

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Michaela Trčková

Podmíněné odsouzení

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: JUDr. Katarína Tejnská, Ph.D.

Tematický okruh: Trestní právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 10. 2022

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 332 291 znaků včetně mezer.

Mgr. Michaela Trčková

V Praze dne

Ráda bych poděkovala JUDr. Kataríně Tejnské, Ph.D. za její cenné rady, připomínky, vstřícný přístup a rovněž za její čas, který mi věnovala. Dále bych ráda poděkovala rodině a kolegům z práce za jejich podporu a pomoc.

OBSAH

ÚVOD	6
1 PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ V HISTORICKÉM KONTEXTU.....	8
1.1 Vývoj na území České republiky	9
2 VYMEZENÍ ZÁKLADŮ PODMÍNĚNÉHO ODSOUZENÍ.....	14
2.1 Pojem a účel trestu	14
2.2 Právní povaha podmíněného odsouzení	15
2.3 Podstata a smysl podmíněného odsouzení jako alternativního trestu	17
2.4 Podmíněné odsouzení jako projev restorativní justice	20
3 PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ V ÚČINNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ	23
3.1 Ukládání podmíněného odsouzení	23
3.1.1 Neslučitelnost určitých trestů	23
3.1.2 Zákonné podmínky pro uložení podmíněného trestu	24
3.1.3 Podmínky uložení podmíněného trestu stojící mimo zákon.....	30
3.2 Zkušební doba	31
3.2.1 Zápočet zkušební doby	32
3.3 Povinnosti a omezení ukládané ve zkušební době	34
3.4 Rozhodování v řízení o výkonu podmíněného odsouzení	41
3.4.1 Vedení řádného života	42
3.4.2 Kontrola plnění podmínek podmíněného odsouzení	44
3.5 Rozhodnutí o přiměřených omezeních a přiměřených povinnostech	47
3.6 Rozhodnutí o podmíněném odsouzení a zahlazení	49
3.7 Doručování ve vykonávacím řízení	53
3.7.1 Obecně k doručování v trestním řízení.....	53
3.7.2 Lhůta k podání stížnosti.....	56
3.8 Podmíněné odsouzení v praxi	61
3.8.1 Termín veřejného zasedání	61
3.8.2 Předvolání k veřejnému zasedání	63
3.8.3 Uložení přiměřených povinností a přiměřených omezení	63
3.8.4 Prodloužení zkušební doby a nařízení výkonu trestu	64
3.8.5 Podmíněné odsouzení uložené uprchlému a podmíněně odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody	66
4 PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ S DOHLEDEM.....	68
4.1 Dohled.....	68
4.2 Ukládání podmíněného odsouzení s dohledem	71
4.3 Podmíněné odsouzení s dohledem ve vykonávacím řízení.....	72

4.4	Probace a Probační a mediační služba	74
4.4.1	Probace	74
4.4.2	Obecně k Probační a mediační službě a její činnosti při podmíněném odsouzení s dohledem.....	77
4.5	Spolupráce s cizinou při přenesení dohledu.....	80
4.5.1	Spolupráce v rámci Evropské unie	80
4.5.2	Spolupráce v rámci třetích států	84
5	PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ PODLE ZSVM.....	87
5.1	Ukládání podmíněného odsouzení a podmíněného odsouzení s dohledem podle ZSVM a zkušební doba.....	88
5.2	Výchovná opatření	90
5.3	Trestní opatření podmíněného odsouzení (s dohledem) ve vykonávacím řízení.....	97
6	KOMPARACE SE ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU	101
6.1	Podmíněné odsouzení na Slovensku.....	101
6.2	Podmíněné odsouzení v Německu.....	105
7	ZHODNOCENÍ SOUČASNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY, BUDOUCNOST TRESTÁNÍ A NÁVRHY DE LEGE FERENDA	113
7.1	Statistické údaje	113
7.2	Zhodnocení právní úpravy včetně Novely 2021	115
7.3	Budoucnost podmíněného odsouzení	117
7.4	Návrhy <i>de lege ferenda</i>	117
	ZÁVĚR.....	122

ÚVOD

Tématem této práce je problematika trestu odnětí svobody podmíněně odloženého na zkušební dobu (dále též jako „podmíněné odsouzení“ nebo „podmíněný trest“) a trestu odnětí svobody podmíněně odloženého na zkušební dobu s dohledem (dále též jako „podmíněné odsouzení s dohledem“ nebo „podmíněný trest s dohledem“), kterou si autorka vybrala z důvodu své praxe na trestním úseku okresního soudu. Tento trest vnímá jako atraktivní, který ale s sebou zároveň nese řadu úskalí, z nichž některá nejsou odbornou veřejností často diskutována, přestože by si větší pozornost jistě zasloužila. Atraktivitu autorka spatřuje v konzistentnosti právní úpravy, protože podstata podmíněného odsouzení je neměnná. Zároveň je tento trest dlouhodobě nejužívanějším, proto i laická veřejnost má o jeho úpravě alespoň minimální povědomí.

Podmíněné odsouzení je v textu této práce pojímáno jako trest samostatný, který má dvě formy: podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem. Podmíněné odsouzení je popsáno jako alternativní trest, který svou povahou působí na odsouzeného toliko jako pohružka trestem a představuje tak minimální zásah do jeho svobod. Působení podmíněného trestu je umocněno, pokud je doplněn o dohled probačního úředníka nebo přiměřená omezení a přiměřené povinnosti.

I mladistvým pachatelům lze trestní opatření podmíněného odsouzení (s dohledem) uložit, tato úprava však vykazuje odchylky upravené ve speciálním zákoně.

Cílem rigorózní práce je tedy nejen provést analytický rozbor účinné právní úpravy podmíněného odsouzení, ale také upozornit na nedostatky, se kterými se praxe potýká. Současně jsou navrhována smysluplná řešení skrze legislativní zásah, která by vedla k zefektivnění podmíněného odsouzení. Autorka si zároveň vytyčila za úkol poukázat na problémy tohoto trestu a související úskalí, která demonstruje na konkrétních případech, se kterými se v praxi setkala. Nedílnou součástí práce je i srovnání se zahraniční právní úpravou. Autorka pro účely komparace vybrala úpravu v německém a slovenském trestním zákonu, přičemž záměrem je poukázat zejména na možná inspirativní ustanovení, která by v budoucnu mohla být zařazena i do českého práva a která by mohla vyřešit mnohé aplikační problémy.

Pro získání ucelených poznatků a historických souvislostí se autorka věnuje i vývoji podmíněného odsouzení se zaměřením na Českou republiku. Nosnými tématy této práce je právní úprava podmíněného odsouzení a podmíněného odsouzení s dohledem, a to i v soudnictví ve věcech mladistvých. Zde autorka rovněž rozvíjí příklady z praxe, které vykazují problematické rysy a týkají se primárně vykonávacího řízení.

Důraz je kladen na konkrétní příklady, kterými se okresní soud zabýval, a též judikaturu, která je v některých částech značně komplikovaná. Autorka hodnotí právní úpravu včetně přijatého z. č. 220/2021 Sb., kterým se mění z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně z. č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a z. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále též jako „Novela 2021“), přičemž upozorňuje i na její slabiny. Závěrem jsou prezentovány statistické údaje, které nastiňují četnost alternativních trestu, a následně autorka polemizuje nad budoucím uplatněním podmíněného odsouzení.

Podkladem pro tuto práci jsou zejména právní předpisy včetně důvodových zpráv a komentářů, přičemž v průběhu jejího psaní nabyla účinnosti Novela 2021, která je rovněž rozvedena a hodnocena. Využívána jsou i již neúčinná znění předpisů pro zpracování historického exkurzu. Autorka dále čerpá z odborných knižních publikací a článků věnujících se podmíněnému odsouzení a témat souvisejících. Avšak podstatným zdrojem jsou soudní rozhodnutí, a to zejména rozhodnutí Ústavního soudu, Nejvyššího soudu, ale také rozhodnutí krajských soudů a okresních soudů. Pro účely komparace používá autorka účinná znění německých a slovenských trestních předpisů, jakož i důvodových zpráv, odborné cizozemské literatury a judikatury.

Autorka podmíněné odsouzení vnímá jako trest mírný, výchovný, který však je již řadu let nejužívanějším trestem. Nadužívání podmíněného odsouzení mnohdy nevede k naplnění účelu trestu, proto autorka doplnila práci o doporučení stran školení soudců i státních zástupců o dalších alternativních trestech.

Vzhledem k univerzálnosti trestu odnětí svobody, který může být za zákonem daných okolností podmíněně odložen, vnímá autorka aktuálnost tématu bez ohledu na čas, kdy je předkládaná práce čtena. Zákonná úprava spolu s judikaturou provázaná pohledem z praxe poskytuje cenný a zajímavý náhled na zpracovanou problematiku se všemi jejími aspekty, a to pro odborníky i laiky.

1 PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ V HISTORICKÉM KONTEXTU

Až do doby osvícenství vévodila trestání absolutní teorie v čele s božími soudy. K odklonu došlo až s nástupem osvícenství v 17. a 18. století. Tehdy se začal projevovat prvek humanizace trestu a ortel o vině, či nevině již nebyl projevem boží moci.¹ Předními kritiky středověkého trestního práva byli Thomas More, Charles Louis Montesquieu a Cesare Beccaria. Poslední jmenovaný je autorem díla O zločinech a trestech, ze kterého číší ostré vyhranění proti krutosti a neúměrnosti trestů, a naopak je vyzdvihována myšlenka trestu jako ochrany společnosti. Trest jako projev pomsty byl upozaděn, zatímco do popředí se dostala myšlenka nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Následně se ve vývoj rozděluje. V angloamerickém prostředí se zprvu rozvíjela probace, zatímco v kontinentální Evropě sílily prvky podmíněného odsouzení a k začlenění probace došlo až později.

Za zakladatele probace je považován John Augustus, bostonský podnikatel, který na přelomu 18. a 19. století prosazoval mírnější tresty pro odsouzené s ohledem na jejich život. Sám byl členem Washingtonské společnosti abstinentů a věřil, že kriminálníci mohou být snáze napraveni skrze porozumění a konstantní morální domluvy než prostřednictvím vězení. Prvním Augustovým případem byl opilec, který se měl k soudu dostavit za tři týdny k vynesení rozsudku. Tento pachatel skutečně přišel a byl doprovázen Augustem, byl střizlivý a jeho chování se razantně změnilo. John Augustus je známý jako první probační úředník, zároveň byl velmi úspěšný: za svůj život poskytl kauci 1 946 pachatelům a údajně pouze u 10 probační činnosti selhala. Jeho úsilí se následně proměnilo v přijetí prvního zákona o probaci ve státě Massachusetts, ze kterého se následně probace rozšířila do celých Spojených států amerických.²

Na půdě Evropy byl první zákon o probaci přijat v roce 1907 v Anglii. Následně byly vytvořeny dvě formy podmíněného odsouzení, a to francouzsko-belgický model, tzv. sursis, a model severský. V obou případech byl ukládán trest, jehož výkon byl odložen. Rozdíl mezi evropskými úpravami byl v důsledcích osvědčení se ve zkušební době. Zatímco u sursis se na odsouzeného hledělo, jako by nebyl odsouzen, tak u severského typu se na odsouzeného hledělo, jako by trest vykonal. Druhá varianta odporuje významu podmíněného odsouzení stran nevykonání trestu a následné bezúhonnosti, čímž mohla být pro odsouzeného značně nevýhodná. Naopak obě shora popsané varianty mají jedno společné – absenci dozoru s možnostmi kontroly.

---

¹ Ve středověku probíhaly boží soudy, tzv. ordály.

² County of San Mateo. *The History of Probation*. [online]. [citováno dne 7. 6. 2021]. Dostupné z: <https://www.smcgov.org/probation/history-probation>.

Lze shrnout, že trestní právo v jednotlivých evropských státech má kořeny v typu *sursis* a následně vznikly tři různé skupiny právních úprav (i) podmíněné odsouzení ve formě *sursis*, (ii) podmíněné odsouzení s nápravným obsahem, např. povinnostmi a omezeními, ale bez dozoru a (iii) podmíněné odsouzení s dohledem v různých formách.³

1.1 Vývoj na území České republiky

Při vzniku První republiky měli tehdejší zákonodárci nelehký úkol. Museli se vypořádat s normami práva tak, aby došlo k plynulému přechodu k novému zřízení, což vedlo k přijetí **z. č. 11/1918 Sb.**, o zřízení samostatného státu československého.⁴ Československo tím převzalo právní úpravu Rakouska-Uherska, v trestněprávní oblasti na území České republiky šlo konkrétně o Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852.

Dále byl přijat **z. č. 562/19 Sb.**, o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění, podle kterého bylo možné odložit výkon peněžitého trestu a trestu odnětí svobody, jehož výměra nepřesáhla jeden rok. Osvědčil-li se odsouzený, hledělo se na něho, jako by nebyl odsouzen, přičemž zkušební doba byla dvojnásobná v závislosti na výměře trestu (i) pro trest odnětí svobody do šesti měsíců a trest peněžitý byla stanovena zkušební doba jeden rok až tři léta a (ii) pro trest vyšší zkušební doba dva roky až pět let. Tento zákon dokonce umožnil vyslovení ochranného dozoru nad odsouzeným, který měly vykonávat důvěryhodné a bezúhonné osoby. Avšak převážně byli pověřováni strážníci, což logicky nemohlo vést k úspěchu. Zákon připouštěl řadu doplňujících atributů jako omezení pobytu a způsobu života, zároveň byly přesně vymezeny podmínky, kdy bylo podmíněné odsouzení přípustné a kdy naopak vyloučeno. Stanovena byla povinnost nařídit výkon trestu, jestliže odsouzený nevedl ve zkušební době řádný život a nevyhověl podmínkám. Varianta s ponecháním podmíněného odsouzení v platnosti a jeho zpřísnění zde zakotvena nebyla. Ač byla úprava podmíněného odsouzení v této době velmi pokroková, dozor zde definovaný nebyl příliš úspěšný a neplnil zdaleka funkce, které by se od takové činnosti daly očekávat.⁵

Potřeba speciální úpravy pro soudnictví mladistvých se později přetvořila do **z. č. 48/1931 Sb.**, o trestním soudnictví nad mládeží, který připustil uložení podmíněného odsouzení i osobě mladistvé ve věku od 14 do 18 let, která byla trestněprávně odpovědná za svá jednání. Na rozdíl od obecné úpravy podmíněného odsouzení mohl soud podmíněně odložit

---

³ SOLNAŘ, Vladimír. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009. ISBN 978-80-254-4033-9, s. 99-100.

⁴ Viz úvod z. č. 11/1918 Sb.: „*Aby zachována byla souvislost dosavadního právního řádu se stavem novým, aby nenastaly zmatky a upraven byl nerušený přechod k novému státnímu životu [...].*“

⁵ SOLNAŘ, Vladimír. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009. ISBN 978-80-254-4033-9, s. 102.

i takový trest, jehož výměra přesahovala jeden rok, ale zároveň nepřesáhla tři roky. Vyslovení dozoru nad mladistvým bylo mandatorní, pokud nebyla zároveň uložena ochranná výchova, nebo šlo toliko o čin bagatelní povahy a dozor byl zajištěn jinak. Důležitou odchylkou byla absence povinnosti rozhodnout o nařízení výkonu trestu v případě, že mladistvý nevyhověl podmínkám. Soudu bylo ponecháno na uvážení, zda podmíněné odsouzení ponechá v platnosti a případně zkušební dobu prodlouží až o dva roky a uloží ochranný dozor nebo ochrannou výchovu.

V následném období Protektorátu Čechy a Morava byla veškerá snaha o novelizaci a unifikaci trestního práva zhcena. Na území převládlo německé právo a přijímány byly zejména zákony, „[...] které měly zajistit nerušený chod válečného hospodářství a znemožnit jakoukoli odbojovou činnost.“⁶

Po skončení druhé světové války došlo k formálnímu návratu ke stavu před válkou, přičemž k další změně v trestním právu došlo až v období tzv. právníkové dvouletky, během které byly zahájeny práce na nové podobě trestního zákona. Výsledkem bylo přijetí **z. č. 86/1950 Sb.**, trestní zákon (dále též jako „trestní zákon z roku 1950“), a **z. č. 87/1950 Sb.**, trestní řád. Po více než 40 letech tak došlo k unifikaci trestního práva na území ČR, byť s přičiněním komunistického režimu, který se v jednotlivých ustanoveních nezapřel. Trestní zákon z roku 1950 připouštěl podmíněně odložit výkon trestu odnětí svobody uložený ve výměře zprvu do jednoho roku na zkušební dobu jeden až tři roky, současně bylo možné odložit též výkon dalších trestů (peněžitého, zákazu činnosti, zákazu pobytu, vyhoštění). U některých trestných činů byl odklad explicitně vyloučen (např. trestný čin opuštění republiky a ohrožení státního tajemství). Z hlediska následků podmíněného odsouzení je zajímavá problematika tzv. fikce zahlazení, která nastala až po dvou letech od skončení zkušební doby, nebylo-li rozhodnuto o osvědčení. Avšak i pokud soud v této době o osvědčení rozhodl, odsouzený neměl zdaleka „vyhráno“. Platilo totiž, že vyjde-li v průběhu jednoho roku od rozhodnutí najevo, že trest měl být vykonán, rozhodne soud dodatečně o nařízení výkonu trestu, a to bez ohledu na již pravomocné osvědčení ve zkušební době. Toto ustanovení prolamovalo právní jistotu odsouzeného, který tak další rok žil v obavách, zda mu nakonec výkon trestu nebude nařízen, přičemž obavy umocňoval komunistický režim.

Trestní zákon z roku 1950 se používal i na osoby mladistvé, tedy osoby, které již dovršily 15. rok věku. Těm bylo možné trest odnětí svobody nepřevyšující tři léta podmíněně odložit na zkušební dobu jednoho až tří let. Zároveň byla převzata varianta o ponechání podmíněného

---

⁶ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4056-4, s. 42.

odsouzení v platnosti, zavedl-li mladistvý příčinu pro nařízení výkonu trestu, a případné prodloužení zkušební doby maximálně o dva roky, avšak pouze pokud mladistvý v době, kdy takovou příčinu zavedl, nedovršíl ještě 20. rok věku. To opět představovalo razantní zpřísnění oproti předchozí úpravě. U mladistvého bylo možné uložit podmíněný trest, i pokud trestní zákon jeho aplikaci výslovně vyloučil.

K první novelizaci trestního zákona z roku 1950 došlo **z. č. 63/1956 Sb.** Ta připouštěla odložit i trest uložený ve výměře do dvou let a délka zkušební doby se při trestu ve výměře vyšší, než jeden rok stanovila v rozmezí dvou až pěti let. Dále byla zrušena ta ustanovení ve zvláštní části trestního zákona z roku 1950, která zakazovala uložení podmíněného trestu.

Nepříliš přelomovým bylo přijetí nového trestního zákona – **z. č. 140/1961 Sb.** (dále též jako „TZ“ nebo „trestní zákon“) –, který podmíněné odsouzení upravoval shodně jako trestní zákon předchozí. Došlo pouze k marginálním změnám stran zrušení rozdělení výměry zkušební doby v návaznosti na konkrétní výměru trestu a nebylo možné odložit výkon jiných současně uložených trestů. Též byly k výkonu podmíněného odsouzení připuštěny společenské organizace, které se měly podílet na resocializaci odsouzených formou poskytování záruk za jejich nápravu. Avšak velká očekávání, která s sebou tento element přinesl, nebyla naplněna. Změny dostala i fikce neodsouzení, ke které došlo, nebylo-li v jednorroční době soudem rozhodnuto o podmíněném odsouzení, zároveň byl vypuštěn prvek nejistoty s možností zvrácení již pravomocného osvědčení.

TZ dále prošel řadou novel. U podmíněného odsouzení došlo pouze k formální úpravě zakotvení možnosti podmíněně odložit výkon trestu při splnění zákonných podmínek, nikoli tedy jeho obligatorní odložení, avšak reálně tato změna nepředstavovala významný zásah (**z. č. 56/1965 Sb.**).

Až do roku 1997 bylo české trestní právo bez institutu probace. Tento rok byl přelomovým z hlediska podmíněného odsouzení, neboť **z. č. 253/1997 Sb.** doplnil TZ o v českém prostředí zcela nové alternativní přístupy k potrestání pachatele nesoucí prvek probace, a to podmíněné odsouzení s dohledem a podmíněné upuštění od potrestání s dohledem. Současně lze tuto novelu považovat za zlomovou co do ukládání dalších omezení a povinností při podmíněném odsouzení. Obsahově vágní ustanovení nahradil výčet šesti explicitně uvedených příkladů, byť výčet byl demonstrativní. Přiměřená omezení a přiměřené povinnosti tak dostaly podobu, která je známá dnes. Zbývá uvést, že podmínky uložení podmíněného odsouzení s dohledem byly po účinnosti této novely shodné s podmíněným odsouzením prostým, ovšem šlo odložit trest odnětí svobody ve výměře až do tří let.

Výkon probačního dohledu byl zpočátku znesnadněn, neboť neexistoval žádný orgán, který by tento dohled strukturovaně vedl.⁷ Zprvu tak v omezené míře jako probační úředníci pracovali soudní úředníci,⁸ avšak reálný přínos pro odsouzeného, potažmo společnost, byl mizivý. Až od 1. 1. 2001 byla **z. č. 257/2000 Sb.** (dále též jako „ZPMS“) zřízena Probační a mediační služba (dále též jako „PMS“), jejíž stěžejní činností je vytvoření takových podmínek pro pachatele, aby mu mohl být uložen trest nespojený s odnětím svobody. Poskytuje odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje chování pachatele a spolupracuje s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém žije a pracuje – to vše s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život.

Dalším stěžejním milníkem ve vývoji podmíněného odsouzení na našem území je novela trestního zákona, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále též jako „tr. řád“ nebo „trestní řád“) aj. provedená **z. č. 265/2001 Sb.** Ta do právní úpravy vnesla definici dohledu, připustila rozhodnutí o ponechání podmíněného odsouzení v platnosti za současného zpřísnění podmínek, byť odsouzený zavinil příčinu k nařízení výkonu trestu. Dále nově absentoval prvek záruky za nápravu pachatele, který byl vtělen do ustanovení § 6 tr. řádu, podle kterého zájmová sdružení občanů mohla nabídnout převzetí záruky za převýchovu odsouzeného k podmíněnému trestu (s dohledem). V koherenci s přijetím nových alternativních institutů do českého trestního práva šlo zpřísnění podmínek pro ukládání nepodmíněných trestů. Nově za trestné činy, u kterých horní hranice trestní sazby nepřevyšovala tři roky, měl být nepodmíněný trest ukládán zcela výjimečně.

Trestní zákon byl nahrazen **z. č. 40/2009 Sb.**, trestním zákoníkem (dále též jako „trestní zákoník“ nebo „tr. zákoník“), jehož úprava je rozvedena v následujících kapitolách. Trestní zákoník doznal v průběhu psaní této práce změn v důsledku nabytí účinnosti **Novely 2021** dne 1. 1. 2022, jejíž zásadní změny jsou níže zmíněny. Ovšem nad rámec podrobnějšího rozvedení přímo v textu práce považuje autorka za důležité nyní jednu část Novely 2021 zde rozvést. Důvodová zpráva k Novele 2021 deklaruje jako cíl zvýšení efektivity vykonávacího řízení skrze snížení administrativní náročnosti, racionalizaci postupů, změny postavení PMS a pozitivní motivaci odsouzeného.⁹ Kvitovat lze nejen zakotvení odměn odsouzeného (k tomu blíže podkapitoly 3.4. a 4.3.), ale též přenesení rozhodovacích pravomocí toliko na předsedu

---

⁷ SOLNAŘ, Vladimír. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009. ISBN 978-80-254-4033-9, s. 103.

⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, s. 387.

⁹ Důvodová zpráva k z. č. 220/2021Sb., kterým se mění z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně z. č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a z. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 3.

senátu ve vykonávacím řízení, když přínos laické veřejnosti „[...] v rámci vykonávacího řízení, [...] je fakticky zanedbatelný.“¹⁰ Od účinnosti Novely 2021 je skutečně administrativa nižší, protože se k veřejnému nevolá senát, odpadl prvek hlasování, tedy i další administrativní úkon, a jednání je tak kratší. Zároveň je posílena flexibilita soudu, který není vázán složením senátu při odročeném veřejném zasedání, proto je zajištěna rychlejší reakce na chování odsouzeného, který je následkům svého jednání vystaven prakticky záhy. Pružnost soudu je též podpořena rozhodováním tzv. „od stolu“, a to pokud jde o rozhodnutí ve prospěch odsouzeného, ale též v jeho neprospěch, když nebyla splněna zákonná lhůta. Další změny jsou rozvedeny v rámci souvisejících témat práce.

Poslední významný předěl v historii je nabytí účinnosti z. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále též jako „ZSVM“) v roce 2004. Povahou jde o *lex specialis* k trestnímu řádu i trestnímu zákoníku, který byl přijat za účelem systematizace této problematiky. Úprava soudnictví osob mladších 18 let již není pouhou součástí standardních trestněprávních předpisů, ale je jednoznačnou samostatnou úpravou, která odráží všechna specifika. „[...] právě věková specifika dospívajících vyžadují natolik odlišný přístup orgánů činných v trestním řízení, včetně maximálního využívání alternativ trestů odnětí svobody [...], že by odpovídající právní úpravu nebylo možné do obecných trestněprávních norem organicky zařadit.“¹¹ K úpravě podmíněného odsouzení dle ZSVM blíže viz kapitola 5.

---

¹⁰ Tamtéž, s. 4.

¹¹ Důvodová zpráva k z. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, s. 4.

2 VYMEZENÍ ZÁKLADŮ PODMÍNĚNÉHO ODSOUZENÍ

2.1 Pojem a účel trestu

Trestem se rozumí „[...] zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání. Trest, právní následek činu, na němž lpí vina, spočívá v právní újmě a ta je pachatelem činu pociťována jako zlo a podle vůle zákonodárce má být jako taková přijímána.“¹² Ve zkratce a přímočaře lze vystihnout účel trestu citací Miříčky: „Odstraňme právo trestní a budeme mít právo pěstní, návrat k svépomoci a odvetě, bellum omnium contra omnes, rozvrat celého sociálního pořádku, celého právního řádu.“¹³

Účel trestu není v trestním zákoníku explicitně definován. Částečně lze při teoretickém výkladu vycházet z trestního zákona, který v ustanoveních §§ 1, 2 uváděl, že účelem trestního zákona je chránit zájmy společnosti, ústavní zřízení České republiky, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob, přičemž prostředkem k jeho dosažení mají být pohružky tresty, ukládání a výkon trestů a ochranná opatření. Za účel trestu pak trestní zákon považoval jednak ochranu společnosti před pachateli trestných činů, jednak odsouzenému zabránit v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.¹⁴ Trestní zákoník upustil od výslovného vymezení účelu trestu s odůvodněním, že vyplývá z obsahu jednotlivých ustanovení, tj. „[...] je jím nepochybně ochrana práv a oprávněných zájmů fyzických a právnických osob, zájmů společnosti a ústavního zřízení České republiky, a to prostředky trestního práva.“¹⁵

Obecně lze účel trestu (trestání) definovat jako ochranu společnosti a společenských hodnot. Dojde-li k jejich ohrožení či narušení, nastupuje trestní sankce, která zabráni pachateli v dalším protiprávním jednání a motivuje jej k nápravě svého dosavadního života. Tím dochází i k působení na ostatní členy společnosti, ve kterých je vzbuzen pocit, že takové jednání je nežádoucí a bude trestáno, čímž dojde k odrazení od páchání trestných činů.

Zábranný účinek trestu lze chápat na více úrovních: jednak jako izolaci odsouzeného – ať už ve věznici při výkonu nepodmíněného trestu nebo jako zákaz pobytu na určitém území či vstupu nebo též jako zákaz výkonu určité činnosti apod. –, a jednak jako psychické povědomí pachatele při podmíněném odsouzení nebo trestu obecně prospěšných prací. Zábranný účel trestu lze v odborné literatuře nalézt též pod pojmem negativní individuální prevence, přičemž

---

¹² TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Pojem a účel trestu, systém trestů*. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, s. 401.

¹³ MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné: část obecná i zvláštní*. Praha: Nákladem Spolku československých právníků "Všehrd", 1934. Publikací Všehrd, s. 11.

¹⁴ Ustanovení § 23 TZ.

¹⁵ Důvodová zpráva k z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, s. 8.

pozitivní individuální prevencí Novotný označuje samotné výchovné působení na pachatele.¹⁶ Výchovného působení lze dosáhnout i mimo vězeňské prostředí, a to za současné pomoci PMS. Individuální prevence je doplňována prevencí generální, které spolu tvoří základní rámec předpokladů k naplnění účelu trestní sankce, jež mají chránit společnost a její hodnoty. Generální prevencí Novotný opět dělí na pozitivní a negativní. Pozitivní poskytuje občanům pocit bezpečí a vymahatelnosti právních předpisů, negativní má funkci odrazující s tím, že je nezbytné, aby ukládané sankce byly spravedlivé.¹⁷

Jen spravedlivý trest může naplnit svůj účel. „*Aby byl trest spravedlivý, nesmí být ani přísnější, ani mírnější, než je nutné k ochraně společnosti před trestnými činy.*“¹⁸ Ukládaný trest tak má plně reflektovat závažnost jednání pachatele a být ukládán na ochranu společnosti. Pojmem spravedlnost Hart chápe zásadu hodnocení podobných případů podobně a odlišných případů odlišně.¹⁹ „*[...] jen trest, který je úměrný trestnému činu, je trestem spravedlivým.*“²⁰ Lata také poznamenává, že je nezbytné do úvah o druhu a výši trestu zahrnout další okolnosti, např. poměry pachatele, nicméně rozhodující je pro něho právě závažnost činu. Další okolnosti jako chování pachatele po činu vnímá spíše jako projev šetrnosti trestu. Lata dále uvádí příklad dvou pachatelů bez záznamu v trestním rejstříku, kteří se dopustí stejně závažného trestného činu za téměř identických okolností. První pachatel je z dobré rodiny, má stabilní zaměstnání a jinak žije řádným životem, druhý pachatel je drogově závislý, nezaměstnaný a bez slušného rodinného zázemí. Lata tvrdí, že lze „*[...] v zájmu požadavku šetrnosti trestu oběma pachatelům uložit mírně odlišné tresty, výraznější diferenciace v jejich potrestání by však byla v rozporu s požadavkem spravedlivého trestu.*“²¹ S tímto koresponduje zásada legitimního očekávání ve spojení s principem individualizace trestu.

2.2 Právní povaha podmíněného odsouzení

Dle dikce ustanovení § 52 odst. 2 tr. zákoníku je podmíněné odsouzení vedle nepodmíněného trestu jednou z forem trestu odnětí svobody. Zde nutno poukázat na znění ustanovení § 52 odst. 1 tr. zákoníku upravující taxativní výčet přípustných trestů, ve kterém není podmíněné odsouzení vůbec obsaženo.

---

¹⁶ NOVOTNÝ, Oto. *Trestněprávní sankce*. In: ŠÁMAL, Pavel, NOVOTNÝ, Oto, GRIVNA, Tomáš, HERCZEG Jiří, VANDUCHOVÁ, Marie, VOKOUN, Rudolf. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 296.

¹⁷ Tamtéž, s. 297-298.

¹⁸ Tamtéž, s. 298.

¹⁹ HART, Herbert Lionel Adolphus. *Pojem práva*. Praha: Prostor, 2004. Obzor. ISBN 80-7260-103-2, s. 161.

²⁰ LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis CZ, 2007. Knihovnička LexisNexis. ISBN 978-80-86920-24-5, s. 69.

²¹ Tamtéž.

V právní teorii se ale objevují dvě odlišné teorie o povaze podmíněného odsouzení. První teorie zastávaná zákonodárci se promítla do znění trestního zákoníku. Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku vnímá trest odnětí svobody jako jeden druh trestu, který lze ukládat nepodmíněně, nebo podmíněně (s dohledem).²² Naproti tomu stojí druhá teorie reprezentovaná řadou odborných názorů v čele s Jelínkem a Tlapák Navrátilovou, kteří s dikcí trestního zákoníku v tomto směru nesouhlasí. Podle nich je totiž podmíněné odsouzení trestem samostatným s tím, že v této souvislosti poukazují na ZSVM. Ustanovení § 24 odst. 1 písm. j), k) ZSVM podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem staví na úroveň nepodmíněnému trestu. Přijetím ZSVM tak podle Tlapák Navrátilové došlo k utvrzení názoru, že podmíněné odsouzení je třeba chápat jako samostatný trest.²³ K této teorii se rovněž přiklání Vanduchová a Solnař, kteří taktéž považují podmíněný trest za samostatný druh trestu.²⁴ A dále poukazují na Jeschecka, podle kterého podmíněné odsouzení představuje zvláštní sankci, která může být označena jako zproštění trestu (osvědčení se ve zkušební době), trest (nařízení příkazů), opatření (stanovení pokynů) nebo kombinace trestu a opatření, avšak podmíněný trest považuje toliko za podmíněné upuštění od výkonu trestu.²⁵

Nejvyšší soud již za účinnosti TZ judikoval, že „[n]epodmíněný trest odnětí svobody je nutno vždy pokládat za přísnější trest než trest odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen (podmíněné odsouzení). Proto je porušením zákazu reformationis in peius ve smyslu § 259 odst. 4 TrŘ, jestliže odvolací soud výlučně z podnětu odvolání obviněného [...] změnil výrok o trestu tak, že místo podmíněného trestu odnětí svobody, který obviněnému uložil soud prvního stupně, uloží nepodmíněný trest.“²⁶ Z uvedeného výroku je patrné, že i vrcholní představitelé justice chápou povahu podmíněného odsouzení jako trestu samostatného, ač toto tvrzení jde přímo proti dikci trestního zákoníku.

Dle názoru autorky tak nelze pochopit jednání zákonodárce, který zcela nesystematicky při přijetí trestního zákoníku zakomponoval do jeho znění právě matoucí ustanovení § 52 odst. 2 namísto, aby ve výčtu trestů uvedl podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem. Autorka se v této otázce plně ztotožňuje s druhou uvedenou teorií, která je

---

²² Důvodová zpráva k z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, s. 58.

²³ TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Pojem a účel trestu, systém trestů*. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, s. 410.

²⁴ SOLNAŘ, Vladimír. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009. ISBN 978-80-254-4033-9, s. 104-105.

²⁵ JESCHECK, Hans-Heinrich. WEIGEND, Thomas. *Lehrbuch des Strafrechts*, 5. vydání, Berlín: Duncker&Humblot, 1996, ISBN: 3-428-08348-2, s. 834.

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 7 Tdo 1252/2006.

podpořena odborníky z praxe, tj. podmíněné odsouzení (s dohledem) je trestem samostatným, což by mělo být promítnuto do taxativního výčtu trestů.

Na podporu vyslovenému názoru lze uvést specifika podmíněného odsouzení. Hodnoty, které jsou podmíněným odsouzením postihovány se podstatně liší od těch, jež postihuje trest nepodmíněný (odsouzený není omezen na svobodě), s tím úzce souvisí i povinnosti, které musí odsouzený dodržovat (strpět pobyt ve věznici, nebo vedení řádného života na svobodě). V případě podmíněného odsouzení je dána pouze pohrůžka trestem nepodmíněným, která je fakticky vyjádřena v samotné výrokové části rozsudku. Pohrůžka trestem odnětí svobody ale dopadá i na odsouzeného, kterému byl uložen trest obecně prospěšných prací (ustanovení § 65 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku), trest domácího vězení (ustanovení § 61 tr. zákoníku) či peněžitý trest (ustanovení § 69 odst. 2 tr. zákoníku), přičemž tyto tresty jsou zjevně tresty samostatnými. Ščerba pak v otázce povahy podmíněného odsouzení označuje trest nepodmíněný jako sekundární sankci, „[...] která nastupuje pouze tehdy, když odsouzený neplní povinnosti plynoucí ze sankce primární.“²⁷ K tomuto závěru lze ostatně dospět i u dalších alternativních trestů. Autorka shrnuje, že povaha podmíněného odsouzení se zásadně neodlišuje od trestu obecně prospěšných prací a pro teorii o nesamostatnosti podmíněného odsouzení neshledala žádných relevantních názorů, které by v kontrastu s názory Jelínka, Tlapák Navrátilové, Vanduchové a Solnaře obstály.

2.3 Podstata a smysl podmíněného odsouzení jako alternativního trestu

Podmíněné odsouzení je specifickým trestem, který působí na odsouzeného již pouhou pohrůžkou výkonu trestu a samotným projednáním věci před orgány činnými v trestním řízení. Jde o autoritu státu, která následně v odsouzeném vzbuzuje obavu nad eventuálním nařízením výkonu trestu.

Podstatou podmíněného odsouzení je tak samotná pohrůžka trestem, byť nemusí být vykonán. Tento trest vede k nápravě odsouzeného při jeho ponechání na svobodě. Je mu tedy dána značná důvěra s tím, že následný vývoj odsouzení má zcela ve svých rukách. Plní-li uložené podmínky, je „odměněn“ osvědčením ve zkušební době. Poté není odsouzení ve výpisu z rejstříku trestů evidováno, čímž je limitováno stigma odsouzení a negativní náhled společnosti.

Byť je tedy trest odnětí svobody trestem základním, který je „[v] duchu zásady subsidiarity trestní represe a požadavku na přiměřenost trestních sankcí [...] nutné užívat [...]

---

²⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, s. 226.

jako ultima ratio v těch případech, nepostačí-li uložení jiného trestu mírnějšího charakteru [...]“,²⁸ jsou v současné době stále silnější hlasy žádající častější ukládání alternativních trestů namísto trestu nepodmíněného. Upřednostňování alternativ k nepodmíněnému trestu je důsledkem nadměrného počtu vězňů, délky vyměřených trestů a negativních dopadů na odsouzené.

Podle Institutu pro výzkum kriminality a politiky spravedlnosti při Univerzitě v Londýně je v České republice index míry vězňů ke dni 28. 1. 2022 roven 176, přičemž index je výsledkem počtu vězňů na 100 000 obyvatel.²⁹ Při porovnání s daty z dalších zemí Evropské unie lze Českou republiku zařadit mezi státy s nejvyšší mírou vězňů. Ovšem pomyslné stupně vítězů neobsadí, je totiž až čtvrtá po Polsku, Slovensku a Litvě. Problémem je rovněž zaplněnost věznic, neboť podle dat Generálního ředitelství vězeňské služby byla ke konci roku 2020 využitelnost kapacit věznic zcela naplněna, a to dokonce ze 101,53 %.³⁰ Odhlédnout nelze ani od finanční náročnosti provozování věznic. Vždyť v roce 2020 činil průměrný denní výdaj na jednoho vězně 1 741 Kč, což v sobě zahrnuje i náklady samotné Vězeňské služby,³¹ přičemž tyto náklady nesou primárně daňoví poplatníci. Vězni se podílí, pouze pokud jsou ve věznici zařazeni k práci. Pak jejich příspěvek na věznění činí 23 % čisté odměny, nejvýše však 1 500 Kč měsíčně.³² Je tak patrné, že jde pouze o zlomek nákladů, které jsou na ně vynaloženy, navíc nutno podotknout, že v roce 2020 bylo pracovním zařazeno pouze 7 561 vězňů z 14 069 zaměstnatelných osob.³³

Relevantní poznatky přinesla též zpráva Nejvyššího státního zastupitelství o stavu vězeňství v České republice za období 2008 až 2018. Zjištěno bylo, že sice Česká republika ukládá značné množství nepodmíněných trestů, avšak faktickým problémem, který způsobuje přeplněnost věznic, je výměra těchto trestů. České soudy totiž v mezinárodním srovnání ukládají nepodmíněné tresty podstatně vyšší. Další úskalí lze spatřit v samotném podmíněném

---

²⁸ LUKÁŠOVÁ, Marcela. *Nepodmíněný trest odnětí svobody ve světle alternativních a krátkodobých trestů*. Trestněprávní revue. 2020, č. 1, s. 23-28.

²⁹ Institute for Criminal Policy Research. WorldPrisonBrief: an online database comprising information on prisons and the use of imprisonment around the world [online]. [citováno dne 4. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.prisonstudies.org/country/czech-republic>.

³⁰ Vězeňská služba České republiky. Statistické ročenky Vězeňské služby. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2021 [online]. [citováno dne 4. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby>.

³¹ Tamtéž.

³² Ustanovení § 3 odst. 1 Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů.

³³ Vězeňská služba České republiky. Statistické ročenky Vězeňské služby. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2021 [online]. [citováno dne 4. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby>.

odsouzení, které nesplnilo účel a výkon trestu byl nařízen. Ve sledovaném období totiž docházelo ke konstantnímu zvyšování podílu vězňů, kteří nastoupili výkon trestu, který jim byl původně podmíněně odložen (vyjma roku 2013, který byl ovlivněn Rozhodnutím prezidenta republiky č. 1/2013 Sb., o amnestii).³⁴

Zápory nepodmíněného trestu často převažují jeho nesporný klad, kterým je zabránění v páchání další trestné činnosti a ochrana společnosti. Vytržení ze sociálního prostředí odsouzeného lze na jedné straně vnímat jako pozitivum – není součástí možného kolektivu osob, které jsou pro své chování v hledáčku policie –, avšak na straně druhé je umístěn do prostředí, které je samo o sobě kriminogenní. Kontakt s jinými odsouzenými je nevyhnutelný, což přispívá k budování nových, leckdy i závadnějších vztahů. Nutno přiznat, že věznice jsou prostředím *sui generis*, ve kterých platí vlastní pravidla, kterým se odsouzený přizpůsobuje, aby nebyl šikanován. Vytváří si tak nové zvyky, které mnohdy nemají příliš společných rysů s běžným životem na svobodě. Proto je velmi pravděpodobné, že odsouzený nedosáhne takové nápravy, kterou společnost očekává, ale naopak se přiučí „novým“ kriminálním dovednostem.

Odsouzený je dále odtržen od rodiny, přátel a pracovního prostředí (má-li takové), přičemž vztahy mohou být natolik narušeny, že po propuštění není odsouzený schopen je obnovit. Navíc po psychické stránce se musí vyrovnat s označením kriminálního, což jeho postavení u ostatních může snižovat. Stigmatizační efekt je prohlouben i prostředím věznice, kde odsouzený může být dostižen apatií, oslabením vůle žít řádným způsobem, popř. citovým ochladnutím.³⁵ Proces resocializace je ztížen záznamem v rejstříku trestů, kvůli kterému je komplikovanější získat jakoukoli kvalifikovanou práci. Přitom zařazení do pracovního kolektivu je pro odsouzeného důležitým krokem, aby se zařadil do běžné společnosti.

V této souvislosti se mluví o krizi trestu odnětí svobody, který nemá dostatečný výchovný účinek a poskytuje nižší míru resocializace.

Problematiku přeplněnosti věznic a negativ nepodmíněného trestu tak skutečně mohou, byť částečně, řešit alternativy k nepodmíněnému trestu, jejichž využívání je nyní stále více proklamováno. Jejich nespornou výhodou je totiž ponechání odsouzeného na svobodě za současného působení dalších prostředků (výkon obecně prospěšných prací, působení PMS, hrozba nařízení výkonu trestu). Odsouzený není vytržen ze svého společenského okruhu, svých zvyků a práce, čímž je rovněž posílen prvek nápravy závadového jednání spočívající v náhradě

---

³⁴ Nejvyšší státní zastupitelství ČR, Zvláštní zpráva „Věznice“ ze dne 21. 10. 2019, sp. zn. 4 NZN 602/2019 [online]. [citováno dne 4. 5. 2022]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/ostatni-dokumenty/>.

³⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, s. 21.

škody způsobené trestným činem. Tyto alternativy jsou obecně nazývány alternativními tresty a „[...] zpravidla se takto označují tresty nespojené s odnětím svobody.“³⁶ Primárně je hlavním účelem alternativního trestu nahradit trest nepodmíněný v takové míře, aby i tak byl splněn účel trestní sankce.

Na alternativní tresty lze nahlížet dvěma způsoby. První pohled zahrnuje všechny tresty vyjma trestu nepodmíněného, druhý pohled pak pracuje pouze s tresty, které ve své podstatě nahrazují trest nepodmíněný. Druhá varianta je přílehavější k definici pojmu alternativní trest a rovněž autorka sama inklinuje k tomuto pojetí. To je podpořeno faktem, že v případě druhého vymezení jde o tresty, které nelze uložit vedle nepodmíněného trestu, tedy trest obecně prospěšných prací, trest domácího vězení a podmíněné odsouzení (s dohledem). Právě neslučitelnost těchto sankcí s trestem nepodmíněným reflektuje jejich alternativní přístup ve shora nastíněném smyslu.

Alternativní tresty se někdy označují též jako *community sanctions*.³⁷ Jde o projev důvěry, kterou stát vkládá do odsouzeného, neboť má za to, že nápravy lze dosáhnout i jinak než přímým výkonem trestu, a to za současného ponechání na svobodě a podpory PMS. V takovém případě pak lze souhlasit s Kalmthoutem, že „[...] by tedy měl být ‚alternativou‘ spíše trest odnětí svobody, který by měl být ukládán teprve tehdy, kdy není možné využít žádného trestu či opatření ambulantní povahy.“³⁸ Lze předjímat, že nynější tendence vedou k terminologické změně a na nyní alternativní tresty bude nahlíženo jako na ústřední a nepodmíněný trest bude toliko trestem podpurným, který nastoupí skutečně, až když mírnější prostředky selžou.

S uvedenou myšlenkou úzce souvisí koncept restorativní justice, který nyní bývá často ve spojitosti s alternativními tresty diskutován. Tato provázanost je popsána níže.

2.4 Podmíněné odsouzení jako projev restorativní justice

Restorativní justici lze chápat jako pozitivní důsledek krize nepodmíněného trestu, jejíž znaky vedly k diskusím o změně přístupu k trestání. „*Snahy o vytvoření restorativní justice vycházejí z názoru, že tradiční trestní politika vyčerpala své možnosti a není schopna zabránit růstu kriminality ani řešit narůstající problémy trestní justice, jako jsou enormní zatížení soudů, nízká účinnost trestů, nedostatečná ochrana obětí aj.*“³⁹ Restorativní justice jde cestou nápravy

---

³⁶ VÁLKOVÁ, Helena. *Alternativní sankce*. In: HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTURMA, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KARFÍKOVÁ, Marie. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 15.

³⁷ Tresty vykonávané ve společenství.

³⁸ OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, VAN KALMTHOUT, Anton M. *Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí*. *Právní rozhledy*. 1997, č. 12, s. 620–626.

³⁹ KARABEC, Zdeněk. *Koncept restorativní justice*. In: *Restorativní justice*. Sborník příspěvků a dokumentů. Ed. Z. Karabec. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2003, s. 8.

pachatele skrze pochopení újmy poškozeného a převzetí odpovědnosti. Tento směr doplňuje retributivní justici, podporuje její cíle a snaží se limitovat užívání trestu odnětí svobody, přičemž zároveň není vyloučeno plnění restorativních programů současně s jeho výkonem.

Hlavními aktéry jsou pachatel a poškozený, kterému byla trestným činem způsobena újma. Do popředí se dostává poškozený a jeho vztah k odsouzenému, který má být obnoven. Poškozený často nepocítí satisfakci při pouhém odsouzení pachatele, tím totiž nezmizí strasti spojené s činem a následným trestním řízením. U mnohých trestných činů zůstávají rány po incidentu hluboké a jen těžko zhojitelné. Útrapy mohou být způsobeny též svědkovi, proto i on může být účastníkem restorativních programů.

Podle Válkové restorativní justice primárně řeší vztah mezi pachatelem, poškozeným a jejich nejbližším okolím, soustředí se „[...] na pochopení činu v kontextu jeho morálních, sociálních a ekonomických souvislostí, na projev pokání pachatele, převzetí osobní odpovědnosti za nápravu jím způsobené materiální škody i nehmotné újmy, vedoucí k odpuštění činu oběti a společností.“⁴⁰ Zehr prezentuje základní tezi restorativní justice, podle které se „[r]estorativní justice [...] zaměřuje na újmy vzniklé trestným činem a usiluje o zohlednění potřeb poškozeného, dále podporuje odpovědnost pachatele za řešení vzniklé situace a zapojuje poškozeného a komunitu do procesu řešení.“⁴¹

Z předchozího je patrné, že restorativní justice upírá pozornost na odčinění újmy a urovnání narušeného vztahu pachatele s poškozeným. Hlavním aspektem je přijetí odpovědnosti, čehož lze efektivně dosáhnout právě vzájemnou diskusí.⁴² Naopak v klasickém trestním řízení před soudem nemusí k přijetí odpovědnosti vůbec dojít, poškozený se nemusí k hlavnímu líčení dostavit, může být slyšen bez přítomnosti obžalovaného či je věc vyřízena trestním příkazem a odsouzený tak nemá příležitost poškozeného ani vidět.

Do českého prostředí nebyla restorativní justice dosud plně zařazena, ač jisté náznaky spatřit lze. Jedním z nich je právě podmíněné odsouzení s dohledem, při kterém je odsouzený motivován ke spolupráci s pracovníky PMS, kteří jej též vedou k náhradě škody, přičemž v případě zájmu mohou být prostředníky schůzky s ostatními dotčenými osobami. V kontextu této práce lze jistě poukázat na ustanovení § 38 odst. 3 tr. zákoníku, podle kterého je při ukládání trestu přihlíženo i k právem chráněným zájmům osob poškozených trestným činem, byť ve

---

⁴⁰ VÁLKOVÁ, Helena. *Restorativní justice-spravedlnost*. In: HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTURMA, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KARFÍKOVÁ, Marie. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 927.

⁴¹ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. ISBN 80-902998-1-4, s. 17.

⁴² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, s. 24-25.

smyslu restorativní politiky jde o mírný parametr. Takový ohled se pak jistě uplatní u přiměřených omezení a přiměřených povinností, které jsou doprovodně k podmíněnému odsouzení ukládány. Dalšími příklady projevu restorativního přístupu v českých trestních předpisech jsou dohoda o vině a trestu podle ustanovení § 175a tr. řádu, institut prohlášení viny podle ustanovení § 206a tr. řádu a narovnání podle ustanovení § 309 tr. řádu. Na druhé straně vykazuje právní úprava značné nedostatky, a to zejména pokud jde o dialog mezi pachatelem a poškozeným, kterým má dojít k obnově narušených vztahů. Zde absentují vhodné restorativní programy, byť jejich základ je obsažen v ustanovení § 39 odst. 1 písm. b) z. č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů. „*Jelikož však dané programy nejsou procedurálně nijak propojeny s nástroji, pomocí nichž účastníci mohou jednat o náhradě trestným činem způsobené újmy a nijak nenavazují na jednotlivé procesní fáze a způsoby trestního řízení, nelze v tomto přičítat v kontextu restorativnosti trestního řádu příliš mnoho kreditu.*“⁴³ Logicky pak nemohou vzniknout žádoucí restorativní dohody, jež jsou výsledkem dialogů mezi dotčenými osobami. Česká republika tak má před sebou ještě dlouhou cestu k začlenění prvků restorativní justice do legislativy, ale i do praxe. Nyní je totiž ústřední pohled omezen na náhradu škody. Podle Vanduchové je vhodný trest takový, který zajistí náhradu škody způsobené trestným činem v co největší míře. Zároveň platí, že bude-li uspokojen poškozený, dojde k uspokojení společnosti, protože odsouzenému byl uložen trest adekvátní a přijatelný též pro poškozeného.⁴⁴

Autorka je toho názoru, že hlasy propagující restorativní justici a osvětlující její principy by jistě měly v české sankční politice nabírat na síle. Pozitivní dopady restorativního přístupu lze spatřit zejména v posílení výchovného účelu, když v ideálním případě dojdou obě zúčastněné strany k porozumění a uvědomění si situace toho druhého i vzniklých následků. Primárně má jít o pachatele, který pocítí vinu, výčitky a stud, což ho napříště má od trestné činnosti odradit. Ostatně pokud jde o jednání tváří v tvář, naprostá většina jedinců se chová jinak než ve stínu anonymity. Zásadní však je, aby byly obě strany nakloněny k přímému kontaktu. Pachateli sice lze taková sezení soudně nařídit a podmínit jimi právě osvědčení ve zkušební době, ale poškozeného nelze k účasti nutit. Z těchto důvodů autorka nyní nepokládá restorativní přístup za takový, který by měl v dohledné době převážit nad postupy retributivní justice. Nicméně ve společném působení jsou přínosy neodmyslitelné.

---

⁴³ MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra. *Restorativní přístupy při řešení trestné činnosti*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-756-9, s. 51.

⁴⁴ VANDUCHOVÁ, Marie. § 38 [Přiměřenost trestních sankcí]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 502.

3 PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ V ÚČINNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ

3.1 Ukládání podmíněného odsouzení

Podmíněné odsouzení lze uložit za dodržení obecných zásad pro ukládání trestů vymezených v ustanovení § 39 tr. zákoníku. Tyto zásady reprezentují princip individualizace trestu a vztahují se k volbě druhu trestu i jeho výměře. Soud zvažuje i hledisko generální prevence v souvislosti s individuální prevencí,⁴⁵ přičemž platí, že faktor generální prevence nesmí být jediným rozhodujícím pro uložení nepodmíněného trestu.⁴⁶

V první řadě nutno přihlížet k povaze a závažnosti trestného činu, tj. k okolnostem, za kterých byl čin spáchán a dotčenému zájmu chráněnému trestním zákoníkem. Dále je zkoumána osoba pachatele stran dosavadního způsobu života, majetkových, rodinných a osobních poměrů, možností nápravy, ale i chování v mezidobí od spáchání skutku do soudního rozhodnutí. Soud posoudí i vliv polehčujících a přitěžujících okolností, jejichž demonstrativní výčet je obsažen v ustanoveních § 41 a § 42 tr. zákoníku, a přihlédně k míře spolupachatelství či účastenství a významu přípravy, je-li trestná. Závěrečná podmínka, která se úzce dotýká i problému řetězení podmíněných trestů, byla do trestního zákoníku promítnuta až z. č. 333/2020 Sb., kterým se mění z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Jde v podstatě o pokyn, aby soud při stanovení druhu a výměry trestu zohlednil též dříve uložené tresty a jejich výměry, pokud dosud nebyly vykonány, to celé proto, aby výsledný součet trestů nevedl k nepřiměřenému potrestání (ustanovení § 39 odst. 4 tr. zákoníku).

Shora nastíněné obecné zásady musí soud vážít vždy, když pachateli ukládá trest. Ovšem dále je nutno přihlédnout ke speciální úpravě každého trestu, protože podmínky pro uložení podmíněného odsouzení nelze hodnotit izolovaně od teoretického vymezení účelu trestu⁴⁷ a obecných principů. V případě této práce jde o ustanovení § 81 tr. zákoníku, k tomu blíže v oddíle 3.1.2.

3.1.1 Neslučitelnost určitých trestů

Vedle obecných zásad pro ukládání trestů jsou stanoveny i vztahy mezi jednotlivými tresty, na základě kterých nelze některé tresty uložit vedle sebe. Na jedné straně platí, že trest odnětí svobody je trestem univerzálním a lze jej uložit za jakýkoli trestný čin uvedený ve

---

⁴⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 1957, sp. zn. 1 Tz 103/57.

⁴⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 1960, sp. zn. 6 Tz 19/60.

⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21. 2. 1978, sp. zn. 7 Tz 2/78.

zvláštní části trestního zákoníku. Ovšem na straně druhé trestní zákoník v ustanovení § 53 odst. 1 limituje uložení trestu odnětí svobody vedle trestu obecně prospěšných prací a trestu domácího vězení. Zde nutno chápat trest odnětí svobody též v jeho podmíněné formě ve smyslu ustanovení § 52 odst. 2 tr. zákoníku. Důvodem pro omezení je shodný důsledek porušení jejich podmínek, který může vést ke kumulaci nepodmíněných trestů, což by v konečném důsledku mohlo zapříčinit nepřiměřeně dlouhé uvěznění. Sledován je navíc shodný záměr – vedení řádného života. Dle trestního zákoníku je omezeno též spojení trestu odnětí svobody a peněžitého trestu, neboť i jeho přeměna vede v trest nepodmíněný (po účinnosti z. č. 333/2020 Sb. tak lze navíc učinit přímo, bez „mezistupně“ ve formě trestu domácího vězení či trestu obecně prospěšných prací). Nicméně při uložení peněžitého trestu není sledováno chování odsouzeného, proto trestní zákoník pouze limituje výměru peněžitého trestu tak, aby dvojnásobek počtu denních sazeb nepřesáhl spolu se souběžně uloženým trestem odnětí svobody horní hranici trestní sazby přípustnou pro souzený trestný čin (ustanovení § 68 odst. 3 tr. zákoníku).

Judikaturou Nejvyššího soudu je pak řešen pouze konflikt podmíněného odsouzení a trestu vyhoštění: „[s]oučasné uložení trestu vyhoštění a podmíněného trestu odnětí svobody není vyloučeno, zvláště pak v situaci, kdy na základě mezinárodní smlouvy lze dosáhnout sledování způsobu života odsouzeného (viz § 459 tr. ř.)“.⁴⁸ Dle výroku uvedeného judikátu lze uložit i trest podmíněný s dohledem vedle trestu vyhoštění. K mezinárodní spolupráci blíže viz podkapitola 4.5.

3.1.2 Zákonné podmínky pro uložení podmíněného trestu

Podmíněné odsouzení nelze ukládat benevolentně za jakýkoli trestný čin, ale pouze jsou-li splněny podmínky stanovené v ustanovení § 81 odst. 1 tr. zákoníku. Rozsudek, jímž soud ukládá podmíněné odsouzení, uznává pachatele vinným spáchaným skutkem a zároveň ukládá trest odnětí svobody, avšak jeho výkon podmíněně odloží na zkušební dobu. Podmíněné odsouzení lze uložit i mladistvému (viz ustanovení § 24 odst. 1 písm. j) a k) ZSVM), avšak z povahy věci jej nelze uložit právnické osobě (viz ustanovení § 15 odst. 1 z. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim).

Podmíněné odsouzení lze uložit též trestním příkazem (ustanovení § 314e odst. 2 tr. řádu), avšak v maximální výměře jednoho roku. O důvodnosti tohoto omezení lze vést pouze spekulace. Úmyslem zákonodárce zřejmě bylo, aby uložení trestu odnětí svobody v delší výměře předcházelo řádné trestní řízení, tj. odsouzení v hlavním líčení s možností odsouzeného

---

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2009, sp. zn. 8 Tdo 135/2009.

vyjádřit se ke všem skutečnostem, které mu jsou kladeny za vinu, a nikoli pouze na základě rozhodnutí vydaného tzv. „od stolu“, kterým trestní příkaz nepochybně je. Byť citované ustanovení doslovně umožňuje uložení pouze podmíněného trestu, tj. bez dohledu probačního úředníka, s odkazem na ustanovení §§ 81, 84 tr. zákoníku lze trestním příkazem uložit též podmíněný trest s dohledem.

Podle ustanovení § 81 odst. 1 tr. zákoníku „[s]oud může odložit výkon trestu odnětí svobody nepřevyšujícího tři léta, jestliže vzhledem k osobě a poměrům pachatele, zejména s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a prostředí, ve kterém žije a pracuje, a k okolnostem případu má důvodně za to, že k působení na pachatele, aby vedl řádný život, není třeba jeho výkonu.“ Je patrné, že trestní zákoník předjímá splnění dvou podmínek současně.

První podmínkou je výměra trestu odnětí svobody nepřevyšující tři léta. Konkrétně jde o trest uložený ve výměře nepřevyšující tři roky, nikoli o trestní sazbu stanovenou trestním zákoníkem. Tato podmínka zaručuje, že podmíněné odsouzení lze užít u celé řady trestných činů, a to s ohledem na institut mimořádného snížení trestu, když však podle ustanovení § 58 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku nelze trest odnětí svobody mimořádně snížit pod pět let, činí-li dolní hranice trestní sazby alespoň 12 let. Po zohlednění této podmínky nelze podmíněné odsouzení uložit pouze za 12 skutkových podstat trestných činů, z nichž se převážná část týká trestných činů proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci, trestných činů proti lidskosti a trestných činů proti míru a válečných trestných činů. Patří sem ale též např. zvláště závažný zločin vraždy podle ustanovení § 140 odst. 2 tr. zákoníku a zvláště závažný zločin obecného ohrožení podle ustanovení § 272 odst. 3 tr. zákoníku. Pokud však jde o pachatele se zmenšenou přičetností, tak jemu lze trest odnětí svobody uložit dokonce bez vázanosti podmínkami pro mimořádné snížení trestu (viz ustanovení § 40 odst. 2 tr. zákoníku). Poslední dvě výjimky se vztahují na spolupracujícího obviněného a pachatele odsouzeného za přípravu k trestnému činu, pokus trestného činu nebo pomoc k trestnému činu (ustanovení § 58 odst. 5, 6 tr. zákoníku). Ve všech uvedených případech může být uložen trest odnětí svobody ve výměře do tří let, a tím pádem může být jeho výkon podmíněně odložen, byť samozřejmě jde o teoretický přístup v praxi zřejmě neužívaný.

Naopak podmíněné odsouzení, byť ve vyšší výměře, není přípustné při ukládání souhrnného trestu, byl-li dřívějším odsouzením uložen nepodmíněný trest.⁴⁹

Pro úplnost lze doplnit, že TZ v ustanovení § 58 odst. 1 uváděl dvouletou výměru trestu odnětí svobody, jehož výkon bylo možné podmíněně odložit, naproti tomu v ustanovení § 60a

---

⁴⁹ PÚRY, František. § 81 [Podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1009.

odst. 1 TZ stanovil hranici tříletou pro podmíněné odsouzení s dohledem. Důsledkem této nerovnosti bylo přetěžování probačních úředníků. Pokud totiž soudy po zvážení všech okolností dospěly k závěru, že lze pachateli uložit trest podmíněně odložený ve výměře vyšší než dva roky, museli obligatorně uložit i dohled probačního úředníka, byť za jiných okolností by nebyl nutný. Přijetím trestního zákoníku došlo ke sjednocení podmínek pro uložení podmíněného odsouzení a podmíněného odsouzení s dohledem. Podle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku docházelo dříve „[...] v praxi v některých případech [...] k tomu, že je použito podmíněné odsouzení s dohledem i u prvotrestaných pachatelů, kteří s ohledem na svou nízkou ‚rizikovost‘ výkon dohledu nevyžadují.“⁵⁰ Účelem sjednocení bylo „[...] zvýšení efektivnosti ukládání a výkonu podmíněného odsouzení s dohledem.“⁵¹ Naproti tomu Ščerba argumentuje tak, že „[...] pokud soud při zhodnocení všech okolností případu dospěl k závěru, že maximálně dvouletý trest odnětí svobody [...] není postačující, je to přece zároveň signál k tomu, aby pachatel byl po zkušební dobu podmíněného odsouzení vystaven intenzivnějšímu působení v podobě dohledu probačního úředníka.“⁵² Tato argumentace rozhodně není lichá, autorka rovněž považuje podmíněné odsouzení s dohledem za trest přísnější. Jistě lze souhlasit i s tím, že pachatel, kterému byl uložen trest odnětí svobody delší než dva roky, vykazuje již zvýšenou míru rizikovosti, byť jde o pachatele dosud bezúhonného. Nicméně je věcí soudu, jak posoudí všechny relevantní skutečnosti případu a zda rozhodne, že k nápravě pachatele postačí prosté podmíněné odsouzení. Soud v těchto případech nemá být fixován zákonem nastaveným limitem, který popírá individualizaci trestu. Ostatně vyvstane-li pochybnost o dostatečnosti uloženého trestu, lze dohled nad odsouzeným dodatečně stanovit (viz ustanovení § 81 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku).

Druhá podmínka spočívá v absenci potřeby vykonat uložený trest, přičemž její splnění je založeno na důkladném posouzení osoby pachatele a okolností případu.

Podle Púryho „[...] zřetel k osobě pachatele znamená nutnost přihlížet k celému profilu pachatelovy osobnosti, zejména k povahovému založení pachatele, k jeho charakterovým vlastnostem, k jeho sklonům a zálibám, k jeho vztahu k práci, k rodině, ke společnosti a k jeho společenskému postavení.“⁵³ To však v důsledku znamená, že by se každý obviněný měl podrobit znaleckému zkoumání, což po orgánech činných v trestním řízení nelze spravedlivě

---

⁵⁰ Důvodová zpráva k z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, s. 71.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd., Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, s. 230.

⁵³ PÚRY, František. § 81 [Podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1009.

vyžadovat. Příbrání znalce ke každému případu by jistě mělo neblahé dopady na délku trestních řízení, která je vehementně kritizována i přesto, že dochází k omezování personálního obsazení. Navíc se nyní nacházíme v době, kdy je velmi komplikované přibrat k řízení příslušného znalce ve věcech, ve kterých je jejich činnost nejvíc zapotřebí, čemuž nepřispělo ani přijetí z. č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Zákonomárci totiž vystavili znalce drakonickým správním trestům (pokuty v řádech až stovek tisíců korun českých) zde definovaným s poměrně dlouhou promlčecí dobou.⁵⁴ Obsah uvedené citace však nelze úplně zlehčovat a vyvracet. Autorka samozřejmě vnímá přínos zjištění tohoto typu, avšak reálně není v možnostech orgánů činných v trestním řízení o každém pachateli obdobné informace aktivně zjišťovat, pakliže k tomu není dán speciální podnět. Záhodno též připomenout, že i z finančních důvodů je toto spíše iluze. Podle ustanovení § 152 odst. 1 písm. f) tr. řádu je odsouzený sice povinen státu uhradit paušální částkou mj. i náklady za zhotovení znaleckého posudku, avšak tato částka je fixní a v žádném případě nepokryje reálné náklady vzniklé příbráním znalce, navíc dobytost této pohledávky za odsouzeným je ve značném počtu případů mizivá.

Soud nemůže brát zřetel na všechny poznatky o životě a osobě pachatele, je limitován jistým časovým úsekem, který však není nikde definován. Náznak je možné spatřit v rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové, který rozhodl, že „[p]ři hodnocení recidivy pachatele z hlediska možnosti jeho nápravy musí soud přihlížet k povaze předchozí trestné činnosti, k odstupu doby od jeho posledního odsouzení, k celkovému způsobu jeho života a k pohnutce jeho dalšího trestného činu [...]“. ⁵⁵ Nicméně má jít o dobu přiměřeně dlouhou před spácháním trestného činu, avšak důležité je i chování pachatele v období od spáchání až do rozhodnutí soudu.⁵⁶ Soudní praxe však dále dovozuje, že „[...] není vyloučeno dosáhnout účelu trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu i u obviněného, který se dopustil majetkové trestné činnosti krátce po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody za obdobnou trestnou činnost.“⁵⁷ Ovšem v takovém případě lze spíše uvažovat o uložení alternativního trestu, jehož součástí je vyšší míra aktivity odsouzeného, např. trest obecně prospěšných prací.

Soud jako jednu ze stěžejních okolností při určení druhu a výše trestu hodnotí opis rejstříku trestů. Není ale vždy možné přihlížet ke všem zde vykázaným odsouzením jako

---

⁵⁴ Podle ustanovení § 42 odst. 2 z. č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech činí promlčecí doba 5 let, naproti tomu podle ustanovení § 30 z. č. 200/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, činí promlčení doba u běžných přestupků 1, resp. 3 roky.

⁵⁵ Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 4. 1965, sp. zn. 1 To 96/65.

⁵⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, s. 264.

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu SSR z 14. 10. 1988, sp. zn. 8 Tz 79/88.

k okolnostem přitěžujícím ve smyslu recidivy podle ustanovení § 42 písm. p) tr. zákoníku. Přihlížet k předchozím odsouzením není možné, když je (i) ukládán trest souhrnný nebo společný, a to ve vztahu k odsouzením, ke kterým je takový trest ukládán, (ii) jde-li o trest úhrnný a (iii) pokud je předchozí odsouzení zahlazeno fikcí, rozhodnutím soudu, popř. rozhodnutím prezidenta republiky – milostí nebo amnestií.⁵⁸ Ovšem přihlížet nelze ani k odsouzení zakládajícímu trestnost jiného protiprávního jednání, neboť jde o speciální recidivu a znakem takové skutkové podstaty je právě ona zpětnost. Nicméně i tato odsouzení hrají při úvahách soudu podpůrnou roli, mohou totiž vypovídat o sklonech odsouzeného a jeho přístupu.

Pokud jde o okolnosti případu, tak pro rozhodnutí je důležité vážit i okolnosti charakterizující čin, „[...] jeho povahu a závažnost a jeho vliv na ostatní členy společnosti. Jde tedy o zkoumání takových okolností, které mají zpravidla vliv na intenzitu ochrany společnosti před pachateli trestných činů a na působení trestu na ostatní členy.“⁵⁹ Okolnosti případu jsou předmětem dokazování a soud je musí náležitě objasnit.

Zajímavý je i judikát Nejvyššího soudu, podle kterého „[p]okud se posuzovaný případ vyznačuje výraznou přítomností poměrně širokého okruhu okolností, které je třeba hodnotit v neprospěch obviněného, pak i tehdy, kdyby byl důvodný závěr, že s tím je ještě slučitelná poměrně nižší výměra uloženého trestu odnětí svobody, a to zejména s ohledem na sebekritický vztah, který obviněný k svému činu zaujal v průběhu trestního stíhání, nebudou zpravidla splněny zákonné předpoklady pro podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody.“⁶⁰ Dále vyvrátil relevanci uzavřených dohod s poškozenými o náhradě škody s tím, že stojí mimo zákonná kritéria rozhodování o uložení podmíněného odsouzení. Autorka je však jiného názoru. Dohoda o náhradě škody s poškozenými je projevem uvědomění si jednání a pachatel tím dává najevo, že se nezříká odpovědnosti, naopak se staví čelem k následkům svého činu, které se snaží urovnat. K tomu je ostatně soud podle ustanovení § 39 odst. 1 tr. zákoníku povinen přihlížet již při stanovení druhu a výměry tresty, přičemž pachateli svědčí i fakt, že škodu začne splácet bez vázanosti soudním rozhodnutím. K tomu došlo i ve věci, v níž pachatel po vyhlášení odsuzujícího rozsudku prvního stupně, kterým byl zavázán k náhradě nemajetkové újmy, priznanou částku odčinil. K tomu navíc došlo záhy po vyhlášení rozsudku při vědomí

---

⁵⁸ KRÁL, Vladimír. § 42 [Přitěžující okolnosti]. In: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-74-78790-4, s. 347.

⁵⁹ PÚRY, František. § 81 [Podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1009, označení judikátu R II/1967.

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2001, sp. zn. 7 Tz 39/2001.

o vyjádření státního zástupce, že podává odvolání do všech výroků v neprospěch pachatele. Odvolací soud následně přihlédl právě i k dobrovolné úhradě částky představující náhradu nemajetkové újmy.⁶¹ Zde byl upřednostněn právě princip restorativní justice; pachatel, vědom si svého jednání, se aktivně snažil o nápravu a jeho snaha byla posléze zohledněna.

Nejvyšší soud ale svým výrokem o postavení dohod s poškozeným mimo zákonná kritéria naznačil, že jejich váhu nelze přeceňovat a rozhodně tak na nich nelze postavit zdůvodnění podmíněného odsouzení; o to méně pokud převyšují negativní poznatky o pachateli. S tímto závěrem lze naopak veskrze souhlasit, byť opět záleží na konkrétním případě. Soud musí hodnotit všechny zákonné aspekty a přistupovat s náležitou péčí k odůvodnění svých rozhodnutí. Zároveň musí zkoumat, zda nejsou sjednané dohody pouhým účelovým jednáním pachatele a zda lze u něho skutečně shledat snahu po nápravě. Tyto závěry lze učinit prakticky pouze na základě výsledku dotčených osob.

Lze uzavřít, že je nezbytné, aby součástí spisového materiálu byl přehled o závazcích pachatele, jeho majetkové poměry – myšleno zejména výpis z katastru nemovitostí a výpis z registru vozidel, přehled evidencí na úřadu práce včetně soupisu vyplacených dávek ze státního sociálního systému, pracovní hodnocení–, ale samozřejmě také opis rejstříku trestů, opis z evidence přestupků, hodnocení z místa bydliště (trvalého i přechodného) a údaje z centrální evidence vězněných osob (byl-li pachatel již ve výkonu trestu). To vše pak napomáhá soudu utvořit si obrázek o pachateli a zformovat názor na jeho život. Autorka v trestních spisech řešících skutky nesouvisející s řízením motorových vozidel, postrádá výpis z evidenční karty řidiče, který je běžně vyžadován pouze při projednávání činu souvisejícího s touto činností. Nicméně i evidenční karta řidiče napovídá mnohé o vztahu k pravidlům společnosti. Poměrně značnou část informací o pachateli lze získat i samotným výsledkem jeho osoby. Bezprostřední dojem, který soudce při výslechu nabyde, poskytuje názornější náhled na chování pachatele, avšak ne vždy je možné provést výslech i v řízení před soudem, např. v důsledku vydání trestního příkazu, řízení proti uprchlému, konání hlavního líčení v nepřítomnosti. Proto je nesmírně důležité, aby policejní orgán vedl výslech v přípravném řízení velmi precizně a pečlivě volil doplňující otázky.

Právě policejní orgán je tím, kdo o pachateli sbírá jednotlivé „dílky skládačky“. Ale samotnému pachateli nic nebrání, aby sám na svou obhajobu doplnil do spisu informace o své osobě svědčící v jeho prospěch, má-li za to, že mohou vyvážit či dokonce zastínit negativní poznatky.

---

⁶¹ Věc vedená u Okresního soudu v Kolíně sp. zn. 4 T 142/2021.

3.1.3 Podmínky uložení podmíněného trestu stojící mimo zákon

Vyjma shora uvedených podmínek by soudce měl dále vážit i ostatní důsledky, které pachateli odsouzením vzniknou. Gřivna přebírá názvosloví ze zahraničí a označuje tyto důsledky jako neviditelné sankce.⁶² Jde o průřezovou problematiku přesahující téma této práce, proto autorka v několika následujících větách pouze stručně shrnuje základní podstatu neviditelných sankcí včetně příkladů.

Neviditelné sankce představují doprovodný projev trestní sankce, avšak nejsou ve výroku odsuzujícího rozhodnutí přímo vyřčeny, proto důsledky mohou být posléze až překvapivé. Tyto sankce způsobují vyloučení odsouzeného z některých činností – ať již jde o činnost volnočasovou, či profesní –, a to povětšinou *ex lege*. Není přitom rozhodné, zda k porušení norem trestního práva došlo v souvislosti s dotčenou činností. Zkrátka samotný záznam v rejstříku trestů představuje pomyslnou stopku pro odsouzeného.

Známým příkladem je zákonná překážka volebního práva (aktivního i pasivního) u odsouzených k nepodmíněnému trestu v případě voleb do zastupitelstev krajů a obcí. Faktická překážka, způsobena technickými nedostatky, vzniká též při volbách do Poslanecké sněmovny a Senátu. Souvislost s tématem práce je zřejmá: při porušení podmíněného odsouzení může být výkon trestu nařízen, a tím dojde k naplnění této neviditelné sankce.

Dalším příkladem je ztráta práva držet zbraň (ustanovení § 22 z. č. 119/2002 Sb.), nemožnost získat lovecký lístek (ustanovení § 47 odst. 3 z. č. 449/2001 Sb.), nemožnost získat státní občanství (ustanovení § 14 odst. 3 písm. a) z. č. 186/2013 Sb.) a nemožnost provozování živnosti (ustanovení § 6 odst. 1 písm. b) z. č. 455/1991 Sb.). Tyto příklady představují překážku *ex lege*, naproti tomu z. č. 85/1996 Sb. opravňuje Českou advokátní komoru vyškrtnout ze seznamu advokátů advokáta, jenž se dopustil v zákoně definovaných trestných činů. Zde jde o zánik v důsledku rozhodnutí určitého orgánu. Některé tyto zákony pak zvažují bezúhonnost na základě zahlazení odsouzení, popř. po uplynutí nějaké doby, jiné však nikoli.⁶³

Neviditelné sankce jsou bezpochyby zásahem do práv a svobod zaručených ústavním zákonem č. 2/1993 Sb. (dále též jako „LZPS“). V některých případech půjde o zásah zcela neadekvátní a neodpovídající spáchanému jednání, nicméně jistá limitace je zapotřebí. Je v zájmu státu a společnosti umožnit výkon některých aktivit pouze bezúhonným osobám, které

---

⁶² GŘIVNA, Tomáš. *Doprovodné konsekvence trestních sankcí: tresty, které nejsou vidět*. In: GŘIVNA, Tomáš, ŠIMÁNOVÁ, Hana, ed. *Ukládání trestů a jejich výkon: sborník příspěvků z konference pořádané PF UK a UOČR dne 4. června 2020*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-833-4, s. 89.

⁶³ Uvedené příklady jsou převzaty od Gřivny z titulu *Doprovodné konsekvence trestních sankcí: tresty, které nejsou vidět*. In: GŘIVNA, Tomáš, ŠIMÁNOVÁ, Hana, ed. *Ukládání trestů a jejich výkon: sborník příspěvků z konference pořádané PF UK a UOČR dne 4. června 2020*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-833-4, s. 88 až 97

žijí řádný a příkladný život. Autorka si je vědoma, že toto téma je citlivé a mělo by být předmětem odborných diskusí se zaměřením na účelnost ustanovení omezujících působnost osob se záznamem v rejstříku trestů. Dále je třeba na soudce apelovat, aby zvažovali i tato hlediska trestních sankcí, která vedou např. ke ztrátě obživy, znemožnění plnění profesních cílů nebo prosté ztrátě koníčků, a tím i k narušení výplně volného času.

3.2 Zkušební doba

Při podmíněném odložení výkonu trestu je nezbytné stanovit též přiměřenou zkušební dobu, na kterou se trest odkládá. Ve zkušební době má odsouzený vést řádný život a plnit podmínky podmíněného odsouzení, čímž soudu prokáže, že uložený trest splnil účel a nařízení jeho výkonu není třeba. Jinými slovy má odsouzený soud přesvědčit o své nápravě. Je přitom lhostejné, zda podmíněný trest byl odsouzenému uložen rozsudkem nebo trestním příkazem.

Podle ustanovení § 122 odst. 1 tr. řádu je stanovení zkušební doby a její přesná výměra obligatorní součástí odsuzujícího rozhodnutí, přičemž výměra zkušební doby nemusí být uvedena v letech, ale lze ji uložit též v kratších časových úsecích,⁶⁴ nejčastěji jde o měsíce. Trestní zákoník v ustanovení § 82 odst. 1 připouští rozpětí zkušební doby ve výměře od jednoho roku do pěti let.

Zkušební doba počíná běžet dnem nabytí právní moci odsuzujícího rozhodnutí. Od tohoto okamžiku je tak odsouzený povinen vést řádný život a plnit uložené přiměřené povinnosti a přiměřená omezení, v opačném případě se vystavuje riziku nařízení výkonu trestu.

Samotná délka zkušební doby reflektuje závažnost spáchaného jednání i osobu pachatele. Při jejím stanovení vychází soud obdobně jako při výměře samotného trestu z hledisek uvedených v ustanovení § 39 tr. zákoníku a přihlíží též k délce samotného trestu. Zkušební dobu nesmí uložit v délce kratší, než je délka vyměřeného trestu. Toto pravidlo je relativní novinkou zavedenou do trestního zákoníku až Novelou 2021, nicméně se jedná o úpravu toliko kosmetickou, protože soudy se tímto nepsaným pravidlem již dříve řídily. Lze si totiž jen stěží představit odůvodnitelné uložení zkušební doby kratší, neboť právě i délka zkušební doby je důležitým odrazem závažnosti protiprávního jednání. Výměra zkušební doby zároveň reflektuje i množství uložených doprovodných přiměřených povinností a přiměřených omezení, popř. dohled.

Lze shrnout, že výměra zkušební doby má být minimálně shodně dlouhá jako uložený trest, aby na odsouzeného bylo působeno minimálně totožnou dobu, jako kdyby byl ve výkonu trestu. Nicméně k prokázání nápravy na svobodě bude ve většině případů zcela určitě nutno

---

⁶⁴ Rozhodnutí Krajského soudu v Bratislavě ze dne 10. 9. 1951, sp. zn. 6 Tk 402/51.

uložit zkušební dobu delší. Teoreticky vzato ale může dojít ke shodné délce trestu odnětí svobody a zkušební doby. Jde ale o nežádoucí rozhodnutí, vždyť pokud je pachateli uložen trest odnětí svobody ve výměře 12 měsíců, nejde již o bagatelní trestnou činnost a na chování odsouzeného by bylo záhodno dohlížet po dobu delší než pouze 12 měsíců. Pokud ale soud k takovému rozhodnutí přistoupí, měl by své rozhodnutí náležitě odůvodnit, pečlivě se zabývat každým zjištěním o pachateli a zhodnotit jej ve vztahu k okolnostem případu tak, aby přesvědčivě postavil na jisto, že vyměřený trest a zkušební doba jsou k danému případu přiléhavé. Výměra zkušební doby by dle názoru autorky měla být stanovena přibližně na stejné úrovni v zákonném rozpětí jako uložený trest. Nejde však o pravidlo, neboť v praxi mohou nastat případy, které odůvodní naopak podstatně delší zkušební dobu (např. u pachatelů s bohatým trestním rejstříkem).

Nabízí se otázka, zda připustit i kratší trvání zkušební doby než ve výměře jednoho roku, když např. u podmíněného zastavení trestního stíhání je dolní hranice šest měsíců. Takovou myšlenku ovšem autorka odmítá. Podmíněné zastavení trestního stíhání je způsob vyřízení věci bez vyslovení viny a trestu. Pachatel přečinu zde prokázal značnou míru sebereflexe, k činu se doznal a o poškozené se zajímal, nahradil škodu či vydal bezdůvodné obohacení, popř. se též zavázal ke zdržení se výkonu určité činnosti, nebo přispěl finanční částkou na pomoc obětem trestné činnosti (ustanovení § 307 odst. 1, 2 tr. řádu). Pokud již došlo k podmíněnému odsouzení, nebyly splněny podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání, proto se musí na takové pachatele nahlížet přísněji. Nelze přijmout tezi o přiměřenosti kratší zkušební doby pro pachatele, kteří sice dosud vedli řádný život, jsou spořádanými občany a spáchaný skutek byl pouhým excesem, když zároveň jim byla prokázána vina a uložen trest. Pokud totiž pachatel nesplnil podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání, nelze v žádném případě uvažovat o stanovení zkušební doby se stejnou dolní hranicí 6 měsíců. Podle názoru autorky je nyní nastavený zákonný rámec adekvátní a připouští širokou škálu možností, jak se zkušební dobou naložit. Závěrem lze uvést, že česká úprava se nikterak nevymyká úpravě v okolních státech. Nejsou dány relevantní argumenty pro legislativní změnu a tento názor autorka vnímá jako lichý odporující myšlenky odsouzení.

3.2.1 Zápočet zkušební doby

Rozhodnutí, zda se odsouzenému započítá již uplynulá část zkušební doby do zkušební doby nově uložené, je sice předmětem vykonávacího řízení, avšak pro obsahovou návaznost zařadila autorka toto pojednání právě jako součást podkapitoly o zkušební době.

Ustanovení § 82 odst. 4 věty před středníkem tr. zákoníku upravuje problematiku zápočtu zkušební doby tak, že „[d]oba, po kterou podmíněně odsouzený vedl ve zkušební době řádný život a vyhověl uloženým podmínkám, se započítává do zkušební doby nově stanovené při podmíněném odsouzení pro týž skutek nebo do zkušební doby stanovené při uložení úhrnného nebo souhrnného trestu nebo společného trestu za pokračování v trestném činu.“

K zápočtu tedy dochází při ukládání (a) souhrnného trestu, (b) společného trestu a (c) trestu za shodný skutek, pokud předchozí odsouzení bylo zrušeno mimořádným opravným prostředkem nebo ústavní stížností a nově byl pachatel opět odsouzen k podmíněnému trestu.

Zápočet zkušební doby je soudem prováděn obligatorně po právní moci odsuzujícího rozhodnutí *ex officio*. Je přitom lhostejné, zda bylo dřívějším rozhodnutím uloženo prosté podmíněné odsouzení a novějším podmíněné odsouzení s dohledem, či obráceně, a to s odkazem na ustanovení § 87 tr. zákoníku. Rozhodující není ani rozsah uložených přiměřených omezení a přiměřených povinností.⁶⁵

Podmínkou pro zápočet zkušební doby je existence dřívějšího odsouzení. Došlo-li ke zrušení dřívějšího rozhodnutí prostřednictvím mimořádných opravných prostředků nebo ústavní stížnosti a poté byl uložen nový podmíněný trest, je možné započítat pouze zkušební dobu, která běžela od právní moci dřívějšího rozhodnutí do doby právní moci rozhodnutí, kterým bylo dřívější odsouzení zrušeno, protože v době „[...] ,kdy nebyl pravomocně odsouzen, se stěžovatel nemusel podrobovat ,omezením a přiměřeným povinnostem' [...], a i proto nemůže být považována za zákonné plynutí zkušební doby.“⁶⁶ Zápočet lze provést i vůči odsouzení, ve kterém došlo k osvědčení, bylo rozhodnuto o zahlazení nebo platí fikce neodsouzení, vyjma zápočtu při uložení souhrnného trestu.⁶⁷ O zápočtu zkušební doby se rozhoduje usnesením, proti kterému je přípustná stížnost.

S problematikou zápočtu zkušební doby úzce souvisí pojem řádný život. Trestní zákoník výslovně připouští započítání zkušební doby, pouze pokud odsouzený vedl ve zkušební době řádný život a vyhověl uloženým podmínkám. Shodně uvádí judikatura, že „[p]ri novom podmiennečnom odsúdení za ten istý skutok možno započítat' do novej skúšobnej doby len tú časť skúšobnej doby určenej predchádzajúcim rozsudkom, ktorá uplynula od právoplatnosti tohto rozsudku do jeho zrušenia v mimoúradnom opravnom konaní, aj to len pod podmienkou, že podmiennečne odsúdený viedol v tomto čase poriadny život pracujúceho človeka.“⁶⁸ Byť

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2001, sp. zn. 7 Tz 264/2001.

⁶⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2008, sp. zn. III. ÚS 1381/08.

⁶⁷ PÚRY, František. § 82 [Zkušební doba, přiměřená omezení a přiměřené povinnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1021.

⁶⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 20. 7. 1979, sp. zn. 6 Tz 31/79.

uvedený judikát byl vydán za doby komunismu, což je ostatně na jeho znění patrné, tak řeší otázku, zda lze započítat zkušební doba podmíněného odsouzení vždy. Podle názoru autorky by správně měly být před vydáním usnesení o zápočtu zkušební doby vyžádány všechny relevantní podklady, ze kterých bude patrné, zda odsouzený skutečně ve sledovaném období vedl řádný život. Je však zřejmé, že by šlo o další administrativní zátěž soudů. Tzv. porozsudkovou agendu nyní vykonávají vyšší soudní úředníci, jejichž jménem je vydáno i předmětné usnesení, přičemž vyšší soudní úředníci nejsou dostatečně kvalifikovanými osobami, aby mohli samostatně posuzovat podmínky vedení řádného života. Zkoumání vedení řádného života v této fázi vnímá autorka jako nesystémové a minimálně předčasné, proto *de lege ferenda* navrhuje tuto podmínku vypustit. Spáchání protiprávního jednání v tomto období se totiž posléze zohlední při rozhodování o podmíněném odsouzení.

3.3 Povinnosti a omezení ukládané ve zkušební době

Za účelem prohloubení výchovné funkce podmíněného odsouzení předjímá trestní zákoník užití doprovodných přiměřených povinností a přiměřených omezení, popř. jiných povinností v průběhu zkušební doby. Jejich užitím soudy reagují na spáchaný skutek a osobu pachatele, čímž je posílen prvek individualizace trestu. Zároveň mají za cíl vyvést pachatele z kriminogenního prostředí a pomoci mu nastolit v životě řád a zbavit jej návyků, jež vedly ke spáchání trestné činnosti. Trestní zákoník připouští uložit jednak povinnost zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části po část zkušební doby, a jednak přiměřené povinnosti a přiměřená omezení ve smyslu ustanovení § 48 odst. 4 tr. zákoníku, na který ustanovení § 82 odst. 3 tr. zákoníku odkazuje. Soud disponuje širokým demonstrativním seznamem přiměřených povinností a přiměřených omezení.

Soud je oprávněn uložit „[...] *podmíněně odsouzenému* [...] *i jiná přiměřená omezení či povinnost, a to jak vedle těch v zákoně výslovně uvedených, tak i místo nich. Při jejich ukládání je z hlediska obsahu těchto omezení či povinností však soud limitován především účelem podmíněného odsouzení, jakož i obecným účelem trestu a trestního zákona.*“⁶⁹ Citovaný judikát je poměrně stěžejním, pokud jde o úpravu ukládání přiměřených povinností a přiměřených omezení. Nejvyšší soud se dále vyslovil, že „[j]ako jinou než v trestním zákoně výslovně uvedenou přiměřenou povinnost lze ovšem podmíněně odsouzenému uložit pouze takovou povinnost, která pro něj vyplývá ze zákonné úpravy, z rozhodnutí příslušného orgánu nebo z jiné právní skutečnosti.“⁷⁰ S tímto však nelze zcela souhlasit. Přiměřená omezení

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. 4 Tz 106/2005.

⁷⁰ Tamtéž.

a přiměřené povinnosti nemají svou podstatou kopírovat povinnosti, které odsouzenému již plynou na základě jiných skutečností, ale mají jít nad rámec „běžných“ povinností s cílem odsouzeného napravit, k čemuž nepřispěje nadbytečné uložení již dříve platné povinnosti, byť její připomenutí a důsledné kontrolování není na škodu.

V citovaném judikátu Nejvyšší soud uvedl, že jde o výrok oddělitelný „[...] od vlastního výroku o uložení podmíněného trestu odnětí svobody, neboť jeho aplikace záleží [...] na uvážení soudu čili nejedná se o výrok obligatorní, ale pouze výrok fakultativní.“⁷¹ Nejvyšší soud dospěl k závěru, že se jedná o výrok samostatně přezkoumatelný, což v projednávaném případě potvrdil tím, že zrušil pouze výrok ukládající přiměřenou povinnost při zachování výroku o trestu. Ovšem pozdější judikaturou Nejvyššího soudu došlo k modifikaci zmíněného, když důvody pro přezkum jiného výroku pro jeho provázanost s výrokem napadnutým odvoláním „[...] mohou být dovozovány ze vzájemného vztahu jednotlivých uložených nebo v úvahu přicházejících trestů, respektive obecněji řečeno ze vztahu jednotlivých částí výroku o trestu (nemusí se vždy jednat o různé druhy trestů, ale například o výrok o uložení přiměřených omezení [...]).“⁷² Z toho vyplývá, že je-li napaden výrok o podmíněném odsouzení pro svou nepřiměřenost, jsou výrok o trestu a výrok o uložení přiměřeného omezení nebo přiměřené povinnosti výroky neoddělitelnými, naopak je-li vytýkána nepřiměřenost toliko přiměřeného omezení či přiměřené povinnosti, jde o výroky z hlediska přezkumu oddělitelné.⁷³ O oddělitelnosti výroku pak svědčí i pozdější judikát Nejvyššího soudu, byť zde šlo pouze o formální spojitost s výrokem o trestu a byla zrušena povinnost uložená podle ustanovení § 82 odst. 2 tr. zákoníku, ale tímto zásahem nebyl nikterak dotčen výrok o trestu.⁷⁴ Teze o oddělitelnosti výroku platí i pro povinnost zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku.

Blíže se autorka prvně věnuje dosud známým a hojně aplikovaným **přiměřeným povinnostem a přiměřeným omezením** ve smyslu ustanovení § 48 odst. 4 tr. zákoníku.

Ustanovení § 48 odst. 4 tr. zákoníku řadí mezi přiměřené povinnosti a přiměřená omezení následující (a) podrobit se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace, (b) podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy, (c) podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením podle trestního zákoníku, (d) podrobit se vhodným programům psychologického poradenství, (e) zdržet se návštěv nevhodného

---

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2018, sp. zn. 6 Tdo 1587/2017.

⁷³ PÚRY, František. § 254 [Přezkoumání výroků rozsudku a řízení]. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3034.

⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2019, sp. zn. 6 Tdo 4/2019.

prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami, (f) zdržet se neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob, (g) zdržet se hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek, (h) zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek, (i) uhradit dlužné výživné nebo jinou dlužnou částku, (j) veřejně se osobně omluvit poškozenému a (k) poskytnout poškozenému přiměřené zadostiučinění.

Uložená přiměřená omezení či přiměřené povinnosti musí mít spojitost s trestným činem. Nelze nahodile uložit povinnost či omezení, které nikterak nesouvisí s trestnou činností.⁷⁵ Podle autorky je ale takováto restrikce příliš striktní, v některých případech by naopak bylo efektivnější uložit odsouzenému povinnost či omezení nad rámec dotčených zájmů, např. hrazení výživného, hrazení povinných plateb, získání a udržení si legálního zaměstnání atp. Nicméně je pravdou, že smyslem přiměřených povinností a přiměřených omezení je vést k nápravě zájmů poškozených trestným činem, nikoli k nápravě odsouzeného ve všech směrech.

Přiměřenost zvolených přiměřených omezení a přiměřených povinností lze zdárně ilustrovat na judikátu, podle kterého „[z]ákaz požívat jakékoli množství alkoholu není dalekosáhlým omezením toho pachatele, který ztrácí sebekontrolu ihned, jakmile začne požívat alkohol. Pro takového pachatele je absolutní zákaz požívat alkohol přiměřeným omezením. Nepřiměřeným omezením by však byl v této formě u odsouzeného, který se opije jen zřídka a který je ještě schopen po požití přiměřeného množství alkoholu se ovládat a včas s pitím přestat.“⁷⁶ Současně by soud s těmito typy omezení měl vhodně zvolit i přiměřenou povinnost na výzvu se nechat testovat na přítomnost alkoholu, protože plnění přiměřených omezení a přiměřených povinností má být kontrolovatelné, aby soud mohl následně zhodnotit plnění podmínek podmíněného odsouzení. Proto je důležité zamýšlet se nad konkrétní přiměřenou povinností a přiměřeným omezením, zda budou mít na pachatele kýžený dopad a bude skutečně zesílen výchovný účinek podmíněného odsouzení, aby došlo k adekvátní a přiměřené reakci na aktuální život pachatele.

Přiměřená omezení a přiměřené povinnosti lze ukládat maximálně na dobu trvání zkušební doby. Z povahy věci lze uložit taková přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, které budou mít kratší dobu trvání, např. péče o nezletilého ve smyslu povinné školní docházky.

---

⁷⁵ PÚRY, František. § 82 [Zkušební doba, přiměřená omezení a přiměřené povinnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1021.

⁷⁶ Soudní rozhodnutí č. IV/68. Dostupné z: JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, [2009]. Glosátor. ISBN 978-80-7502-395-7, s. 139-140.

Soud si musí dát pozor, aby uložením přiměřených omezení a přiměřených povinností nedošlo k nahrazení jiného trestu, např. trestu zákazu činnosti.⁷⁷ Jako problematické se jeví přiměřené omezení podle ustanovení § 48 odst. 4 písm. e) tr. zákoníku, jehož podstatná část je duplicitní s trestem zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Je zjevné, že jde o mýlku zákonodárce, který umožnil v teoretické rovině tento dvojitý režim. Proto nezbyvá než navrhnout, aby při příští novelizaci trestního zákoníku byla vypuštěna část omezení pod písm. e), kde zůstane pouze zdržení se návštěv nevhodného prostředí a styku s určitými osobami.

Pachateli nelze uložit přiměřenou povinnost, aby se podrobil ochrannému léčení, když nejsou splněny podmínky pro jeho uložení dle trestního zákoníku. Lze uložit pouze přiměřenou povinnost podrobit se vhodnému léčení, které však není ochranným léčením.⁷⁸ Zajímavý je i judikát Nejvyššího soudu ČSR, podle kterého nelze jako přiměřenou povinnost uložit pachateli, aby „[...] ve zkušební době úspěšně absolvoval závodní školu práce.“⁷⁹ Optikou dnešního práva lze spatřovat úskalí v podmínce úspěšnosti. Trestní zákoník výslovně připouští toliko přiměřenou povinnost podrobit se, nikoli úspěšně projít, byť to je žádoucí, avšak osobní kvality odsouzeného mohou zapříčinit, že k úspěšnému absolvování nedojde. Autorka nesouhlasí s tvrzením Ščerby, že je možné pachateli uložit přiměřené omezení spočívající v zákazu rozvázání stávajícího pracovního poměru.⁸⁰ Není spravedlivé nutit pachatele k setrvání v zaměstnaneckém vztahu pod pohrůzkou nařízení výkonu trestu odnětí svobody. Pokud by soud na takové přiměřené omezení přistoupil, musel by jasně a srozumitelně definovat limity. Spíše lze připustit uložení přiměřené povinnosti mít legální příjem bez ohledu na to, zda během zkušební doby vystřídá i několik zaměstnavatelů.

Přiměřená povinnost uhradit dlužné výživné je poměrně běžně ukládána při potrestání pachatele trestného činu zanedbání povinné výživy podle ustanovení § 196 tr. zákoníku. Její součástí bývá dovětek „podle svých sil“, ač to ustanovení § 48 odst. 4 tr. zákoníku přímo nepředpokládá. Zde nutno upozornit na z. č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů účinný od 1. 1. 2018, kterým bylo novelizováno ustanovení § 43 odst. 1 tr. řádu, podle kterého se nyní majetkovou škodou rozumí i dlužné výživné. Z tohoto důvodu lze užít uvedené slovní spojení

---

⁷⁷ Viz Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 1963, sp. zn. 7 Tz 20/64.

⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1032/2011 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1094/2012.

⁷⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 6. 12. 1977, sp. zn. 2 Tz 23/77.

⁸⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, s. 209.

analogicky, jako by byla ukládána povinnost ve smyslu ustanovení § 48 odst. 3 věty za středníkem tr. zákoníku. Nicméně i u případů souzených před účinností výše uvedeného zákona soudci dovětek „podle svých sil“ ve spojení s uhrazením dlužného výživného chybně aplikovali. Někteří soudci k této přiměřené povinnosti dále ukládají přiměřenou povinnost hrazení běžného výživného. Nicméně autorka se setkala i s protichůdným názorem, podle kterého by při následném posuzování plnění této přiměřené povinnosti mohlo dojít k nežádoucímu prolomení zákazu dvojího přičítání. Odsouzenému by totiž mohl být nařízen výkon trestu odnětí svobody, protože uvedenou povinnost ve zkušební době neplnil, ale zároveň by byl v dalším trestním řízení stíhán, protože po stanovenou dobu zanedbával povinnou výživu. Zde ale nutno zdůraznit, že hrazení běžného výživného je jedním ze základních atributů řádného života, proto posouzení plnění této povinnosti ve zkušební době nemá být na závadu.

Nad rámec shora uvedeného pak ustanovení § 82 odst. 3 věty za středníkem tr. zákoníku *de facto* zakládá povinnost uložit podmíněně odsouzenému podle svých sil nahradit škodu nebo odčinit nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil, nebo vydat bezdůvodné obohacení získané trestným činem. Tato povinnost musí být vyčíslena penězi a mít příčinnou souvislost s odsouzeným skutkem.⁸¹ Její neuložení by mělo být spíše výjimkou řádně odůvodněnou, pokud např. pachatel škodu uhradil před samotným odsouzením. Tato povinnost je pak navíc projevem restorativní justice, neboť odsouzený je veden k aktivnímu odčinění způsobené škody, musí kontaktovat poškozeného, aby získal bankovní údaje, projevit značnou míru sebereflexe a přijetí odpovědnosti. Ovšem nelze ji uložit každému, ale pouze tomu, kdo je pasivně legitimován vůči poškozenému, proto judikatura dovodila zcela logický závěr, že odsouzenému nelze uložit, aby „[...] podle svých sil doplatil neodvedené částky daně a pojistného, jejichž plátcem je právnická osoba, za kterou pachatel jednal.“⁸² Obdobně též při škodě způsobené řidičem (pachatelem) motorového vozidla, který plnil povinnosti vyplývající z pracovněprávního vztahu mezi ním a zaměstnavatelem (viz ustanovení § 2914 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [dále též jako „OZ“]). Z toho plyne, že nelze ukládat povinnost, ke které osoba není ze zákona, rozhodnutí orgánu veřejné moci, smlouvy či jiné právní skutečnosti povinna.

Nároky na obsahové náležitosti výroku podle ustanovení § 82 odst. 2 věty za středníkem tr. zákoníku, nejsou přísné. Nemusí zde být uvedena identifikace poškozeného ani výše

---

⁸¹ PÚRY, František. § 82 [Zkušební doba, přiměřená omezení a přiměřené povinnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1021.

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2007, sp. zn. 4 Tz 168/2006.

škody,⁸³ avšak musí obsahovat slovní spojení „podle svých sil“.⁸⁴ Podle svých sil znamená s přihlédnutím k majetkovým, osobním a zdravotním poměrům odsouzeného, přičemž následně je třeba zkoumat objektivní důvody odsouzeného, nesplnil-li přiměřenou povinnost k náhradě škody.⁸⁵ Tím se liší od výroku v adhezním řízení, který již musí být konkrétní, neboť jako takový je i exekučním titulem. Škoda musí být v trestním řízení zjištěna, musí být spolehlivě prokázána a její výše se odvíjí od výroku o vině, proto nelze po odsouzeném požadovat úhradu škody poškozenému, vůči kterému nebyl uznán vinným protiprávním jednáním, které je v příčinné souvislosti se vznikem škody.⁸⁶

Podle Púryho je možné ke splnění rozebírané povinnosti určit lhůtu kratší, než je délka zkušební doby, přičemž její nedodržení může zapříčinit nařízení výkonu trestu odnětí svobody.⁸⁷ Autorka ale s tímto názorem nesouhlasí. Zprv je značně nežádoucí vymezit odsouzenému ke splnění povinnosti, jde-li o náhradu v penězích, časový rámec kratší než délka samotné zkušební doby. Pokud má odsouzený k prokázání své nápravy určitý čas (délku zkušební doby), pak pro úhradu škody má být poskytnut shodný úsek. Nutno podotknout, že plnění této přiměřené povinnosti nebývá v praxi ani předmětem průběžných kontrol plnění podmínek (k tomu blíže podkapitola 3.3). Zadruhé splnění povinnosti dříve ve zkušební době nemůže vést k dřívějšímu vyslovení osvědčení ve zkušební době, proto by opačné pojetí bylo nespravedlivé. A za třetí nelze souhlasit, že by samotné nesplnění povinnosti ve lhůtě kratší, než zkušební doba vedlo k nařízení výkonu trestu, protože takové rozhodnutí by bylo značně nepřiměřené. Tomu svědčí i praxe, když soud při rozhodování o podmíněném odsouzení přihlédne naopak i k úhradě provedené po konci zkušební doby.

K problematice přiměřených omezení a přiměřených povinností ještě dlužno doplnit speciální ustanovení týkající se odsouzených, kteří jsou ve věku blízkém věku mladistvého, maximálně tedy do věku 21 let.⁸⁸ Těmto pachatelům lze uložit vedle přiměřených povinností a přiměřených omezení podle ustanovení § 48 odst. 4 tr. zákoníku též výchovná opatření podle ZSVM (ustanovení §§ 15 až 20 ZSVM). Tím může být *de facto* uložen obsahově shodný trest jako při podmíněném odsouzení s dohledem, byť formálně půjde stále o podmíněné odsouzení

---

⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 8 Tdo 417/2010.

⁸⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 24. 4. 1925, sp. zn. Zm II 84/25.

⁸⁵ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 8. 2006, sp. zn. 3 To 668/2006.

⁸⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. 6. 2001, sp. zn. 7 To 218/2001.

⁸⁷ PÚRY, František. § 82 [Zkušební doba, přiměřená omezení a přiměřené povinnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1021.

⁸⁸ PÚRY, František. § 41 [Polehčující okolnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 541.

prosté s výchovným opatřením v podobě dohledu probačního úředníka. V praxi se s touto kombinací nesetkáme.

Novou povinností, kterou lze odsouzenému v rámci zkušební doby podmíněného odsouzení uložit, je povinnost svou povahou blízká trestu domácího vězení, a to **povinnost zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části po část zkušební doby** podle ustanovení § 82 odst. 2 tr. zákoníku. Nejde však o trest, ale pouze o doprovodnou povinnost k podmíněnému odsouzení, během které musí odsouzený po dobu maximálně jednoho roku dodržovat stanovené časové rozmezí, ve kterém se musí nacházet v určeném místě. Kontrolu nad výkonem této povinnosti provádí PMS. Odsouzený není na svobodě omezován tak striktně, jako je tomu u trestu domácího vězení, primárně totiž dle názoru autorky jde o povinnost setrvat v určeném místě občasně, nikoli pouze s výjimkou pracovní směny. Pokud odsouzený pracuje ve směnném provozu je třeba mu uložit též přiměřenou povinnost, aby PMS v pravidelných intervalech hlásil a dokládal rozpis směn. Pokud jde o výrok rozsudku, tak ten sice obsahuje přesné časové rozpětí, od kdy do kdy a ve kterých dnech je odsouzený povinen zdržovat se v určeném místě, avšak k modifikaci je oprávněn probační úředník, což podtrhuje pružnost tohoto institutu. PMS však nemůže měnit podmínky zcela benevolentně, odsouzený musí s novým rozvrhem souhlasit, navíc existuje informační povinnost PMS k soudu. Pokud soudce nebo odsouzený s novým návrhem nesouhlasí, bude o návrhu rozhodováno soudem.

Vzhledem k novotě této povinnosti, která je v trestním zákoníku až od roku 2022, nelze ještě přesvědčivě zodpovědět otázku efektivnosti, avšak již nyní lze detekovat jisté negativní konotace, které s sebou přináší. Podle autorky stěžejní problém bude činit otázka stigmatizace odsouzeného, který má být za účelem kontroly podroben elektronickému monitoringu. Tedy ve své podstatě na něho bude nahlíženo jako na odsouzeného k trestu domácího vězení, tedy trestu přísnějšímu, což např. v zaměstnání může vést až k šikanóznímu zacházení. Aktuální akutní problém, který může vést k rezignaci na tento institut obdobně, jako tomu bylo u trestu domácího vězení, je problematika systému elektronického monitorování (dále též jako „EMS“), protože kvůli porušení smlouvy došlo k ukončení spolupráce s dodavatelem. K listopadu 2021 již EMS používán není⁸⁹ a podle nejnovějších informací se ani v nejbližší době používat nezačne. Ministerstvo spravedlnosti ale předběžně počítá se znovuzavedením EMS do provozu

---

⁸⁹ Probační a mediační služba České republiky. *Probační a mediační služba ukončila spolupráci s firmou SuperCom*. [online]. [citováno dne 16. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probacni-a-mediacni-sluzba-ukoncila-spolupraci-s-firmou-supercom/>

v roce 2024.⁹⁰ Tato skutečnost má negativní dopad jak na pracovníky PMS, tak i na samotné odsouzené, neboť ti jsou nyní kontrolováni namátkovými fyzickými kontrolami, které zatěžují obě strany. V současné chvíli není ale zřejmé, kdy bude vybrán nový, a především spolehlivý dodavatel EMS. Autorka dále podotýká, že problém EMS nespočívá pouze v samotném dodavateli, ale také v užívaných přístrojích. Ty, které Česká republika měla k dispozici, byly vybaveny zastaralou technologií, která odsouzené značně limitovala při výkonu některých povoláních, neboť v určitých provozech je elektronické zařízení takových rozměrů značně na obtíž a může způsobit i škody na strojích. Přítěží byly používané přístroje také při oblékání, protože pro jejich rozměr nebylo možné nosit některou obuv. V dnešní době, kdy se na trhu běžně prodávají zařízení, která v jeden moment dokáží snímat životní funkce a zároveň GPS a navíc jsou velikosti úzkého pásku (chytré hodinky), je minimálně na pováženou, zda by napříště neměl být vybrán dodavatel právě i s ohledem na vzhled monitorovacích náramků.

Další problém opačného rázu lze spatřit v rozhodování PMS o úpravě této povinnosti. Pokud odsouzený změní zaměstnání nebo začne pracovat na směny, PMS rozhodne o novém rozvrhu plnění povinnosti, se kterým ale odsouzený nemusí souhlasit. Následně tak bude rozhodovat soud, ale než k tomu dojde, byť jde o rozhodnutí mimo veřejné zasedání, uplyne další doba, ve které odsouzený není objektivně schopen plnit původně stanovený rozpis. Je tak otázkou, jak následně soud přistoupí k hodnocení plnění podmínek této povinnosti.

Přijaté úpravě lze vytknout absenci řešení při změně okolností v průběhu výkonu podmíněného odsouzení. Odsouzený může přijít o bydlení a zůstane na ulici, čímž se pro něho stane plnění tzv. kvazidomáčího vězení objektivně nereálné, byť jiné podmínky podmíněného odsouzení bude dodržovat. Podle názoru autorky se této povinnosti netýká ani pozitivní motivace odsouzeného zakotvená v ustanoveních § 82a a § 85a tr. zákoníku, neboť nejde o přiměřenou povinnost nebo přiměřené omezení ve smyslu ustanovení § 48 odst. 4 tr. zákoníku.

Nyní ještě nelze bez pochybností říct, jak bude tato povinnost soudy přijata a aplikována, avšak jisté je, že vykazuje nesrovnalosti, ke kterým se bude muset judikatura a odborná veřejnost vyjádřit.

3.4 Rozhodování v řízení o výkonu podmíněného odsouzení

Samotnému rozhodování o podmíněném odsouzení předchází průběžná kontrola plnění podmínek podmíněného odsouzení a chování odsouzeného ve zkušební době.

---

⁹⁰ Česká justice. *Počet vězňů opět stoupá. Náramky by se mohly znovu používat od roku 2024.* [online]. [citováno dne 23.8.2022]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2022/08/pocet-veznu-opet-stoupa-naramky-by-se-mohly-opet-pouzivat-od-roku-2024/>

3.4.1 Vedení řádného života

Kontrola výkonu podmíněného odsouzení je zaměřena na řádný život odsouzeného ve zkušební době. Pojem řádný život je fakticky neurčitým právním pojmem, protože legální definice není nikde explicitně stanovena. Je na judikatuře, aby vymežila mantinely chování odsouzeného, byť v jednotlivých případech nutno nahlížet na odsouzené odlišně s přihlédnutím ke konkrétnímu případu. Z tohoto důvodu je i nežádoucí v zákoně definovat pojem řádného života, který navíc v průběhu času může nabývat rozličných významů, což v kontrastu české historie lze považovat za relevantní argument. Nelze proto plnohodnotně odkazovat na judikaturu přijatou za dob komunismu, byť ji Ústavní soud při svém rozhodování zohledňuje,⁹¹ avšak k hodnocení přistupuje optikou současných poměrů.

Nejjednodušším výkladem je samozřejmě bezúhonnost odsouzeného v rovině trestního i přestupkového práva, nicméně to je značně užší vymezení, než trestní zákoník a právní praxe předpokládá. „*Poriadny život pracujúceho človeka [...] vedie len ten, kto plní základné povinnosti občana tak v súkromnom živote, jako aj voči spoločnosti. Poruadny život pracujúceho človeka nemožno preto stotožňovať len s netrestanosťou.*“⁹² Na pachatele nelze nahlížet takto úzkou optikou. Nelze se proto spokojit pouze s faktem, že odsouzený se ve zkušební době nedopustil dalšího trestného činu. Zároveň další odsouzení nemusí nutně zakládat příčinu pro nařízení výkonu trestu, zejména pak pokud jde o odsouzení za nedbalostní trestný čin či trestný čin jiného charakteru, než za který mu byl uložen podmíněný trest. I některé přestupky lze pominout, neboť pro jejich nízkou závažnost by bylo značně nepřiměřené výkon trestu odnětí svobody nařídit.⁹³ Naopak účelné je zjišťovat navíc i plnění povinností vůči vyživovaným osobám a pracovní morálku, popř. to, zda odsouzený má vůbec legální zdroj příjmu. Za tímto účelem má soud vyžádat též zprávy z úřadu práce a správy sociálního zabezpečení. V České republice sice neplatí všeobecná pracovní povinnost, proto odsouzenému nelze klást k tíži, že nemá zaměstnání (může jít např. o studenta, partnera v domácnosti, podnikatele atd.), ale na druhé straně by měl být schopen soudu doložit, z jakých prostředků žije. Rozhodné je též hodnocení ze všech obcí, ve kterých se odsouzený v průběhu zkušební doby zdržoval.⁹⁴

Naproti shora uvedené teorii stojí judikatura Ústavního soudu, který dovozuje dvojí definici řádného života. Zaprvé jde o minimální limit, který společnost požaduje od všech

⁹¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. III ÚS 1745/10.

⁹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 9. 8. 1972, sp. zn. 2 Tz 69/72.

⁹³ AUGUSTINOVÁ Pavla. § 83 [Rozhodnutí o podmíněném odsouzení]. In: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-74-78790-4, s. 626.

⁹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 1965, sp. zn. 1 Tz 89/65.

občanů, a zadruhé životní styl, který odpovídá hodnotám převládajícím ve společnosti. Ústavní soud vyjádřil stěžejní myšlenku, že „[...] odsouzenému musí být jasné, jaké jsou jeho povinnosti, [...] byt' existuje minimální rámec vedení řádného života, který je společný pro všechny, tak v případě, že soudy usoudí, že je třeba stanovit další omezení či povinnosti nad minimální rámec respektování právních norem, měly by tak učinit výslovně.“⁹⁵ Neučiní-li tak, lze mít za to, že pro vedení řádného života postačuje, aby odsouzený nebyl postižen pro další protiprávní jednání.⁹⁶ Jde o projev individualizace trestu, proto nelze s určitostí obecně vymezit, jaké parametry musí odsouzený splnit, aby vyhověl podmínce vedení řádného života. Soudy mají při posuzování podmínek vycházet z každého případu zvlášť, není možné tyto podmínky generalizovat, neboť by došlo k nežádoucímu formalismu práva.

Autorka dále uvádí příklad z praxe obecného soudu o rozličnosti pojetí pojmu řádný život. Odsouzenému byl uložen trest odnětí svobody ve výměře 30 měsíců podmíněně odložený na zkušební dobu 60 měsíců s dohledem a dále trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu osmi let, přičemž od zbytku výkonu tohoto trestu bylo podmíněně upuštěno. Souzený skutek měl povahu trestného činu v dopravě a byl způsoben tak, že odsouzený při jízdě po vedlejší silnici nerespektoval dopravní značení upozorňující opakovaně na existenci blížící se křižovatky, kde měl povinnost zastavit a dát přednost v jízdě. Dopravní značení nerespektoval a přednost v jízdě nedal, čímž způsobil smrt jedné osoby, těžkou újmu na zdraví jedné osoby a újmu na zdraví dalších tří osob včetně dvou nezletilých dětí.⁹⁷ Po skončení zkušební doby podmíněného odsouzení s dohledem soud zkoumal, zda je možné vyslovit osvědčení ve zkušební době. Odsouzený se ve sledovaném období dopustil přestupku v dopravě tím, že na úseku s maximální povolenou rychlostí 130 km/h jel rychlostí 154 km/h. Dále ze zpráv PMS vyplynulo, že odsouzený k uloženým trestům přistupoval značně formalisticky, nikterak si vinu nepřipouštěl a nebyl zasažen následky svého činu. Práce s ním byla ztížena jeho celkovým přístupem a při konzultacích nepovažoval téma spáchaného skutku za důležité. Okresní soud proto nařídil výkon jak zbytku trestu zákazu činnosti, tak trestu odnětí svobody, neboť dospěl k závěru, že uložený trest na něho neměl kýžený dopad, což umocnila i rozsudkem stanovená zkušební doba v maximální zákonné výměře. Proti tomu si odsouzený podal stížnost, které krajský soud částečně vyhověl. Vyslovil osvědčení ve zkušební době podmíněného odsouzení s dohledem s tím, že odsouzený s ohledem na svou povahu a výchovu se zjevně nedokáže chovat takovým způsobem, jak by se v daném případě dalo očekávat,

---

⁹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. I. ÚS 1202/2017.

⁹⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. III ÚS 1745/10.

⁹⁷ Rozsudek Okresního soudu v Kolíně ze dne 2. 4. 2015, sp. zn. 2 T 24/2015.

nicméně spáchání uvedeného přestupku v dopravě a jeho přístup k dohledu, který plnil, byt' pouze formálně, nepředstavují tak závažné porušení pravidel řádného života, aby bylo možné výkon trestu odnětí svobody nařídit. Na druhé straně, pokud jde o trest zákazu činnosti, zde již odsouzený podmínkám vedení řádného života nevyhověl a výkon zbytku trestu byl nařízen.⁹⁸

Na základě popsané situace lze shrnout, že řádným životem se pro posouzení podmínek podmíněného odsouzení rozumí život bez páchaní dalších trestných činů a přestupků, ovšem nikoli výlučně. Odsouzený by dále měl plnit uložené podmínky (přiměřená omezení a přiměřené povinnosti), avšak ani jejich nesplnění nemusí nutně vést k nařízení výkonu trestu. Pojem řádný život je značně abstraktní, vykládaný v každém kontextu rozdílně s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu a osobě odsouzeného.

3.4.2 Kontrola plnění podmínek podmíněného odsouzení

Kontrola plnění podmínek podmíněného odsouzení zahrnuje zejména kontrolu nad chováním odsouzeného, tj. zda žije řádným životem a plní uložené přiměřené povinnosti, přiměřená omezení a další podmínky. Kontrola je zahájena ihned po právní moci odsuzujícího rozhodnutí a trestní řád svěřuje její výkon soudu a PMS.

Podle ustanovení § 329 odst. 1 věty za středníkem tr. řádu a § 350l odst. 1, 2 tr. řádu je možné pověřit výkonem kontroly nad dodržováním některých zde vyjmenovaných přiměřených povinností, přiměřených omezení a výchovných opatření PMS. Konkrétně jde o podrobení se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy, podrobení se vhodným programům psychologického poradenství, zdržení se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek, vykonání společensky prospěšné činnosti, podrobení se vhodnému programu a neuzívání návykové látky a neměnění místa pobytu a zaměstnání. K pověření dojde, pakliže soud odsouzenému uložil některá z uvedených přiměřených omezení, přiměřených povinností nebo výchovných opatření, jejichž kontrola je pro soud zcela nemožná nebo možná za velmi ztížených podmínek.

Soud pak postupuje tak, že pověří výkonem kontroly PMS, v jejímž obvodu se odsouzený zdržuje. Zde je nezbytné vydat pověřovací listinu, neboť pravomoci PMS nejsou dány automaticky ze zákona, nýbrž je na uvážení soudu, zda kontrola nad těmito podmínkami bude efektivněji prováděna probačními úředníky.

V tomto případě lze aktivitu zákonodárce přijmout s povděkem, neboť dříve platilo, že nebyl-li současně vysloven nad odsouzeným dohled, musela být PMS pověřována skrze soud, v jehož působnosti vykonávala svou činnost. Šlo o nadbytečnou byrokracii, která reálně nebyla

---

⁹⁸ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. 10 To 243/2020.

v praxi využívaná. Nynější úprava je smysluplnější i z hlediska odpovědnosti za následný postup, byť dožádaný soud následně nerozhodoval podle ustanovení § 83 odst. 1 tr. zákoníku, ale v případě potřeby měl povinnost s PMS i odsouzeným případ konzultovat. To celé navíc bývalo v rozporu s Instrukcí Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, uveřejněná pod č. 1/2002 Sbírkou instrukcí a sdělení, ve znění pozdějších předpisů (dále též jako „VKŘ“), která soudu ukládá povinnost pověřit příslušnou PMS sledováním a kontrolou nad chováním odsouzeného, mj. i při stanovení přiměřených povinností a přiměřených omezení, je-li to nezbytné.⁹⁹ VKŘ v tomto směru neupravuje dožádání jiného soudu, nicméně nutno přiznat, že se jedná pouze o vnitřní předpis Ministerstva spravedlnosti.

Probačnímu úředníkovi jsou soudem dány intervaly, ve kterých má informovat o průběhu dodržování uložených podmínek, přičemž časové rozpětí je ponecháno zcela na vůli soudu, proto může být žádána až toliko konečná zpráva. Ovšem zároveň platí, shodně jako při stanoveném dohledu, že probační úředník je povinen soud vyrozumět neprodleně o porušeních, která zavdávají příčinu pro nařízení výkonu trestu. Jsou-li porušení méně závažného charakteru, je v gesci PMS, aby na ně odsouzeného upozornila a poučila jej. Mezi tyto prohřešky patří zejména první nedostavení se k setkání či nedoložení žádaných listin. Zároveň třeba podotknout, že probační úředník posuzuje plnění podmínek tak, že nevyvíjí žádné aktivity nad rámec základní kontroly na rozdíl od své pozice při stanoveném dohledu.¹⁰⁰

Není-li kontrolou pověřena PMS, je odsouzený podle ustanovení **§ 329 odst. 1 věty první tr. řádu** kontrolován samotným soudem. Pověřený pracovník (nejčastěji vyšší soudní úředník a asistent soudce¹⁰¹) ve lhůtě nejvýše šesti měsíců provádí kontrolu tak, že si vyžádá opis z rejstříku trestů, výpis z centrální evidence stíhaných osob a další relevantní zprávy.¹⁰² Před nabytím účinnosti z. č. 204/2015 Sb., kterým se mění z. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, soudy vyžadovaly též zprávy o pověsti odsouzeného z místa jeho bydliště. Tento úkon však s sebou nesl negativa v podobě např. neznámého aktuálního pobytu odsouzeného, který svou novou adresu zkrátka nenahlásil, čímž se soudy o některých

---

⁹⁹ Ustanovení § 64 odst. 2 VKŘ.

¹⁰⁰ KRÁL, Vladimír. § 329 [Kontrola nad podmíněně odsouzeným]. In: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 876.

¹⁰¹ Srov. ustanovení § 6b Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ustanovení §§ 12 a 13 z. č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů a ustanovení § 36a odst. 5 z. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.

¹⁰² Ustanovení § 64 odst. 3 VKŘ.

přestupcích vůbec dozvědět nemusely. Nově jsou některá pravomocná rozhodnutí o přestupcích evidována v centrální evidenci¹⁰³. Jde však pouze o „[...] vybrané přestupky, u kterých je pociťováno, že nedostatek informací o deliktní minulosti pachatele vede k ukládání neadekvátních správních trestů [...]“¹⁰⁴ Žadatelé je sice poskytnut seznam spáchaných přestupků na území České republiky, avšak není ucelený. Soudy by tak správně měly při výkonu kontroly nadále vyžadovat i zprávy z místa bydliště odsouzeného, byť to s sebou nese shora uvedená úskalí. Z autorčiny zkušeností se soudy proto častěji spokojí právě pouze s výpisem z evidence přestupků a další možné správní postihy nezkoumají. Při kontrole je dále vyžadován výpis z centrální evidence stíhaných osob, díky kterému jsou soudy snáze orientovány v trestních řízeních vedených proti odsouzenému. Je to též vhodný ukazatel pro případné provedení další kontroly v dřívějším termínu.

Na konci zkušební doby soud navíc činí dotaz na poškozeného, byla-li odsouzenému uložena přiměřená povinnost k náhradě škody způsobené trestným činem, popř. k vydání bezdůvodného obohacení, zda odsouzený této povinnosti dostal.¹⁰⁵ Není-li poškozený kontaktní, činí se dotaz přímo na odsouzeného, který o splnění uložené povinnosti má mít doklad. V úvahu pak přichází též dotaz na odsouzeného stran splnění dalších přiměřených povinností a přiměřených omezení, jež mu byly uloženy, a prokázání jejich splnění (např. potvrzením od lékaře, psychologa, úřadu práce atp.). Soudy by měly zprávy o plnění přiměřených povinností a přiměřených omezení vyžadovat již v průběhu zkušební doby, což by mělo odsouzeného motivovat k jejich plnění tím, že mu jsou připomínány. Nicméně tomuto kroku nelze upřít jistou administrativní zátěž, která ale může být u některých přiměřených povinností a přiměřených omezení nahrazena kontrolou pouze na konci zkušební doby. Např. u povinnosti uhradit škodu, která je jednorázového charakteru, má odsouzený celou délku zkušební doby na to, aby této povinnosti vyhověl a sankcionovat jej za nesplnění dříve není spravedlivé. Na druhé straně např. u přiměřené povinnosti mít legální zdroj obživy by kontrola měla být prováděna průběžně. Tato povinnost se totiž vztahuje k celé délce zkušební doby a pokud ji odsouzený neplní, má soud na tyto nedostatky adekvátně a rychle reagovat s přihlédnutím k situaci na trhu a práce.

---

¹⁰³ Ustanovení § 12 z. č. 251/2016 Sb.

¹⁰⁴ JEMELKA, Luboš. § 12 [Evidence přestupků]. In: JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-772-9, s. 1004.

¹⁰⁵ ŠKVAJN, Petr. § 329 [Výkon kontroly nad chováním podmíněně odsouzeného]. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3781.

Pokud odsouzený v průběhu zkušební doby uložená přiměřená omezení a přiměřené povinnosti neplní, ale porušení podmínek podmíněného odsouzení ještě není natolik závažné, aby bylo ve věci nařízeno veřejné zasedání, je možné přistoupit k neformálnímu výslechu, který vede vyšší soudní úředník nebo asistent soudce. Předmětem výslechu je aktuální situace odsouzeného stran pracovních, finančních, rodinných poměrů a dále důvody neplnění stanovených podmínek. Součástí výslechu je i poučení odsouzeného o následcích nevyhovění podmínkám podmíněného odsouzení.

Kontrolující orgán pak do svých poznatků běžně zahrne i plnění souběžně vykonávaných trestů, např. trestu obecně prospěšných prací, peněžitého trestu či dohledu uloženého v jiné věci. Všechny tyto okolnosti vypovídají o přístupu a motivaci odsouzeného k nápravě.

Pokud se soud dozví o odsouzení jiným státem, lze jej v řízení o osvědčení též použít jako důkaz při hodnocení osoby odsouzeného.¹⁰⁶

3.5 Rozhodnutí o přiměřených omezeních a přiměřených povinnostech

V trestních předpisech je v souvislosti s Novelou 2021 uvedena možnost zrušit přiměřené omezení, přiměřenou povinnost nebo výchovné opatření. Podle Ústavního soudu „[b]ylo-li dosud odpykanou částí trestu již dosaženo účelu trestem sledovaného, je další výkon trestu nepotřebný a také nedůvodný.“¹⁰⁷ Byť se citovaná pasáž týká institutu podmíněného propuštění, nelze odhlédnout od jejího širšího významu, neboť připouštět motivaci odsouzeného toliko při podmíněném propuštění, by bylo omezené. Trestní zákoník již dříve přistoupil k pozitivní motivaci u trestu zákazu činnosti, pobytu a vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, avšak zcela pominul zakotvení též pro podmínky podmíněného odsouzení.

Až Novela 2021 přinesla do úpravy podmíněného odsouzení prvek pozitivní motivace, který na rozdíl od té negativní (nařízení výkonu trestu) v sobě zahrnuje odměnu pro odsouzeného, který se aktivně snaží o nápravu a výsledky jsou viditelné. Odsouzenému je dána naděje k dřívějšímu ukončení některých negativních dopadů odsouzení na jeho osobu. Zároveň je zabráněno vzniku negativních konsekvencí zbytečně dlouhého trestu, které pak v konečném důsledku mohou být k tíži celému systému, neboť hrozí ztráta důvěry v rychlou a efektivní justici. Nyní účinná úprava zajišťuje promptní a pružnou reakci nejen na negativní poznatky o životě odsouzeného, ale též na ty pozitivní, čímž je zmírněno i zatížení PMS. Kladem je rovněž posílení zásady individualizace trestu. Na druhé straně nutno zmínit též pohled soudu,

¹⁰⁶ Shodně usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 8. 1996, sp. zn. 2 Tzn 139/96.

¹⁰⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2011, sp. zn. III. ÚS 1735/10.

kterému přibyla další agenda ve vykonávacím řízení. Rozhodnutí v těchto věcech rozhodně nejsou banalitou, ale nejsou zahrnována do výkazů soudů. To může soudce odradit od toho, aby rozhodovali z vlastní iniciativy.

Samotná právní úprava je obsažena v ustanovení § 82a tr. zákoníku, podle kterého *„[j]estliže podmíněně odsouzený vede řádný život a plněním svých povinností prokázal polepšení, může soud uložené přiměřené omezení, přiměřenou povinnost nebo výchovné opatření zrušit, pokud lze očekávat, že povede řádný život i bez nich; toto rozhodnutí může soud učinit nejdříve po uplynutí jedné třetiny zkušební doby, nejméně však po šesti měsících jejího trvání. Stanovená zkušební doba zůstává rozhodnutím podle věty první nedotčena.“* Avšak důvodová zpráva ani trestní zákoník nijak dále nerozvádí bližší kritéria pro toto rozhodnutí. Zřejmé je, že prosté vedení řádného života nemůže stačit. Za jakousi nadstavbu lze považovat jistě získání stabilního a legálního zdroje obživy, řešení dluhů skrze insolvenční řízení, zahájení léčby závislosti, příkladně plnění programů psychologického poradenství aj. Aby bylo možné kvalitativně hodnotit vliv uložených přiměřených povinností, přiměřených omezení a výchovných opatření na osobu odsouzeného, je nezbytné i hledisko kvantitativní, tedy stanovení minimální doby působení těchto doprovodných podmínek. Trestní zákoník hovoří jasně, odsouzený se musí stanoveným podmínkám podrobovat nejméně šest měsíců a zároveň rozhodnutí o jejich zrušení lze přijmout nejdříve po uplynutí jedné třetiny zkušební doby. Podle probačních úředníků *„[...] vzhledem k délce samotného zahájení [...] kontroly přichází první posouzení chování a míry nápravy odsouzeného v úvahu po uplynutí doby alespoň půl roku. Tato doba koresponduje i s povinností soudu alespoň jednou za půl roku zjišťovat, zda podmíněně odsouzený vede řádný způsob života a dodržuje uložené přiměřené omezení nebo přiměřenou povinnost anebo výchovné opatření.“*¹⁰⁸

Již bylo shora naznačeno, že o zrušení přiměřených omezení, přiměřených povinností a výchovných opatření lze rozhodnout i bez návrhu. Návrhové oprávnění zákon v ustanovení § 330 odst. 1 tr. řádu přiznává odsouzenému (s příloženým kladným stanoviskem PMS) a státnímu zástupci. Nicméně v ustanovení § 350l odst. 4 tr. řádu je k návrhu oprávněn též probační úředník, byl-li výkonem kontroly pověřen. Tato dvě ustanovení musí být vykládána ve vzájemné spojitosti, proto nelze dospět k závěru, že probační úředník návrhové oprávnění nemá, byť není ve výčtu ustanovení § 330 odst. 1 tr. řádu explicitně uveden. Je zřejmé, že došlo

---

¹⁰⁸ Důvodová zpráva k z. č. 220/2021Sb., kterým se mění z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně z. č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a z. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 34.

k opomenutí na straně zákonodárce, neboť i podle důvodové zprávy k Novele 2021 bylo záměrem „[...] přiznat probačnímu úředníku návrhová oprávnění ve všech případech, ve kterých je v rámci vykonávacího řízení činný.“¹⁰⁹ Pravomoci PMS jsou nyní vyrovnány při všech jejích činnostech ve vykonávací fázi řízení a soud musí na návrh PMS reagovat, čímž je posílena její pozice ve vztahu k odsouzenému.

Soud následně může rozhodnout čtverým způsobem. Prvním způsobem je zrušení přiměřeného omezení, přiměřené povinnosti nebo výchovného opatření předsedou senátu mimo veřejné zasedání po předchozím souhlasu státního zástupce. Jde o analogický případ jako u osvědčení ve zkušební době. Rozhodnutí je ve prospěch odsouzeného, proto proti němu není přípustná stížnost. Mimo veřejné zasedání lze rozhodnout také při druhém způsobu tehdy, je-li návrh pro předčasnost zamítnut. Při třetí a čtvrté možnosti rozhoduje předseda senátu ve veřejném zasedání a návrhu je buď vyhověno, nebo je zamítnut. Je-li návrh zamítnut, lze další podat až po uplynutí šesti měsíců, čímž je odsouzenému dán další čas k prokázání nápravy a zároveň je chráněn soud před opakovanými podáními.

Proti posledním třem typům lze podat stížnost, avšak právo stížnosti nepřísluší PMS v těch případech, kde sama podala návrh.¹¹⁰

Závěrem možno zhodnotit, že tento nový institut je jistě projevem kroku vpřed při individuálním působení na odsouzené a též částečně řeší zatížení PMS. Nicméně dá se doporučit, aby tato úprava byla vztažena též na povinnost zdržovat se v určeném obydlí nebo jeho části, neboť nyní dle názoru autorky shora nastíněný postup na tuto povinnost nedopadá, protože nejde ani o přiměřenou povinnost, ani o přiměřené omezení ve smyslu ustanovení § 48 odst. 4 tr. zákoníku.

3.6 Rozhodnutí o podmíněném odsouzení a zahlazení

Odsouzený je v průběhu zkušební doby pod drobnohledem kontrolujícího orgánu, proto musí mít na paměti, že jeho chování je dozorováno a následně bude rozhodováno o podmíněném odsouzení. Je tak čistě na něm, jak s touto informací naloží. Soud posuzuje, zda podmíněně odsouzený v průběhu zkušební doby vedl řádný život a vyhověl uloženým podmínkám, přičemž předmětem zkoumání je chování odsouzeného po celou dobu trvání zkušební doby,¹¹¹ tedy i v té části, která byla započtena do nového odsouzení.¹¹² Zároveň autorka zdůrazňuje, že rozhodné je chování odsouzeného toliko ve zkušební době, nikoli před

---

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 23.

¹¹⁰ Ustanovení § 142 odst. 1 věta druhá tr. řádu.

¹¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 11. 1972, sp. zn. 4 Tz 62/72.

¹¹² Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 2. 2018, sp. zn. 14 To 237/2017.

jejím počátkem, nebo po jejím skončení,¹¹³ byť i zde jsou dány výjimky (viz níže). Naproti tomu však může dojít k situaci, že zkušební doba bude složena ze dvou oddělených částí v důsledku uložení souhrnného trestu za současného zrušení trestu předchozího, ve kterém nastal konec zkušební doby ještě před nabytím právní moci odsouzení pozdějšího. V takovém případě soud nemůže při posuzování splnění podmínek podmíněného odsouzení přihlížet k době mezi koncem zkušební doby z odsouzení dřívějšího a nabytím právní moci odsouzení pozdějšího.¹¹⁴ Na druhé straně soud přihlédně k úhradě dlužné částky po konci zkušební doby. Před samotným rozhodnutím o podmíněném odsouzení soud zkoumá jako otázku předběžnou, zda jím vydané meritorní rozhodnutí je stále platné, nebo zda bylo zrušeno souhrnným trestem, nebo bylo zahlazeno z důvodu amnestijního rozhodnutí.¹¹⁵

Je dovozeno jak judikaturou, tak logickým výkladem ustanovení § 83 odst. 1 věty první tr. zákoníku, že vyslovit osvědčení odsouzeného ve zkušební době lze pouze po uplynutí celé její délky.¹¹⁶ Jiná rozhodnutí předjímaná citovaným ustanovením lze činit i v průběhu jejího trvání.

Soud má tedy čtyři možnosti, jak o podmíněném odsouzení rozhodnout, a to (i) vyslovit osvědčení ve zkušební době mimo veřejné zasedání, (ii) vyslovit osvědčení ve zkušební době ve veřejném zasedání, (iii) ponechat podmíněné odsouzení v platnosti ve veřejném zasedání a (iv) nařídít výkon trestu ve veřejném zasedání.

Z hlediska zatížení soudního aparátu je nejjednodušším způsobem **osvědčení** odsouzeného ve zkušební době podmíněného odsouzení **bez konání veřejného zasedání**. Jde o rozhodnutí pozitivní, které je podmíněno předchozím souhlasem státního zástupce, a k jehož vydání je oprávněn též vyšší soudní úředník a asistent soudce, protože jde o úkony jednoduché. V praxi zpravidla toto usnesení skutečně soudce nevydává. Spis je v případě nezjištění negativních poznatků po skončení zkušební doby předložen státnímu zástupci k vyjádření, zda souhlasí s osvědčením odsouzeného. Souhlasí-li státní zástupce, vydá soud usnesení, proti kterému není stížnost přípustná,¹¹⁷ proto právní moc nastává dnem vydání. Následně je soud povinen zaslat zprávu rejstříku trestů s tím, že podmíněně odsouzený se ve zkušební době osvědčil. Je ovšem možné, že státní zástupce nevysloví souhlas hned, ale požádá o doplnění některých dalších zpráv (např. rozhodnutí o přestupku). Poté soud může, ale není to

---

¹¹³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 23. 10. 1968, sp. zn. 7 Tz 50/68.

¹¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 8. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2975/14.

¹¹⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 1971, sp. zn. 7 Tz 53/70, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2002, sp. zn. 4 Tz 318/2001.

¹¹⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 1963, sp. zn. 7 Tz 20/64.

¹¹⁷ *A contrario* ustanovení § 141 odst. 2 věta druhá tr. řádu.

jeho povinností, s těmito novými poznatky spis znovu státnímu zástupci k vyjádření předložit, nebo rovnou nařídit veřejné zasedání.

Pokud státní zástupce nesouhlasí s postupem podle ustanovení § 330 odst. 3 tr. řádu nebo vyžádané listiny nezakládají spolehlivé přesvědčení o splnění podmínek podmíněného odsouzení, nařídí soudce veřejné zasedání.¹¹⁸ „Z § 330 trestního řádu lze dovodit, že povinnost soudu postupovat tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci (§ 2 odst. 5 trestního řádu), se vztahuje na celé trestní řízení, tedy též na rozhodování o tom, zda se podmíněně odsouzený ve zkušební době osvědčil.“¹¹⁹ Soud ve veřejném zasedání provádí veškeré důkazy, které jsou potřebné pro zjištění skutkového stavu věci. S ohledem na zásadu vyhledávací je soud povinen si veškeré důkazy, které představují relevantní podklad pro rozhodnutí, opatřit. Dlužno poznamenat, že shodná povinnost samozřejmě platí i pro rozhodnutí mimo veřejné zasedání. Soud tedy v rámci veřejného zasedání provádí dokazování, jehož součástí je i výslech odsouzeného. Odsouzený má ve smyslu čl. 38 odst. 2 LZPS právo na projednání věci v jeho přítomnosti tak, aby se mohl vyjádřit k prováděným důkazům.¹²⁰ Obdobně jako při hlavním líčení musí soud odsouzenému poskytnout k přípravě lhůtu nejméně pěti dnů, kterou lze zkrátit jen s výslovným souhlasem dotčené osoby.¹²¹

Odsouzený může být **při veřejném zasedání osvědčen** ve zkušební době. Dospěje-li však soud k názoru, že pro osvědčení nejsou splněny podmínky, je možné výjimečně poskytnout odsouzenému ještě šanci, byť byla dána příčina pro nařízení výkonu trestu, a **ponechat podmíněné odsouzení v platnosti**. Možnost takového rozhodnutí byla do českého trestního práva inkorporována z. č. 265/2001 Sb., kterým se mění z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, z. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Jde o projev lidskosti a skutečnosti, že ne každé porušení podmínek podmíněného odsouzení musí nutně vést k nařízení výkonu trestu, avšak zároveň jej nelze zcela pominout. Proto je úkolem soudu zvolit další instrument, jak na odsouzeného působit, aniž by byl uvězněn. Jde o rozhodnutí toliko výjimečné, kterým by nařízení výkonu trestu mohlo vést ke zmaření dosud projevené snahy odsouzeného o svou nápravu, přestože překročil vytyčené mantinely. Pokud je podmíněné odsouzení ponecháno v platnosti, soud obligatorně zpřísní jeho podmínky, k čemuž mu trestní zákoník nabízí pět vzájemně kombinovatelných variant.

---

¹¹⁸ Ustanovení § 330 odst. 1 tr. řádu.

¹¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2001, sp. zn. IV. ÚS 130/01.

¹²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 574/05.

¹²¹ Ustanovení § 233 odst. 2 tr. řádu.

První variantou je stanovení dohledu probačního úředníka nad odsouzeným. Ovšem tuto modifikaci není možné uplatnit u odsouzeného, který je ve věku blízkém věku mladistvého a již mu byl podle ustanovení § 82 odst. 4 tr. zákoníku ve spojení s ustanovením § 16 ZSVM uložen dohled probačního úředníka jako výchovné opatření.

Druhé zpřísnění spočívá v prodloužení zkušební doby, přičemž je limitována celková výměra zkušební doby, která nesmí překročit pět let. Zároveň každé prodloužení může být v maximální výměře dvou let. Začátek prodloužené zkušební doby pak bezprostředně navazuje na konec základní zkušební doby a následně se na ni nahlíží jako na jeden celek.^{122, 123}

Třetí modifikaci podmíněného odsouzení představují dosud neuložená přiměřená omezení a přiměřené povinnosti podle ustanovení § 48 odst. 4 tr. zákoníku, pokud v průběhu dosud uplynulé zkušební doby vyvstala potřeba jejich uplatnění.

Čtvrtá varianta je obsahově blízká třetí, ale vztahuje se toliko k odsouzeným ve věku blízkém věku mladistvého, kterým může být podmíněné odsouzení zpřísněno o mj. výchovná opatření podle ZSVM.

Pátá modifikace reflektuje Novelu 2021 a připouští zpřísnění o povinnost zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části.

Lze ještě zmínit, že pokud soud při veřejném zasedání dospěje k závěru, že podmíněné odsouzení není nezbytné zpřísnovat, odročí veřejné zasedání na neurčito, čímž se vyhne rozhodnutí. Účelem tohoto postupu může být vyčkání výkonu trestu obecně prospěšných prací uloženého za jiný trestný čin spáchaný ve zkušební době.

Je-li porušení podmínek podmíněného odsouzení natolik závažné, že nelze rozhodnout o jeho ponechání v platnosti, **nařídí** soud **výkon trestu**. Mandatorní součástí výroku je i rozhodnutí o zařazení do příslušné věznice ve smyslu ustanovení § 56 odst. 2 tr. zákoníku. Výměra trestu je shodná s tou, která je uvedena v samotném odsuzujícím rozhodnutí, nelze ji dodatečně měnit.

Řádný opravný prostředek proti usnesení o podmíněném odsouzení vyhlášenému ve veřejném zasedání, kterým se nařizuje výkon trestu, ponechává podmíněné odsouzení v platnosti a vyslovuje osvědčení ve zkušební době, je přípustný a stížnost má odkladný účinek. Po nabytí právní moci je opět vyrozuměn rejstřík trestů, popř. též učiněny úkony související s uložením probačního dohledu, nebo nařízením výkonu trestu.

Všechna shora uvedená rozhodnutí lze učinit nejvýše do jednoho roku od uplynutí zkušební doby, přičemž vyslovil-li soud již jednou, že se odsouzený pravomocně osvědčil,

---

¹²² Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2004, sp. zn. Tpjn 300/2003.

¹²³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. II. ÚS 1659/16.

nelze to později zvrátit.¹²⁴ Zároveň platí, že usnesení nemusí nabýt právní moci v uvedené lhůtě, rozhodný je pouze den jeho vyhlášení.¹²⁵ Ovšem bylo-li následně takové usnesení stížnostním soudem zrušeno a vráceno zpět soudu prvního stupně, nelze již za situace, že uplynula jednoletá lhůta, opětovně rozhodnout.¹²⁶ Nastane tak fikce osvědčení ze zákona ve smyslu ustanovení § 83 odst. 3 tr. zákoníku. Následně se již nevydává žádné usnesení a soud pouze o této skutečnosti vyrozumí rejstřík trestů. Nicméně velmi důležité je před tímto úkonem zkoumat, zda odsouzený nenese na nevydání usnesení vinu.¹²⁷ Odsouzený zavíní nemožnost vydání usnesení např. tím, že soudu nesdělil aktuální místo pobytu a nedařilo se mu doručovat, čímž byl pro soud nedosažitelným, ale i tím, že je proti němu vedeno dosud nepravomocně skončené trestní řízení pro skutek, který měl spáchat v průběhu zkušební doby.¹²⁸ Zjistí-li soud skutečnosti na straně odsouzeného, které bránily rozhodnutí o podmíněném odsouzení, může učinit takové rozhodnutí i po uplynutí jednoleté doby. Není totiž stanoveno jiné časové období, se kterým by byla fikce osvědčení spjata.

Pokud je odsouzený ve zkušební době osvědčen, platí, že se na něho hledí, jako by nebyl odsouzen¹²⁹ a takové rozhodnutí není nadále ve výpisu z rejstříku trestů vykazováno. To ale neplatí, pokud mu byl současně uložen i jiný trest. V takovém případě je nezbytné vyčkat výkonu dalšího trestu uloženého tímž odsuzujícím rozhodnutím, spojuje-li trestní zákoník s jeho výkonem též fikci neodsouzení. Jinak odsouzený musí o zahlazení odsouzení požádat příslušný soud podle ustanovení § 105 a násl. tr. zákoníku a § 363 a násl. tr. řádu.

3.7 Doručování ve vykonávacím řízení

Účelem této krátké podkapitoly není zcela objasnit problematiku doručování v trestním řízení, nýbrž nastínit některé aktuálně judikaturou řešené problémy, které se s doručováním písemností ve vykonávacím řízení u podmíněného odsouzení pojí.

3.7.1 Obecně k doručování v trestním řízení

Trestní soud rozlišuje doručení písemností do vlastních rukou bez možnosti fikce doručení, doručení do vlastních rukou s možnou fikcí doručení a doručení vhozením do schránky. Trestní řád upravuje doručování v ustanoveních §§ 62 až 64a, která vychází převážně z úpravy doručování v z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, přičemž z hlediska tématu této

---

¹²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 8. 1968, sp. zn. 1 Tz 34/68.

¹²⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 1965, sp. zn. 10 Tz 15/65.

¹²⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 10. 1. 1977, sp. zn. 7 Tz 44/76, rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. 5. 1977, sp. zn. 3 Tz 11/77.

¹²⁷ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 7. 1998, sp. zn. 4 To 475/98.

¹²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2001, sp. zn. 4 Tz 4/2001, rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 17. 2. 1986, sp. zn. 4 Tz 2/86.

¹²⁹ Ustanovení § 83 odst. 4 tr. zákoníku.

práce a následného oddílu je stěžejní úprava doručování do vlastních rukou podle ustanovení § 64 tr. řádu. Pozornost je zaměřena na výčet písemností, pro které je vyloučeno doručení fikcí (odst. 5 uvedeného ustanovení). Taxativní výčet – mj. rozsudek, trestní příkaz, předvolání k hlavnímu líčení nebo veřejnému zasedání – je doplněn o další písemnosti, jejichž takové doručení považuje předseda senátu za nezbytné.

Ve vykonávacím řízení, má soudce možnost odsouzeného k veřejnému zasedání předvolat nebo jej vyrozumět. Odlišností je povaha zvoleného vzoru a rovněž způsob jeho doručování. Podle logického výkladu ustanovení § 233 odst. 1 tr. řádu je možné odsouzeného k veřejnému zasedání předvolat, ale i jej pouze o jeho konání vyrozumět, přičemž volba je čistě na soudci. Primárním rozdílem je zde úvaha o nutnosti osobní účasti odsouzeného na veřejném zasedání, resp. potřebě jeho výslechu. Osoby, jejichž účast soud považuje za nutnou, se předvolávají, nýbrž osoby, které mohou být přímo dotčeny rozhodnutím, se vyrozumívají, nebyly-li předvolány. Soudu je dán prostor pro volbu postupu a tím i výběr způsobu doručování. Podle ustanovení § 64 odst. 5 písm. a) tr. řádu je doručování předvolání k veřejnému zasedání s možnou fikcí doručení vyloučeno, naopak vyrozumění o konání veřejného zasedání takto doručit lze. Odsouzený má právo na projednání věci v jeho přítomnosti, proto mu ze strany soudu musí být dána příležitost účastnit se veřejného zasedání, přičemž ke splnění jeho základního práva podle čl. 38 odst. 2 LZPS postačí jeho vyrozumění.¹³⁰ Pokud soudce dospěje k názoru, že je odsouzeného třeba vyslechnout a výslech považuje za nutný, je třeba jej předvolat. Nedostaví-li se odsouzený k veřejnému zasedání, ač byl řádně a včas předvolán, může soud rozhodnout o konání v nepřítomnosti podle ustanovení § 205 odst. 2 tr. řádu ve spojení s ustanovením § 238 tr. řádu, změní-li názor na nezbytnost výslechu.

Na druhé straně ovšem bylo dovozeno, že bude-li soud při veřejném zasedání o odvolání provádět nějaké důkazy, má obžalovaného předvolat, aby byla jeho účast zajištěna.¹³¹ Je nepochybné, že rozhodnutí o odvolání je přikládán větší význam, jakožto meritornímu rozhodnutí před rozhodováním ve vykonávacím řízení. Ovšem důsledky na osobu pachatele mohou být shodné, potažmo i závažnější, proto by i podmínky pro jeho účast měly být totožné jako pro veřejné zasedání o odvolání i hlavní líčení, ke kterému je obžalovaný vždy předvolán (viz ustanovení § 198 odst. 1 tr. řádu).

Okrajem lze konstatovat, že soudce má již před vstupem do jednací síně představu o dalším postupu v řízení, která může být následně zvrácena výlučně odsouzeným, popř. jím doloženými listinami. I z tohoto důvodu by odsouzený měl být k veřejnému zasedání vždy

¹³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 574/05.

¹³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2007, sp. zn. 11 Tdo 18/2007.

předvoláván. Krajským soudem v Praze bylo v konkrétních případech zmíněno, že pouhé vyrozumění nestačí, a odsouzený má být k veřejnému zasedání předvolán a k věci vyslechnut, neboť bez takto provedeného výslechu není možné ve věci spravedlivě rozhodnout.¹³²

Ústavní soud pak judikoval, že rozhodování, zda bude výkon trestu nařízen, atakuje základní svobody jednotlivce, a to obdobně jako při rozhodování o uložení trestu, proto má odsouzený právo na projednání v jeho přítomnosti tak, aby se mohl k věci a provedeným důkazům vyjádřit.¹³³

Z těchto důvodů považuje autorka za skutečně zásadní problém pouhé vyrozumívání odsouzeného o konání veřejného zasedání, jehož předmětem je rozhodnutí o ponechání podmíněného odsouzení v platnosti, nebo rozhodnutí o nařízení výkonu trestu. Není totiž postaveno na jisto, zda písemnost skutečně obdržel a seznámil se s ní, byť samozřejmě nelze zákonodárci upírat, že odsouzený má být pro soud kontaktní a má být v jeho zájmu obsílky přebírat. Autorka *de lege ferenda* navrhuje, aby ustanovení § 233 odst. 1 tr. řádu bylo novelizováno tak, aby odsouzeného bylo možné výlučně předvolat, nikoli jej pouze vyrozumět.

Obdobná problematika se týká doručování rozhodnutí vydaného ve veřejném zasedání ve vykonávacím řízení. Tento typ rozhodnutí opět není ve výčtu písemností určených k doručení do vlastních rukou bez možnosti fikce doručení (viz shora). Nicméně rozhodnutí o podmíněném odsouzení lze považovat za modifikaci trestu a měla by se na něj vztahovat stejná pravidla jako pro doručování meritorního rozhodnutí. Ústavní soud tuto skutečnost judikoval pro usnesení, kterým byl nařízen výkon trestu,¹³⁴ neboť tím je do základních svobod odsouzeného zasahováno nejintenzivněji. Avšak dle názoru autorky představuje i „pouhé“ ponechání podmíněného odsouzení v platnosti za současného zpřísnění podmínek zásah do svobod odsouzeného. Mělo by být v zájmu státu, aby takové rozhodnutí bylo doručeno způsobem, o kterém není pochyb. Nyní je v praxi na soudu, zda zvolí způsob doručení usnesení z veřejného zasedání s možností fikce, či nikoli. S politováním nutno přiznat, že usnesení, kterými nebyl nařízen výkon trestu, jsou zasílána s možností fikce doručení. I toto autorka navrhuje ke změně, a to konkrétně v ustanovení § 64 odst. 5 písm. a) tr. řádu explicitním doplněním o rozhodnutí podle ustanovení § 330 odst. 1 tr. řádu.

---

¹³² Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. 12 To 90/2021, usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. 9 To 38/2019.

¹³³ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. I. ÚS 2669/09-2.

¹³⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 3026/16, nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 1760/16.

3.7.2 Lhůta k podání stížnosti

Doručování se „[...] považuje za úkon, jehož cílem je zajistit, aby písemnost, pocházející zpravidla od orgánu činného v trestním řízení, se dostala nebo alespoň mohla dostat do rukou adresáta.“¹³⁵ Zároveň platí, že „[...] právní účinky, které zákon spojuje s doručením písemností v trestním řízení [...] mohou nastat jen tehdy, byla-li písemnost doručena některým ze způsobů, které pro danou písemnost předepisuje nebo připouští trestní řád.“¹³⁶ S doručováním je spjata zejména otázka nabytí právní moci a běhu lhůty k podání opravného prostředku.

Trestní řád v ustanovení § 141 a násl. výslovně upravuje, že opravným prostředkem proti usnesení je stížnost. Podle ustanovení § 143 odst. 1 tr. řádu je stanovena třídní lhůta k podání stížnosti, která běží od oznámení usnesení, přičemž k oznámení dochází buď jeho vyhlášením v přítomnosti odsouzeného, nebo jeho doručením (ustanovení § 137 odst. 1 tr. řádu). Zde je pak prostor pro zamyšlení nad počítáním běhu lhůty k podání stížnosti proti usnesení podle ustanovení § 330 odst. 1 tr. řádu, když ani judikatura Ústavního soudu stran tohoto problému není jednotná, byť převážný názor je v četných rozhodnutích vyjádřen jasně.

Prvně nutno uvést, že znění trestního řádu je zcela jednoznačné. Třídenní lhůta k podání stížnosti proti usnesení běží ode dne jeho oznámení. Nicméně Ústavní soud toto pravidlo prolomil, byť přímo nezrušil. Obecným soudům poskytl výkladové stanovisko, které ale zapříčinilo značné rozpaky napříč justicí, neboť ne vždy je dle dikce Ústavního soudu postupováno. Níže autorka blíže rozvádí dvě rozhodnutí Ústavního soudu a jedno navazující, která si jsou svým obsahem velmi blízká, i tak však jednotlivé senáty dospěly k rozličným názorům.

(A) Ústavní soud v nálezu¹³⁷ ve věci podmíněně odsouzené, které byl nařízen výkon trestu, rozhodl tak, že bylo porušeno její právo na přístup k soudu a právo na obhajobu podle čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 LZPS tím, že sice byla osobně přítomna vyhlášení usnesení o nařízení výkonu trestu, ale stížnost podala až ve lhůtě tří dnů počítané od doručení usnesení, nikoli od samotného vyhlášení, a krajský soud její stížnost zamítl jako opožděnou. Krajský soud v dané věci argumentoval tím, že okresní soud v přítomnosti odsouzené sdělil důvody svého rozhodnutí a odsouzenou i řádně poučil o právu podat opravný prostředek. Ústavní soud poukázal na to, že trvání na počátku běhu lhůty od oznámení usnesení může „[...] mít negativní dopady na možnost účinné obrany, zvláště pak může více, či méně citelně zasáhnout do práva

---

¹³⁵ ŽĎÁRSKÝ, Zbyněk. *K doručování a k využití úřední desky v trestním řízení*. Trestněprávní revue, 2014, č. 3, s. 55-61.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2020, sp. zn. I. ÚS 445/20-2.

na obhajobu.¹³⁸ Dále by došlo *de facto* k nucení oprávněné osoby „[...] podat stížnost proti usnesení, aniž by se mohla seznámit s jeho písemným vyhotovením, a povinnost doručit opis usnesení by se pak jevila jako samoúčelná. Bez ohledu na skutečnost, že při vyhlášení usnesení se vedle výroku sděluje i podstatná část odůvodnění, je možnost seznámit se s písemným odůvodněním usnesení, porozumět argumentaci soudu a zvážit možnosti obrany proti němu pro kvalifikované podání stížnosti klíčová.“¹³⁹ V daném případě navíc z protokolu o veřejném zasedání bylo zjištěno, že odsouzené bylo dáno poučení a byly i sděleny důvody rozhodnutí. Avšak uvedená formulace v protokolu neobsahovala jejich konkretizaci, což za současné absence zvukového záznamu mělo za následek nemožnost objektivně zjistit, zda odůvodnění podané bezprostředně po vyhlášení usnesení bylo totožné s písemnou podobou. Ovšem Ústavní soud záhy konstatoval, že ani kdyby tato odůvodnění byla shodná, nemělo by to vliv na jeho názor, neboť odsouzená neměla možnost si rozhodnutí v klidu projít, vstřebet jej se všemi důsledky a zamyslet se nad dalším postupem.

(B) Naproti tomu stojí, byť poněkud osamoceně, usnesení¹⁴⁰ Ústavního soudu v případě téměř totožném jako shora. Posuzovanému bylo uloženo ochranné léčení v ústavní formě, přičemž vyhlášení usnesení byl posuzovaný i obhájce osobně přítomen, avšak stížnost byla podána až ve lhůtě počítané od doručení usnesení. Stížnost byla krajským soudem jako opožděná zamítnuta. Ústavní soud zde argumentoval rozdílně od nálezu pod písmenem a), a to právě zněním ustanovení § 137 odst. 4 tr. řádu, které explicitně uvádí jediný případ, kdy je usnesení potřeba doručit, přičemž tímto případem není rozhodnutí o uložení ochranného léčení. (Pozn. autorky: *Tímto rozhodnutím není ani rozhodnutí o nařízení výkonu trestu.*) Ústavní soud výslovně uvedl, že osobní přítomnost posuzovaného při vyhlášení usnesení za situace, kdy byl řádně poučen o opravných prostředcích, zakládá právní účinky oznámení a lhůta k podání stížnosti běží ode dne jeho vyhlášení, nikoli od doručení. Zároveň v tomto rozhodnutí Ústavní soud dovodil, že na dotčenou osobu lze klást nárok, aby svou vůli vyjádřit se ohledně stížnosti projevila v relativně krátké lhůtě (třídenní od oznámení). To celé za situace, kdy písemné odůvodnění bylo relativně krátké a pouze shrnovalo průběh a provedené důkazy ve veřejném zasedání.

Je zřejmé, že obě rozhodnutí se dotýkají stejné problematiky, zásah do svobod jednotlivce je obdobný (výkon nepodmíněného trestu a ochranné léčení v ústavní formě). Nález pak i přímo usnesení zmiňuje (nález je pozdějšího data), když závěrem konstatuje, že napříště

---

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 2. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3780/18.

¹⁴⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2020, sp. zn. II. ÚS 2633/19.

bude i na případy řešené v usnesení nutno nahlížet optikou nálezu. Ústavní soud v nálezu dále při hodnocení závěrů uvedených v usnesení poukazuje na skutečnost, že při veřejném zasedání o uložení ochranného léčení byl přítomen i obhájce posuzovaného, což tlumilo střet s realitou vyřčeného výroku a jeho odůvodnění. Tím byl odbourán šok a posuzovaný zde měl oporu v člověku práva znalého, který má postupům soudu rozumět. Nicméně Ústavní soud nevážil okolnosti ustanovení obhájce posuzovanému, protože šlo zcela jistě o případ nutné obhajoby.

Dle názoru autorky Ústavní soud nálezem neproporčně zasahuje do zcela jednoznačného znění ustanovení § 137 tr. řádu. Na jedné straně sice posiluje postavení odsouzeného, na druhé straně je tomu tak pouze při rozhodnutí o nařízení výkonu trestu, nikoli již při dalších rozhodnutích o podmíněném odsouzení, byť jde rovněž o modifikace trestu, a i zde by měl odsouzený mít shodná práva co do podání stížnosti. Autorka je toho názoru, že byť nařízení výkonu trestu představuje zcela objektivně markantní zásah do svobod, měl by i odsouzený, jemuž je podmíněné odsouzení ponecháno v platnosti, mít stejná práva, neboť následný vývoj může ovlivnit další rozhodování o podmíněném odsouzení. Nepochopení důsledků trestu může vést k následnému rozhodnutí o nařízení výkonu trestu, a to ze zcela irelevantního důvodu, že se měl rozhodnout o podání stížnosti do tří dnů ode dne oznámení, tj. opět pod tlakem a v neznalosti následků. Názor vyslovený v usnesení Ústavního soudu autorka vnímá jako reflektující právní úpravu, která zajišťuje rovnost odsouzených. Nicméně pokud již máme přistoupit na úvahy uvedené v nálezu, tak autorka *de lege ferenda* navrhuje, aby byl nastíněný rozkol sjednocen. Aby usnesení o jakékoli modifikaci trestu, tj. zpřísnění podmínek podmíněného odsouzení a nařízení výkonu trestu, zakládalo stížnostní právo ve lhůtě počítané až ode dne doručení, přičemž doručení by mělo proběhnout výlučně do vlastních rukou s vyloučením možnosti vzniku fikce doručení tak, jak tomu je u meritorního rozhodnutí. U rozhodnutí o osvědčení odsouzeného navrhovaný postup není nezbytný, neboť jde o rozhodnutí pozitivní, ve prospěch odsouzeného, proti kterému si lze jen stěží představit stížnost ze strany odsouzeného.

Poměrně zajímavý je i judikát, který se přímo nedotýká shora popsané problematiky, nicméně s ní úzce souvisí. (C) Ústavní soud v návaznosti na nález shora judikoval¹⁴¹, že bylo porušeno základní právo odsouzeného na soudní ochranu podle čl. 36 odst. LZPS, když odsouzený se po skončení veřejného zasedání vzdal práva stížnosti, své prohlášení podepsal a následně po doručení písemného vyhotovení usnesení, jímž mu byl výkon trestu nařízen, podal stížnost. Argumentoval tím, že byl ve stresu a netušil, co přesně znamená vzdát se

---

¹⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 3. 2021, sp. zn. III. ÚS 61/21 včetně odlišného stanoviska.

stížnosti, měl uvést, že na soudce si stěžovat nebude, ač byl podle protokolu o veřejném zasedání řádně poučen o opravných prostředcích proti usnesení. Stížnost byla stížnostním soudem zamítnuta jako podaná osobou, která se výslovně stížnosti vzdala. Ústavní soud v dané věci přiznal odsouzenému tzv. hájitelné tvrzení, byť to je aplikovatelné především při zásahu do práva na život, porušení zákazu mučení, otroctví, nucených prací a podrobování se nelidskému nebo ponižujícímu zacházení.¹⁴² Zároveň dovedl, že nebyl-li při prohlášení odsouzeného o vzdání se práva stížnosti již pořizován zvukový záznam, a zjevně v protokolu nebyla doslovně reprodukována slova odsouzeného, nelze tyto okolnosti hodnotit k jeho tíži, byť se pod předmětné prohlášení podepsal, čemuž byla přítomna i státní zástupkyně. Stručně řečeno, Ústavní soud vzal za své pouhé prohlášení odsouzeného, ze kterého se rozhodl bezpodmínečně vycházet, a nehleděl přitom na další okolnosti, přičemž prohlásil, že odsouzený byl „[...] poučen toliko formálně, což nelze přijmout zejména za situace, kdy obviněný vykonává svou obhajobu pouze sám [...]“.¹⁴³

Výše popsaný judikát autorka vnímá jako zneklidňující, poskytující návod pro odsouzené, v čemž se ostatně ztotožňuje s odlišným stanoviskem soudce Šimíčka. Ústavní soud vyložil nezvykle extenzivně pojem hájitelného tvrzení, aniž by tento krok blíže zdůvodnil a potlačil tak prvotní smysl tohoto institutu. Slepě pak uvěřil tvrzení odsouzeného, který měl být zmaten a ve stresu, nechápal, jaké stížnosti se vzdává. Ovšem autorka má za to, že odsouzený byl o právu podat stížnost řádně poučen (na základě informací uvedených v tomto nálezu). Pokud se práva stížnosti vzdal a toto své prohlášení podepsal, přičemž sice prohlášení sám zřejmě nese-psal, ale bylo formulováno dostatečně srozumitelně, aby mu bylo i laikem snadno porozuměno, nemůže se následně dovolávat, že mu neporozuměl. To celé je umocněno přítomností státní zástupkyně, která rovněž nenabyla dojmu, že by se odsouzený vzdával „jiného“ práva stížnosti.

Proti názoru autorky lze poukázat na judikaturu Ústavního soudu¹⁴⁴ k otázce odporu proti trestnímu příkazu podanému zadrženým obviněným. Zde se Ústavní soud v četných případech uchýlil k přiznání právních účinků odporu podanému v osmidenní lhůtě od doručení trestního příkazu, avšak poté, co se obviněný při vazebním zasedání vzdal práva podat odpor. Byť lze na první pohled usoudit, že jde o případy blízké nálezu pod písmenem c), není tomu tak. Primární rozdíl autorka shledává v osobě obviněného a fázi trestního řízení. Zatímco při

---

¹⁴² Tvrzení, které není zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné, je možné prostorově i časově, je dostatečně konkrétní a v čase neměnné (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. II. ÚS 1376/18).

¹⁴³ Nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 3. 2021, sp. zn. III. ÚS 61/21.

¹⁴⁴ Nálezy Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2443/14, nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. I. ÚS 1688/19.

projednání okolností odporu proti trestnímu příkazu šlo o cizince, osoby českého práva neznalé, nerozumějící českému jazyk, v případě pod písmenem c) šlo o občana České republiky, od něhož lze spravedlivě vyžadovat, aby měl o trestním řízení alespoň základní přehled. Je nepochybné, že cizinec je před českým soudem vystaven většímu riziku a tlaku. Obsah vazebního zasedání a trestního příkazu včetně poučení podléhá tlumočení a je možné, že některé souvislosti se v překladu ztratí či zůstanou nepochopeny. Proto postup při ochraně základních práv a svobod cizinců má být citlivější. Požadavky na procesní náležitosti poučení o právu podat odpor a jeho důsledcích stoupají úměrně se specifickým postavením obviněného.¹⁴⁵ Nelze ale odhlédnout ani od fáze trestního řízení, ve které se obviněný či odsouzený vzdávají práva podat opravný prostředek. Odsouzený v řízení pod písmenem c) již měl dřívější zkušenost s trestním soudem i dalšími orgány činnými v trestním řízení, v daném řízení mu již byla doručena řada písemností včetně rozhodnutí obsahujících poučení. Odsouzený byl navíc na svobodě, nebyl ohrožen rozhodnutím o vzetí do vazby, o svobodné vůli, sám, dobrovolně a jednoznačně (jak předpokládá judikatura Ústavního soudu¹⁴⁶ i Evropským soudem pro lidská práva¹⁴⁷) po skončení veřejného zasedání přistoupil k prohlášení o vzdání se práva stížnosti. Z těchto důvodů nelze dle názoru autorky rozebíraný případ zaměňovat s další judikaturou Ústavního soudu stran vzdání se práva na odpor proti trestnímu příkazu cizincem, neboť právo odsouzeného na spravedlivé trestní řízení nebylo postupem obecných soudů dotčeno.

Lze shrnout, že shora popsany nález pod písmenem c) vzbuzuje pozdvižení, neboť svou vahou může ovlivnit následně vedená veřejná zasedání ve vykonávacím řízení. Zároveň není v důsledku extenzivního výkladu postaveno na jisto, které další tvrzení stěžovatele bude posouzeno jako hájitelné tvrzení. Nutno se pozastavit rovněž nad smyslem podpisu, když v kontrastu s rozhodnutími Ústavního soudu pod písmeny a) i b) by se *ad absurdum* ani podpis na doručence nemusel rovnat možnosti seznámit se s písemností. Autorka si je vědoma charakteru nálezu Ústavního soudu, avšak závěry přijaté v posledním zmíněném rozhodnutí nepovažuje za rozumné ani legitimní, protože snižují jakoukoli odpovědnost člověka (odsouzeného) za svá jednání, přičemž jde o jednání, při kterých rozhodně nedochází k cílenému nátlaku na jednotlivce, ten není k ničemu nucen ani veden.

---

¹⁴⁵ Stanovisko Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. Pl. ÚS-st. 49/18.

¹⁴⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 1320/07.

¹⁴⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Hakansson a Sturesson proti Švédsku ze dne 21. 2. 1990, č. 11855/85.

3.8 Podmíněné odsouzení v praxi

Podmíněný odklad výkonu trestu je v České republice již po léta nejrozšířenějším druhem trestu. V některých případech jde o poměrně hraniční projev dobrodiní soudu, který však po prozkoumání z více úhlů je zcela přiměřený. Tak tomu bylo podle názoru autorky např. v medializované věci¹⁴⁸ „vybrždění“ na pozemní komunikaci a následném fyzickém útoku na řidiče „vybržděného“ vozidla. Jednání obžalovaného bylo kvalifikováno jako zločin těžkého ublížení na zdraví podle ustanovení § 145 odst. 1 tr. zákoníku, za který mu byl uložen mj. trest odnětí svobody ve výměře tří let podmíněně odložený na zkušební dobu pěti let a dále povinnost uhradit poškozenému nemajetkovou újmu ve výši vyšší než 1 500 000 korun českých.¹⁴⁹ Soud přihlédl nejen k náležitostem dle ustanovení § 39 tr. zákoníku, polehčujícím a přitěžujícím okolnostem, ale také právě k uložení povinnosti uhradit nemajetkovou újmu, o čemž se už ovšem média nezmínila. To následně vyvolalo bouřlivou debatu nad spravedlností trestu doprovázenou značkou kritikou. Nemajetková újma představuje zadostiučinění, kterým pachatel odčiní své jednání, a její úhradě by mohlo bránit uvěznění, to vše pak, pokud byla uložena v takovéto výši. Zde soud proto zohlednil i tento faktor, přihlédl k účinné finanční satisfakci poškozeného, které bude ponecháním pachatele na svobodě dosaženo snadněji. Nutno ovšem zmínit, že odvolací soud se s názorem okresního soudu neztotožnil, rozsudek zrušil a uložil pachateli trest odnětí svobody nepodmíněně.

Autorka se dále věnuje příkladům z vykonávacího řízení, se kterými se při své praxi setkala a které svým obsahem budí zájem ve vztahu k obsahu této práce.

3.8.1 Termín veřejného zasedání

První problematika se pojí s prvním úkonem při rozhodování o podmíněném odsouzení, a to stanovením termínu veřejného zasedání, který je odvislý jak od kapacity jednacích síní, vytíženosti soudce, tak od stavu dalších řízení vedených proti odsouzenému. Termín veřejného zasedání ovlivňuje i doručování předvolání. Dle trestního zákoníku má soud na rozhodnutí jeden rok po skončení zkušební doby, nejsou-li dány překážky na straně odsouzeného. Nicméně v praxi se často objevuje nešvar, kdy soudce místo toho, aby veřejné zasedání nařídil a ve věci konal, nechá spis na lhůtě označené koncem zkušební doby plus jeden rok, čímž nastane automatické osvědčení ve zkušební době ze zákona, což se ve spisu pouze vyznačí. Takový způsob volí soudce, byť nesprávně, pokud nejsou dle jeho názoru dány důvody pro nařízení

---

¹⁴⁸ Ct24zive. [Agresivita za volantem - vybrždění, riskantní předjíždění ...]. In: Instagram. [online]. 8. 1. 2022 [citováno 15. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.instagram.com/tv/CYeaKI511B5/?igshid=YmMyMTA2M2Y%3D>.

¹⁴⁹ Věc vedená u Okresního soudu v Kolíně pod sp. zn. 8 T 119/2021.

výkonu trestu. Druhým nešvarem bývá nařízení veřejného zasedání až ke konci jednoleté doby k rozhodnutí. Na jedné straně je odsouzenému poskytnuta šance např. k uhrazení škody, k čemuž soud přihlédne. Ovšem na straně druhé je taková praktika nevhodná v kombinaci s potížemi v doručování, ale i případným přezkumem rozhodnutí stížnostním soudem. Pokud totiž dojde ke zrušení prvostupňového rozhodnutí, následně už není možné ve věci znovu rozhodnout. Takovým případem je věc odsouzeného za trestný čin zanedbání povinné výživy, jemuž zkušební doba skončila dne 24. 10. 2019 a o podmíněném odsouzení bylo rozhodováno až dne 1. 9. 2020, tehdy byl výkon trestu nařízen. Byť se veřejné zasedání nekonalo v těsné blízkosti konce jednoleté doby, stížnostní soud již nedokázal rozhodnout do jednoho roku od konce zkušební doby, přičemž shledal důvody pro zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně. Následně ale již nebylo možné ve věci dále konat a odsouzený se osvědčil ze zákona.¹⁵⁰

V této souvislosti je možné zmínit ještě další rozhodnutí krajského soudu, jakožto stížnostního soudu, ve kterém vytkl okresnímu soudu postup po odpadnutí překážky na straně odsouzeného a následné rozhodnutí po uplynutí jednoho roku od konce zkušební doby. Zkušební doba podmíněného odsouzení skončila dne 25. 2. 2018, poté soud vyčkával skončení dalších dvou trestních řízení, ve kterých byl odsouzený nakonec shledán vinným (právní moc prvního řízení nastala dne 16. 5. 2019 a k vrácení spisu odvolacím soudem u druhého řízení došlo dne 20. 6. 2019). Dne 25. 10. 2019 okresní soud rozhodl o neosvědčení ve zkušební době a nařízení výkonu trestu. Krajský soud se vymežil k prodlevě mezi odpadnutím překážky a samotným dnem veřejného zasedání, kterou považoval za neodůvodněný průtah, byť nutno zde uvést, že původní termín veřejného zasedání dne 30. 8. 2019 byl zmařen v důsledku závady v doručování předvolání odsouzenému. Krajský soud však i datum 30. 8. považoval za průtah v řízení a rozhodnutí okresního soudu zrušil s tím, že byla založena neodstranitelná vada rozhodnutí, protože soud měl rozhodnout bez zbytečných průtahů, neboť prostor pro takové rozhodnutí není neomezený.¹⁵¹ Autorka nezpochybňuje názor zde vyslovený, který se odráží i v dřívější judikatuře, ale krajský soud zde nevzal v úvahu jednak omezený počet jednacích dnů daného soudce, který úzce souvisí s kapacitními možnostmi jednacích síní, ale také období letních prázdnin a zvýšeného čerpání dovolených. Vzhledem k těmto skutečnostem považuje autorka rozhodnutí krajského soudu za přísné.

Častým jevem je i rozhodování soudu po uplynutí jednoho roku od konce zkušební doby, ke kterému dochází z důvodů na straně odsouzeného, který např. byl pro soud nekontaktní, nedařilo se mu doručovat předvolání běžnou cestou a musel na něho být vydán příkaz k zatčení

---

¹⁵⁰ Věc vedená u Okresního soudu v Kolíně pod sp. zn. 1 T 83/2015.

¹⁵¹ Věc vedená u Okresního soudu v Kolíně pod sp. zn. 8 T 85/2014.

nebo se dopustil dalšího trestného činu, o kterém dosud nebylo pravomocně rozhodnuto. Je přitom vhodné v usnesení zdůvodnit pozdější termín rozhodnutí.¹⁵²

Obecně je v praxi nežádoucí, aby se odsouzený osvědčil ze zákona, protože soud je povinen ve věci konat. Naproti tomu u odsouzeného, kterému byl s podmíněným trestem uložen současně trest vyhoštění, existují relevantní důvody pro připuštění osvědčení ze zákona. Je totiž prakticky jisté, že odsouzený se v době skončení zkušební doby nachází mimo Českou republiku, což může komplikovat doručování předvolání k veřejnému zasedání. Soud sice předjímá, že odsouzený se odstěhoval zpět do země svého původu a tam mu také doručuje, ale to neznamená, že doručení bude úspěšné. Pokud se nepodařilo doručit odsouzenému zásilku přímou cestou, lze požádat o pomoc s doručením cizozemský orgán, avšak její vyřízení může trvat měsíce. Jeví se tedy jako neúčelné – nebyl-li spáchán další (zejména) úmyslný trestný čin – zkoušet odsouzeného předvolat. Nicméně striktně dle nastavených postupů soudy takto činí, avšak k faktickému doručení předvolání málokdy dojde, proto následně postupují po vzoru osvědčení ze zákona.

3.8.2 Předvolání k veřejnému zasedání

Dalším krokem soudu je volba, zda odsouzeného k veřejnému zasedání předvolat, či jej pouze vyrozumět. Dvojkolejnost ustanovení § 233 odst. 1 a § 64 odst. 5 tr. řádu autorka rozebrala již v oddílu 3.7.1, kde navrhla i legislativní úpravu. Krajský soud v několika svých usneseních vyjádřil názor, že odsouzeného je třeba k veřejnému zasedání vždy předvolat, přičemž jde o obsílku doručovanou do vlastních rukou. Předvolání má totiž zajistit účast odsouzeného na jednání. O to podstatnější je tento argument, pokud je odsouzeného třeba k věci vyslechnout.¹⁵³

3.8.3 Uložení přiměřených povinností a přiměřených omezení

Jednou z variant rozhodnutí o podmíněném odsouzení je zpřísnění podmínek o uložení dalších přiměřených povinností a přiměřených omezení. V praxi bylo odsouzeným uloženo, aby při plnění dohledu dokládali potvrzení o úhradách běžného výživného, plnili povinnosti v rámci insolvenčního řízení, dostavovali se k výkonu dohledu nebo řádně vykonali trest obecně prospěšných prací.¹⁵⁴ Ač všechny zmíněné přiměřené povinnosti plynou odsouzeným (v dané věci) ze zákona nebo jiného rozhodnutí a nemusely by tak být již ukládány, lze k tomuto

---

¹⁵² Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 17. 6. 2020, sp. zn. 4 T 19/2016 a usnesení téhož soudu ze dne 12. 9. 2019, sp. zn. 3 T 162/2014.

¹⁵³ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. 9 To 38/2019 a usnesení téhož soudu ze dne 19. 12. 2018, sp. zn. 12 To 366/2018.

¹⁵⁴ Věci vedené u Okresního soudu v Kolíně pod sp. zn. 8 T 172/2017, 8 T 134/2018, 8 T 15/2016 a 1 T 74/2015.

kroku přistoupit. Odsouzenému je totiž zdůrazněna jeho povinnost, která bezesporu spadá pod pojem řádný život. Odsouzený je navíc upozorněn, že soud jeho chování posuzuje komplexně. Zároveň je mu nastíněno, co musí pro osvědčení ve zkušební době podniknout a co od něho soud očekává.

3.8.4 Prodloužení zkušební doby a nařízení výkonu trestu

Úskalí při rozhodování o podmíněném odsouzení může nastat i při „pouhém“ prodloužení zkušební doby. Ve vybraném případě byl odsouzenému uložen trest odnětí svobody ve výměře 12 měsíců podmíněně odložený na zkušební dobu 24 měsíců, po jejímž skončení soud vyčkával meritorního rozhodnutí v jiné trestní věci, kterým bylo potvrzeno spáchání dalšího trestného činu. K rozhodnutí o podmíněném odsouzení tak došlo až po roce a půl od skončení základní zkušební doby, přičemž nový trestný čin byl jiného charakteru a zároveň bagatelní povahy. V úvahu tak sice přicházelo prodloužení zkušební doby, avšak nikoli o tak dlouhou dobu. Soud nakonec prodloužil zkušební dobu pouze o jeden rok, avšak již v době rozhodování došlo k uplynutí i této prodloužené zkušební doby. Záhy tak po nabytí právní moci byly činěny úkony k rozhodnutí o osvědčení odsouzeného.¹⁵⁵ Podle názoru autorky se jedná o přehnaný formalismus. V rejstříku trestů sice bude vyznačeno prodloužení zkušební doby, což signalizuje problémy při plnění podmínek podmíněného odsouzení, avšak fakticky to nemá žádný dopad. Pravdou ale zůstává, že původně o osvědčení zde nemohlo být uvažováno, proto soudce zvolil cestu, která sice odpovídá dikci zákona, ale v praxi zůstane bez významu.

Obdobné lze říci i o jiném případě, ve kterém skončila základní zkušební doba dne 12. 7. 2020 a nově byla tato dne 8. 12. 2020 prodloužena o šest měsíců, tedy nový konec zkušební doby připadl na den 12. 1. 2021.¹⁵⁶ Veřejné zasedání bylo konáno v přítomnosti odsouzeného a reálně zbýval pouhý měsíc do dalšího konce zkušební doby. V případě prostého podmíněného odsouzení lze ještě uvést, že i toto má na odsouzeného pozitivní dopad, avšak při dohledu by již takové rozhodnutí postrádalo význam. V době od skončení zkušební doby do rozhodnutí o jejím prodloužení totiž dohled neprobíhá a s nynější četností osobních setkání by v uvedeném případě nemuselo k osobní schůzce vůbec dojít a dohled by *de facto* v prodloužené zkušební době vůbec neprobíhal.

Naproti tomu stojí případ odsouzeného, který nebyl účasten veřejnému zasedání, ve kterém byla zkušební doba prodloužena o šest měsíců, a nedařilo se mu vyhlášené usnesení ani doručit. Právní moc usnesení o prodloužení zkušební doby tak nastala až těsně před novým

---

¹⁵⁵ Věc vedená Okresním soudem v Kolíně pod sp. zn. 1 T 74/2015.

¹⁵⁶ Věc vedená Okresním soudem v Kolíně pod sp. zn. 2 T 49/2017.

koncem zkušební doby,¹⁵⁷ čímž opět došlo k tomu, že odsouzený o prodloužení zkušební doby věděl pouhých několik dnů před jejím skončením. Avšak v tomto případě nesl vinu odsouzený, který byl pro soud dlouho nekontaktní.

V častých případech dochází k prodloužení zkušební doby, i pokud byla ve zkušební době spáchána další trestná činnost, která je však svou povahou odlišná od té, pro kterou byl odsouzený v daném řízení souzen.¹⁵⁸ Taková rozhodnutí vychází ze značné tolerance soudů, když odsouzeným dávají další možnost k nápravě, byť již podmínky podmíněného odsouzení porušili. Tyto úvahy jsou vedeny nadějí, že k nápravě ještě stále může dojít a snaha nebyla zcela zmařena. Následně však soudy stran řádného života přihlíží i k trestům uloženým v těchto pozdějších řízeních, např. tak sledují výkon trestu obecně prospěšných prací nebo hrazení peněžitého trestu v průběhu zkušební doby.¹⁵⁹

Nicméně i prohřešky shodného charakteru jako ty z původního odsouzení lze v některých případech pominout. Jde zejména o trestný čin zanedbání povinné výživy. Soud váží i dopady na nezletilé, resp. zájmy obětí ve světle restorativního přístupu. Pokud pak odsouzený získal legální zdroj obživy, výživné je vymáháno exekučně pravidelnými srážkami ze mzdy, tak lze dospět k závěru, že nařízení výkonu trestu by bylo krajně nepřiměřené a zhatilo by hrazení výživného, což by bylo na újmu oprávněných osob.¹⁶⁰

Posledním zajímavým případem z působnosti okresního soudu v této oblasti je naopak nařízení výkonu trestu, byť prosté porušení podmínek dohledu by jinak vedlo k ponechání podmíněného odsouzení v platnosti za zpřísnění podmínek. Pověštinou totiž soudy nespatřují podmínky k nařízení výkonu trestu, pokud porušení podmínek tkvělo toliko v porušení probačního dohledu¹⁶¹ nebo nesplnění přiměřené povinnosti nebo přiměřeného omezení.¹⁶² Zde soudy přistupují k apelu na odsouzené a poskytují ještě jednu šanci. Avšak v dále popsaném případě nešlo přistoupit k mírnějšímu opatření. Odsouzenému byl uložen podmíněný trest s dohledem. Zkušební doba počala běžet dne 14. 3. 2020 a v jejím průběhu nedošlo k dalšímu protiprávnímu jednání. Odsouzený byl ale v přístupu k PMS laxní, proběhla pouze jedna osobní schůzka, telefonické konzultace v průběhu pandemie covid-19 byly odsouzeným zhceny, protože telefon nezvedal, odpověděl pouze stroze „nemůžu mluvit“ atp. Uložený trest odsouzeného zjevně obtěžoval a posléze již ani neodepisoval na zprávy. Zde soud přistoupil

---

¹⁵⁷ Věc vedená Okresním soudem v Kolíně pod sp. zn. 4 T 75/2019.

¹⁵⁸ Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 9. 2. 2022, sp. zn. 2 T 104/2019.

¹⁵⁹ Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 19. 1. 2022, sp. zn. 4 T 77/2020.

¹⁶⁰ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 19. 10. 2021, sp. zn. 13 To 267/2021.

¹⁶¹ Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 20. 10. 2021, sp. zn. 4 T 5/2018.

¹⁶² Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 4 T 59/2019.

k nařízení výkonu trestu, neboť seznal, že jiný postup není možný, neboť to nejmenší, co odsouzený pro splnění podmínek podmíněného odsouzení s dohledem mohl udělat, bylo plnit podmínky stanoveného dohledu, čemuž nedostal.¹⁶³

3.8.5 Podmíněné odsouzení uložené uprchlému a podmíněně odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody

Nad rámec výše uvedených příkladů z praxe se autorka pozastavuje ještě nad případy uložení podmíněného odsouzení v řízení proti uprchlému a dále na posouzení splnění podmínek podmíněného odsouzení odsouzeným, který byl po větší část zkušební doby ve výkonu trestu odnětí svobody. Nastíněná témata mohou vyvolávat pochyby o splnění účelu podmíněného odsouzení.

První takovou situací je rozhodování o podmíněném odsouzení u osoby odsouzené v řízení proti uprchlému, kterou se ani ve vykonávacím řízení nepodařilo vypátrat. V takových případech si soud vyžádá obvyklé zprávy k pověsti odsouzeného, ale také např. zprávy z úřadu práce, České správy sociálního zabezpečení, lustraci soudních řízení vedených proti jeho osobě a vyslechne příbuzné. Nejistí-li žádných negativních poznatků, je situace vcelku standardní a osvědčení nic nebrání. Ovšem měl-li uloženou přiměřenou povinnost uhradit škodu či dlužné výživné a této nedostal, je třeba zkoumat důvody, které mu bránily. V řízení proti uprchlému je soud limitován toliko spoluprací s uvedenými institucemi a příbuznými odsouzeného, avšak absence relevantních informací nemůže být vykládána k tíži odsouzeného. Soud proto ve světle zásady *in dubio pro reo* odsouzeného osvědčil.¹⁶⁴ Byť zde lze připustit zcela odůvodněné ponechání spisu na lhůtě a vyčkání fikce osvědčení, neznamená to, že by soud byl zproštěn povinností v rámci vyhledávací zásady. Zvláště je kladen důraz na pečlivé zjištění všech relevantních skutečností a zejména vyslechnutí všech v úvahu připadajících svědků tak, aby byl náležitě zjištěn skutkový stav věci. Soud se tedy nemůže v takovém případě omezit na listinné důkazy, které získal jako odpověď na své dotazy, ale skutečně musí vyslechnout i osoby, které by k odsouzenému mohly mít jakékoli bližší informace (např. matku dětí, na které mělo být výživné hrazeno, popř. i děti samotné).¹⁶⁵

Druhý případ se týká odsouzené, která byla podstatnou část zkušební doby ve výkonu trestu, čímž došlo k narušení její nápravy na svobodě a dodržování podmínek podmíněného odsouzení. Z dvouleté zkušební doby byla odsouzená na svobodě pouze sedm měsíců, což mělo vliv na plnění přiměřené povinnosti uhradit dluh na výživném a na plnění probačního dohledu.

---

¹⁶³ Věc vedená u Okresního soudu v Kolíně pod sp. zn. 2 T 36/2020.

¹⁶⁴ Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 21. 2. 2020, sp. zn. 8 T 17/2016.

¹⁶⁵ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. 10 To 63/2022.

Je zřejmé, že prostředí výkonu trestu již samo o sobě představuje předpoklad vedení řádného života, avšak nikoli v důsledku aspektů podmíněného odsouzení. V tomto případě soud přesto shledal, že se odsouzená osvědčila, neboť výkon trestu dostatečně suploval uložený dohled a odsouzená byla v důsledku uvěznění více motivována k nápravě svého života.¹⁶⁶ Autorka však zde nemůže přehlédnout, že podmíněný trest nemohl mít na odsouzenou žádný dopad, neboť byla ve stejnou dobu podrobena trestu přísnějším. Jiná situace by byla v případě delší zkušební doby, kde by doba strávená ve vězení byla v porovnání s působením podmíněného odsouzení kratší. V tomto směru se lze inspirovat úpravou na Slovensku, která omezuje běh zkušební doby v průběhu výkonu nepodmíněného trestu a vazby (viz podkapitola 6.1). Zákonné omezení běhu zkušební doby je velmi praktické, nepřipouští debaty nad účelností podmíněného odsouzení vykonávaného současně s nepodmíněným trestem. Z těchto důvodů autorka navrhuje, aby do trestního zákoníku bylo začleněno totožné ustanovení. Tím bude účelu podmíněného odsouzení s ohledem na jeho podstatu dosaženo lépe.

---

¹⁶⁶ Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 12. 6. 2020, sp. zn. 2 T 33/2017.

4 PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ S DOHLEDEM

V této kapitole autorka rozvádí právní úpravu podmíněného odsouzení s dohledem, které je zpřísněnou variantou podmíněného odsouzení, a proto se autorka soustředí zejména na odlišnosti od podmíněného odsouzení. Pozornost je zaměřena i na zapojení cizozemských orgánů do výkonu dohledu, a naopak přenesení výkonu dohledu uloženého cizozemskými orgány na území České republiky, přičemž problematika je přiblížena na příkladech z praxe. Okrajem je rozvedena i úprava a činnost PMS a její role při stanoveném dohledu.

4.1 Dohled

V úvodu této části je pro kontext vhodné vyložit samotný pojem dohledu, který je základním aspektem podmíněného odsouzení s dohledem. Obecnou úpravu dohledu obsahuje trestní zákoník v ustanoveních §§ 49 až 51. Dohled je zde definován třemi základními znaky, a to (i) pravidelným osobním kontaktem odsouzeného a probačního úředníka, (ii) vzájemnou spoluprací při vytváření a realizaci probačního plánu a (iii) kontrolou nad dodržováním podmínek uložených soudem nebo vyplývajících ze zákona. Účelem dohledu je spojení kontroly a pomoci, tj. kontrola chování odsouzeného a jeho odborné vedení a pomoc při nastolení a udržení řádného života. Obě složky dohledu jsou provázané, jedna bez druhé by nemohla vést k nápravě odsouzeného a ochraně společnosti.

Dohled je vykonáván probačními úředníky PMS, která je nadána zákonným pověřením, a proto k zahájení probačních činností dochází v okamžiku obdržení rozhodnutí o uložení dohledu.

K naplnění účelu dohledu jsou v ustanoveních §§ 50 a 51 tr. zákoníku stanoveny povinnosti odsouzeného a povinnosti a oprávnění PMS. Odsouzený je povinen (a) spolupracovat s PMS a plnit probační plán dohledu, (b) dostavovat se k PMS ve stanovených lhůtách, (c) informovat PMS o pobytu, zaměstnání, zdrojích obživy, dodržování soudem uložených přiměřených povinností, přiměřených omezení a dalších důležitých okolností a (d) umožnit PMS vstup do obydlí. Naopak PMS musí (a) vykonávat dohled nad odsouzeným, (b) být mu nápomocna, (c) plnit pokyny soudu a (d) vytvořit a aktualizovat probační plán dohledu.

Probační plán dohledu „[...] slouží k individuální specifikaci obsahu dohledu a jeho konkrétní podoby, [...]“.¹⁶⁷ Měl by být vytvořen ve spolupráci s odsouzeným, který jej přijme a identifikuje se s jeho zněním. Nicméně finální podoba probačního plánu není podmíněna

---

¹⁶⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, s. 410.

souhlasem odsouzeného, přesto lze jeho zapojení doporučit. Součástí probačního plánu je i formulářové znění poučení o podmínkách výkonu dohledu, které obsahuje citace zákonných ustanovení §§ 49 až 51 tr. zákoníku a § 350k tr. řádu.

Kýžený efekt dohledu nastává při pravidelných osobních konzultacích, při kterých PMS realizuje vytyčené cíle, působí na odsouzeného a získává potřebné informace o jeho životě. U odsouzeného je dán předpoklad, že postupem času nabude důvěry v PMS, bude spolupracovat, dbát uložených pokynů a skutečně dosáhne nápravy. V době pandemie covid-19 byla možnost osobního setkání značně omezena, lze proto připustit kontakt prostřednictvím videohovoru či prostého hovoru, avšak takový postup by měl být zcela výjimečný.

Důležitým aspektem při práci s odsouzeným je pravidelnost osobních konzultací. Jejich četnost ale obecně nelze stanovit. Vždy záleží na znalostech případu a odsouzeného, které probační úředník vyhodnotí po úvodní konzultaci a určí předpokládanou intenzitu spolupráce. Četnost konzultací se může v průběhu výkonu dohledu měnit v závislosti na nových poznacích, proto má probační úředník povinnost probační plán dohledu průběžně aktualizovat.¹⁶⁸ Nicméně nikde není přesně stanoveno, jak často mají osobní konzultace probíhat. Je zřejmé, že smyslu dohledu by odporovalo, kdyby zákon ukládal probačnímu úředníkovi velmi konkrétní četnost osobních konzultací. Ovšem na druhé straně dochází k poměrně rozvolněné spolupráci se schůzkami např. jen jednou za více měsíců. Takový postup nemůže naplnit účel dohledu a je autorkou vnímán skepticky. *De lege ferenda* autorka navrhuje, aby trestní zákoník obsahoval zákonné ustanovení o stanovení časového rámce pro osobní konzultace na minimálně jednou za šest týdnů, byť přiznává, že tento návrh vychází čistě ze subjektivních dojmů a případné novelizaci by musela předcházet odborná diskuse. Samozřejmě platí, že lhůty pro osobní konzultace nesmějí být šikanózního charakteru, což šestitýdenní interval splňuje. Jen důsledná práce s odsouzeným může být k prospěchu věci a naplnit účel podmíněného odsouzení s dohledem. Ostatně i z mnohých průběžných zpráv o probačním dohledu nepřímo vyplývá, že práce s odsouzenými by mohla být intenzivnější. Nutno ale vzít v úvahu omezené kapacitní možnosti PMS, proto je tento návrh nyní spíše nereálný, byť sama PMS zastává princip intenzivního individuálního přístupu při dohledu. Jak vyplývá z Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025¹⁶⁹, PMS se nyní potýká s deficitem pracovníků i jejich

---

¹⁶⁸ PÚRY, František, VÁLKOVÁ, Helena § 50 [Povinnosti pachatele]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 695 a násl.

¹⁶⁹ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025*. [online]. [citováno dne 4. 3. 2022]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/koncepce-rozvoje-probace-a-mediace>.

nízkým platovým ohodnocením, což v souběhu s přibývajícími povinnostmi způsobuje, že odsouzeným nelze věnovat takovou péči, jakou by PMS preferovala.

Z dalších povinností odsouzeného je třeba zmínit povinnost umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí. Tato povinnost je na samé hraně ústavních práv fyzických osob. Konkrétně jde o prolomení práva na nedotknutelnost obydlí, které ale ustanovení čl. 12 odst. 3 LZPS povoluje, protože je dána existence zákonné výjimky spočívající v ochraně práv a svobod druhých.¹⁷⁰ PMS v místě bydliště zjišťuje důležité poznatky o odsouzeném, o jeho zázemí, rodině a poměrech, které následně zapracuje do probačního plánu dohledu.

Jiné než výše uvedené povinnosti není PMS oprávněna odsouzenému ukládat. PMS pouze konkretizuje povinnosti, přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uložené soudem. Ščerba navrhuje, aby PMS odsouzenému ukládala vhodná doporučení, která by jej navedla na cestu řádného života.¹⁷¹ Nicméně pokud se odsouzený doporučeními neřídí, nelze tento nedostatek promítnout do zprávy o průběhu dohledu, kterou PMS zpracovává (ustanovení § 350k odst. 3 tr. řádu).

Je odpovědností probačního úředníka kvalitně posoudit chování odsouzeného. O závažných či opakovaných prohřešcích je povinen podat soudu neprodleně zprávu. Jsou-li porušení dohledu odsouzeným méně závažného charakteru, lze je vyřešit poučením (ustanovení § 350k odst. 4 tr. řádu). Příkladem závažného a opakovaného porušení podmínek dohledu je nekomunikace s probačním úředníkem, nenahlášení změny bydliště a četné absence na osobních konzultacích.

Lze shrnout, že dohled je institutem s velkým potenciálem, který, je-li dobře nastaven, může přinést kýžené výsledky. Nicméně do budoucna by bylo vhodné zamyslet se nad jeho úpravou stran zpřísnění četnosti konzultací. Rovněž autorka navrhuje, aby příslušný probační úředník byl slyšen ve vykonávacím řízení ve veřejném zasedání, je-li rozhodováno o podmíněném odsouzení s dohledem. Jeho svědectví může nad rámec podaných zpráv poskytnout další vhled do průběhu dohledu, který bude zároveň umocněn konfrontací s odsouzeným. Byť je totiž PMS o konání veřejného zasedání vyrozumívána, probační úředníci se k jednání z důvodu pracovního vytížení nedostavují. Účelná by rovněž byla provázanost spolupráce PMS s úřadem práce, která by měla vyústit v dohled nad docházkou na úřad práce, na sjednané pohovory atp.

---

¹⁷⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, s. 190.

¹⁷¹ Tamtéž.

Právní úprava dohledu je dotčena Novelou 2021, podle které lze dohled nad odsouzeným zrušit dříve, než uplyne zkušební doba (ustanovení § 85a tr. zákoníku). Důvody, které k zavedení této modifikace vedly, jsou prakticky totožné jako při zrušení přiměřených omezení, přiměřených povinností a výchovných opatření (viz podkapitola 3.5). Ve zkratce jde o zakotvení pozitivní motivace odsouzeného, který je následně odměněn za nadstandardní chování v průběhu stanoveného dohledu. Tím je odsouzený veden k aktivnějšímu přístupu v oblasti řádného života a v konečném důsledku dojde k úbytku práce PMS. V současné době jsou totiž v evidenci PMS nejen problémové osoby, ale též odsouzení, u kterých je další výkon dohledu čistě formalistický a již nemůže přinést nové úspěchy. Díky Novele 2021 má PMS více kapacity právě na odsouzené, se kterými je třeba pracovat intenzivněji, což může vést i k častějším konzultacím, jak autorka navrhuje výše.

K hmotněprávním podmínkám zrušení dohledu zbývá dodat, že je stanovena shodná doba šesti měsíců, po které je nezbytné dohled vykonávat a zároveň musí uplynout jedna třetina doby, na kterou byl dohled uložen. V důsledku prakticky shodné úpravy pro rozhodování o zrušení přiměřených omezení, přiměřených povinností a výchovných opatření s odkazem na ustanovení § 330a odst. 3 tr. řádu vyvstává i zde problém s osobami, jimž náleží návrhové právo na zrušení dohledu. Obecně je přiznáno státnímu zástupci, odsouzenému, který přiloží kladné stanovisko PMS, popř. soud rozhodne bez návrhu. PMS je zmíněna pouze v ustanovení § 350k odst. 5 tr. řádu. I zde však autorka s odkazem na argumenty uvedené v podkapitole 3.5 zastává názor, že PMS návrhové oprávnění jednoznačně přísluší. Na tuto pasáž lze odkázat též, pokud jde o typy rozhodnutí a právo stížnosti, neboť pro blízkost obou řízení zvolil zákonodárce úpravu prakticky totožnou.

4.2 Ukládání podmíněného odsouzení s dohledem

Podmínky pro uložení podmíněného odsouzení s dohledem jsou upraveny v ustanovení § 84 a násl. tr. zákoníku. Právní úprava podmíněného odsouzení s dohledem se neliší od úpravy podmíněného odsouzení. Po zhodnocení okolností případu, osoby a poměrů pachatele lze podmíněně odložit výkon trestu odnětí svobody nepřevyšující tři roky za současného stanovení dohledu. Soud obligatorně určí i délku zkušební doby v rozmezí jednoho až pěti let. I při tomto trestu platí, že délka zkušební doby nemůže být kratší, než je vyměřený trest. Optikou individualizace trestu lze podmíněné odsouzení s dohledem doplnit o povinnost zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části, přiměřené povinnosti a přiměřená omezení dle ustanovení § 48 odst. 4 tr. zákoníku. Pokud je odsouzeným osoba blízká věku mladistvého, lze uložit též vhodná výchovná opatření s výjimkou dohledu

probačního úředníka, neboť tím by došlo ke zdvojení sankce. Navíc taková kombinace je nelogická a neúčelná, protože jiný druh dohledu trestní právo nezná a potenciál výchovného opatření by zůstal nevyužit.

Analogické použití úpravy podmíněného odsouzení předjímá i trestní zákoník v ustanovení § 87, podle kterého ani uložení podmíněného odsouzení s dohledem neznamená odklad výkonu jiných současně uložených trestů a rovněž dochází k zápočtu části zkušební doby, po kterou odsouzený vedl řádný život, a k zápočtu povinnosti zdržovat se ve stanoveném období v určeném obydlí nebo jeho části do zkušební doby nově uložené. Z jazykového výkladu je pak zřejmé, že zákonodárce zamýšlel započtení zkušební doby a povinnosti zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části napříč podmíněnými odsouzeními, lhotejně, zda se započítává zkušební doba podmíněného odsouzení do zkušební doby podmíněného odsouzení s dohledem, nebo obráceně.

Podrobněji se autorka podmínkám pro ukládání podmíněného trestu věnuje v podkapitolách 3.1 a 3.2.

Podmíněné odsouzení s dohledem se od podmíněného odsouzení odlišuje právě pouze stanoveným dohledem, který je povinnou součástí výroku o trestu (ustanovení § 122 odst. 1 tr. řádu). Soud přistoupí k uložení zpřísnující varianty podmíněného odsouzení, pokud shledá, že na odsouzeného je možné působit na svobodě, ale je třeba jej sledovat a kontrolovat intenzivněji, případně mu poskytnout náležitou pomoc v urovnání životních poměrů. Podle Ščerby je na místě uložit podmíněné odsouzení s dohledem, pokud „[...] lze identifikovat jeden či více faktorů zvyšujících riziko případného opakování trestné činnosti“.¹⁷² Typicky se jedná o odsouzené bez stálého zaměstnání, s ilegálním zdrojem obživy, s problémy s návykovými látkami apod. U těchto odsouzených pak ani kombinace přiměřených povinností a přiměřených omezení spolu s podmíněným odsouzením nemůže fungovat, a proto je podmíněné odsouzení zesíleno navíc o působení probačního úředníka při výkonu dohledu. Soudy však většinou předjímají, že k nápravě i těchto odsouzených postačí prostá pohrůžka výkonem trestu bez nutnosti doprovodného efektu dohledu, který lze uložit dodatečně.

4.3 Podmíněné odsouzení s dohledem ve vykonávacím řízení

Úkony ve vykonávacím řízení při podmíněném odsouzení s dohledem probíhají opět shodně jako u podmíněného odsouzení. Odsouzený je kontrolován, zda vede řádný život,

---

¹⁷² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, s. 241.

dodržuje uložená přiměřená omezení, přiměřené povinnosti, výchovná opatření a plní probační plán dohledu.

Za kontrolu odsouzeného je odpovědný soud. Vyšší soudní úředníci v pravidelných intervalech (nejméně jednou za šest měsíců) opatřují opis z rejstříku trestů, výpis z centrální evidence stíhaných osob a výpis z evidence přestupků. Navíc je ještě sledováno chování odsouzeného dle stanoveného dohledu, který vykonává středisko PMS dle místa bydliště odsouzeného nebo místa výkonu zaměstnání. Před Novelou 2021 bylo nutné PMS zaslat pověřovací listinu, nyní ale stačí zaslání samotného rozhodnutí, protože PMS je nadána zákonným pověřením k výkonu dohledu u podmíněného odsouzení s dohledem. Pověřovací listina byla Novelou 2021 zrušena za účelem snížení byrokratického zatížení soudního aparátu. Nicméně autorka na základě své praxe hodnotí tento krok jako zbytečný, byť obecně kvituje snahu snížit míru byrokracie. Soud totiž spolu s pravomocným rozhodnutím o uložení podmíněného odsouzení s dohledem stejně zasílá PMS přípis, ve kterém sděluje kontaktní údaje odsouzeného a požadavek na periodicitu průběžných zpráv o dohledu. Nadto lze ještě podotknout, že pověřovací listina je generována systémem soudu automaticky při zpracovávání porozsudkové agendy, tudíž ve spojení s nutností podat PMS informace uvedené výše nemůže být o zjednodušení administrativní zátěže řeč. Na druhé straně je chvályhodné, že nyní je zákonem dáno na jisto, že pověřována je PMS jako celek, nikoli konkrétní probační úředník, jak – striktně vzato – původně platilo podle ustanovení § 330a odst. 1 tr. řádu ve znění účinném do 31. 12. 2021.

Zákonné pověření PMS se vztahuje i na některá přiměřená omezení, přiměřené povinnosti a výchovná opatření. Jejich výčet je taxativně uveden v ustanovení § 350k odst. 2 tr. řádu.

V praxi téměř nevyužívané je spolupůsobení orgánů veřejné správy, zájmových sdružení občanů a dalších, byť soudy by dle názoru autorky mohly do procesu nápravy odsouzeného více zapojovat např. vzdělávací instituce a ty, které se zaměřují na uplatnění na pracovním trhu.

Trestní zákoník i při podmíněném odsouzení s dohledem připouští zrušení přiměřených omezení, přiměřených povinností nebo výchovných opatření (viz podkapitola 3.5) a navíc také zrušení dohledu (viz podkapitola 4.1).

Celé vykonávací řízení směřuje k rozhodnutí o podmíněném odsouzení s dohledem. Vzhledem k podobnosti s podmíněným odsouzením je zcela relevantní i zde odkázat na autorčino zpracování v podkapitole 3.6 s následujícími odchylkami.

Podmíněné odsouzení s dohledem nelze zcela logicky zpřísnit o další uložený dohled, neboť ten byl stanoven již v samotném meritorním rozhodnutí. Na druhé straně lze odsouzenému uložit další povinnosti v rámci uloženého dohledu, čímž je zesílen dohledový

režim. Podle Púryho půjde o prohloubení povinností plynoucích z ustanovení § 50 tr. zákoníku.¹⁷³ V praxi jde zejména o důrazné a explicitní stanovení povinnosti s probačním úředníkem spolupracovat a dokládat určité listiny.

Shodně je upravena i fikce osvědčení (ustanovení § 86 odst. 2 tr. zákoníku), pakliže soud nerozhodne o způsobu ukončení podmíněného odsouzení s dohledem do jednoho roku od skončení zkušební doby, pokud na tom nenese sám odsouzený vinu, a fikce neodsouzení (ustanovení § 86 odst. 3 tr. zákoníku), je-li odsouzený osvědčen ve zkušební době.

Analýzu podmíněného odsouzení s dohledem lze uzavřít tak, že v plném rozsahu vychází z právní úpravy podmíněného odsouzení. Jednotlivá ustanovení byla překlopena do úpravy podmíněného odsouzení s dohledem pouze s drobnými odchylkami, které jsou odrazem již uloženého dohledu. Zákonodárcem zvolený postup je zcela logický, neboť trest podmíněného odsouzení s dohledem je pouhou zpřísnující variantou podmíněného odsouzení. Podstata a podmínky zůstávají stejné, proto jsou i důsledky obou trestů totožné.

4.4 Probační a probační a mediační služba

Součástí podmíněného odsouzení s dohledem je neodmyslitelně stanovený dohled, který zajišťuje PMS. Proto je autorkou níže velmi stručně a obecně vymezena PMS tak, aby byl kontext podmíněného odsouzení s dohledem ucelený. Dále se autorka věnuje i úloze a postavení PMS při podmíněném odsouzení. Dohled je navíc v podobě vymezené v podkapitole 4.1 součástí širšího pojmu probace, kterému se autorka níže také věnuje.

4.4.1 Probační

Probační se rozumí něco zkoušet nebo ověřovat (z latinského slova *probare*). Definice probace je odbornou veřejností chápána ve dvou rovinách. Užší význam probace je chápán jako konkrétní soudní rozhodnutí o odložení výkonu trestu. Naopak širší význam v sobě nese systém služeb, které jsou zajišťovány.¹⁷⁴ Podle Šámala a Púryho je probace alternativou „[...] *k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, jejíž podstatou je konstruktivní metoda převýchovy pachatele [...]*“.¹⁷⁵ Zároveň však dodávají, že institut probace není možné zaměňovat s podmíněným odsouzením s dohledem, neboť zde je akcentována jen jedna stránka dohledu.¹⁷⁶ Shodně dále vyjadřují myšlenku, že podmíněné odsouzení s dohledem při vyslovení viny

---

¹⁷³ PÚRY, František. § 86 [Rozhodnutí o podmíněném odsouzení s dohledem]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1063.

¹⁷⁴ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-55-7, s. 22.

¹⁷⁵ PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Nad jedním rozhodnutím o probaci*. Právní rozhledy, 1997, č. 6, s. 308-313.

¹⁷⁶ Tamtéž.

a uložení trestu je odrazem klasického vnímání probace.¹⁷⁷ Karabec probaci v užším smyslu vymezil jako „[...] *institucionalizovaný dohled nad chováním pachatele trestného činu, spojený s určitými prvky pomoci, usnadňující resocializaci pachatele. Probace tedy představuje jeden ze způsobů zacházení s pachateli, při kterém je kombinován aspekt penologický [...] a sociální [...]*“.¹⁷⁸

ZPMS pojímá probaci velmi široce, a to i nad rámec chápání probace v širším smyslu. Podle tohoto zákona jde o organizování a vykonávání dohledu, kontrolu výkonu trestů nespojených s odnětím svobody včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů (ustanovení § 2 odst. 1). Takto široce vymezené pojetí v ZPMS plně reflektuje potřeby obviněných, odsouzených i poškozených a podle názoru autorky je proto vhodné vnímat institut probace šířeji, protože tím je zajištěn pozitivní dopad na značný počet osob, kterým je poskytnuta náležitá péče a vedení.

Přijetím ZPMS se Česká republika výrazně přiblížila k naplnění požadavků restorativní justice. Pozitiva probace převažují nad negativy, a proto je obecně dohled (v kontextu této práce) přijímán kladně. Důraz je kladen na eliminaci negativních následků uvěznění (viz podkapitola 2.3), odsouzený zůstává na svobodě a je veden odborným personálem k nápravě. Tím je podporován princip humanizace trestu a je posilována resocializační funkce trestu.

Na druhé straně ve společnosti rezonují negativa probace, která tkví v „[...] *liberalizaci přístupu k delikventům a v nedostatečné ochraně společnosti před dalším pácháním trestné činnosti ze strany osob, kterým byla uložena probace*“.¹⁷⁹ Dle názoru autorky nejde ani tak o probaci, nýbrž o samotné podmíněné odsouzení. V dnešní době se v českém prostředí stále více probírá otázka trestání pachatelů sexuálních trestných činů, při kterých dochází k vysoké míře traumatizace oběti, a jednou z příčin, proč nejsou tyto skutky oznamovány, je právě predikce druhu uloženého trestu. Pachateli je totiž v téměř polovině případů¹⁸⁰ ukládán trest

---

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ KARABEC, Zdeněk. *Zavedení institutu probace do právního řádu České republiky*. Bulletin advokacie, 1997, č. 4, s. 34-37.

¹⁷⁹ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2000. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 8071793507, s. 303.

¹⁸⁰ Info Data. Statistika a výkaznictví: Přehledy statistických listů. Tabulka: Přehled o pravomocně odsouzených fyzických osobách podle paragrafů - paragrafy dle trestního zákoníku. [online]. [citováno dne 22. 2. 2022] Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu-html>.

podmíněný (s dohledem), což pro oběť nepředstavuje dostatečnou satisfakci. Nastíněný problém úzce souvisí s tím, jak veřejnost vnímá podmíněný trest (s dohledem).

Veřejným míněním se zabýval i výzkum realizovaný Institutem pro kriminologii a sociální prevenci, který potvrdil, že cíle probace jsou v české společnosti vítané, avšak její ukládání by nemělo být nadužíváno. Zajímavé bylo zjištění, že pachatelé, kteří se dlouhodobě vyhýbají zaměstnání, by neměli mít nárok na uložení podmíněného trestu, což ovšem znovu vede k názoru autorky o nutné úzké provázanosti činnosti PMS s úřady práce. Podle názoru většiny respondentů je při posuzování podmínek vedení řádného života ve zkušební době rovněž rozhodný legální zdroj obživy, proto pokud si odsouzený ve zkušební době aktivně nehledal zaměstnání, nemůže splnit podmínky pro osvědčení. Stran řádného života je veřejností kladen důraz i na otázku náhrady škody a samozřejmě recidivu.¹⁸¹ Z provedeného šetření plyne, že veřejnost vnímá probaci (resp. dohled) smíšeně, je však zřejmé, že pro většinu dotázaných je projevem značné benevolence, byť na druhé straně vnímají její účel kladně a přínosně.

Tomášek, Diblíková a Scheinost se současně zabývali účinností probace s ohledem na recidivu. Podle výsledků jejich poznání je recidiva stěžejní kritérium pro určení, zda daný trest splnil svůj účel, byť probační úředníci s tímto nesouhlasí. Z pohledu efektivity probace se probační úředníci více přiklání ke změně osobních postojů a vyřešení rizik a kriminogenních potřeb. Probační pracovníci podle provedeného výzkumu považují komunikaci s pachatelem za stěžejní činnost pro efektivní fungování probace. Fungují jako podporovatelé na cestě k ukončení kriminální kariéry, ale samotné rozhodnutí je výlučně na odsouzeném. Probace má pouze vést k nasměrování ke zlomovému okamžiku (získání zaměstnání, nalezení životního partnera, narození dítěte), který vyvolá v odsouzeném rozhodnutí o ukončení kriminální kariéry. PMS tak činí prostřednictvím náhledu na trestnou činnost.¹⁸²

Zavedením podmíněného odsouzení s dohledem do trestního práva jednoznačně došlo ke zmírnění obsáhlé palety trestů. Opačný názor zastává Sotolář, podle kterého zavedení prvků probace neznamena zmírnění trestní politiky.¹⁸³ S tímto tvrzením autorka nesouhlasí, prvek probace naopak chápe jako zmírnění důsledků trestněprávního jednání tím, že došlo k rozšíření výčtu trestů o další alternativu k nepodmíněnému trestu. Podmíněné odsouzení s dohledem je sice přísnější než prosté podmíněné odsouzení, ale zároveň je odsouzený stále ponechán na svobodě, ačkoli bez užití probace by reálně již došlo k uložení nepodmíněného trestu. Tento

---

¹⁸¹ TOMÁŠEK, Jan, HÁKOVÁ, Lucie. *Probace a veřejné mínění*. Trestněprávní revue, 2020, č. 3, s. 171-178.

¹⁸² TOMÁŠEK, Jan, DIBLÍKOVÁ, Simona, SCHEINOST, Miroslav. *Účinnost probace z hlediska recidivy odsouzených*. Trestněprávní revue, 2017, č. 2, s. 47-51.

¹⁸³ SOTOLÁŘ, Alexander, SOVÁK, Zdeněk. *Ke koncepci probační a mediační služby v České republice*. Právní rozhledy, 1996, č. 6, s. 254-260.

názor je podpořen i Suchým, podle kterého „[p]robace, která byla v jednotlivých zemích uzákoněna později, umožnila ještě více rozšířit okruh pachatelů, jimž nebylo třeba ukládat nepodmíněný trest odnětí svobody“.¹⁸⁴

Díky probaci (v kontextu této práce dohledu) je spolupráce s odsouzenými intenzivnější, zesílen je i resocializační prvek, protože odsouzený je ponechán na svobodě a není vytržen ze svého sociálního a pracovního prostředí. Zároveň profitují i poškození mající pohledávky za odsouzeným, které jsou vymahatelnější.

4.4.2 Obecně k Probační a mediační službě a její činnosti při podmíněném odsouzení s dohledem

PMS byla zřízena ZPMS s účinností od 1. 1. 2001. Jedná se o „[...] aparát, který by měl ve vztahu k soudům a státním zastupitelstvím plnit některé významné asistenční úkoly. Šlo o další, velmi důležitý krok v procesu racionalizace trestní justice, neboť fungování Probační a mediační služby je spojeno s mnohými instituty trestního práva a je předpokladem pro naplňování cílů alternativního sankcionování restorativní justice“.¹⁸⁵ Pozice probačního úředníka vznikla ale dříve, již v roce 1994 byl usnesením vlády č. 341 ze dne 15. 6. 1994 schválen Program sociální prevence a prevence kriminality, kterým byla tato funkce vytvořena. Zprvu působili probační úředníci u okresních a krajských soudů, avšak bohužel docházelo ke kumulaci funkcí a probačním úředníkům nezbýval čas na plnění úkolů probační činnosti. Problémem byly i omezené prostory soudů, které řádný výkon probační činnosti neumožňovaly.¹⁸⁶ Zmíněné problémy vedly ke vzniku samostatné instituce, přičemž samostatnost poskytuje zvýšenou míru nezávislosti.

Mezi cíle PMS se řadí (i) začlenění obviněného do společnosti takovým způsobem, aby nenarušoval její pravidla, (ii) zapojení poškozeného do průběhu činnosti PMS a (iii) ochrana společnosti prostřednictvím řešení konfliktních stavů a zajištění realizace alternativních trestů.¹⁸⁷

PMS je *de facto* jedinou institucí, která může úkoly probační činnosti plnit. Výčet kompetencí PMS je uveden v ustanovení § 4 ZPMS a lze je rozdělit na činnost v přípravném řízení a činnost ve vykonávacím řízení. Pro účely této práce jsou stěžejní úkony ve

---

¹⁸⁴ SUCHÝ, Oldřich. *Probace, postavení a úloha probačních úředníků v mezinárodním srovnání*. Právní rozhledy, 1995, č. 7, s. 270-274.

¹⁸⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, s. 388.

¹⁸⁶ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-55-7, s. 25.

¹⁸⁷ DOUBRAVOVÁ, Dagmar, ŠTERN, Pavel, URBAN, Lukáš, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: Institut pro probaci a mediaci, 2001. ISBN 80-902998-0-6, oddíl D1, s. 1.

vykonávacím řízení, kde je role PMS nezastupitelná. Při výkonu dohledu nad odsouzeným se PMS soustředí na intenzivní spolupráci stran aktivit, které „[...] přispějí k motivování klienta, ke změně např. životního stylu, posilování jeho kompetencí vést tzv. řádný život a vyhovět uloženým podmínkám a očekáváním soudu [...]“.¹⁸⁸ Zároveň je úkolem PMS s odsouzeným pracovat tak, aby se vyvaroval recidivy. Nicméně v ZPMS absentuje bližší vymezení specifík pro tuto činnost, nejsou zde uvedeny žádné konkrétní kompetence, jež by měly vést k dovršení dílčího cíle. Ščerba tak konstatuje, že toto ustanovení je zřejmě toliko proklamativního charakteru.¹⁸⁹

Jelikož je dohled tvořen kontrolní složkou a složkou pomoci, využívají probační úředníci při své činnosti nejen pasivní instrumenty, ale také ty aktivní.¹⁹⁰ Pasivní přístup je charakteristický pro dozírání na chování odsouzeného a spočívá v kontrole řádného života a plnění uložených podmínek. Aktivní metodou je osobní kontakt s odsouzeným realizovaný formou profesionálního rozhovoru. Jde o klíčový přístup, který – jak bylo již uvedeno výše – je pracovníky PMS považován za stěžejní metodu jejich práce. „Pracovník formuje, mění rozhovor takovým způsobem, aby klient měl možnost se díky rozhovoru změnit, přijímat a rozvíjet své názory, postoje, způsoby chování a rozhodování.“¹⁹¹ „V průběhu rozhovoru při konzultacích dochází ke zformování cíle, kterého chce dosáhnout klient společně s pracovníkem, k posilování aktivity a kompetence klienta v řešení jeho problémů, k motivaci k změnám, směřujícím k vedení či udržení řádného života.“¹⁹²

Probační úředník se o kontakt s odsouzeným snaží od samého počátku, kdy obdrží rozhodnutí o podmíněném odsouzení s dohledem. Odsouzený je pozván k úvodní konzultaci, na kterou je probační úředník povinen se pečlivě připravit. Základem je nastudování soudem zaslaných listin a vytyčení základních cílů, ke kterým by svou činností měl dospět. Na úvodní konzultaci je odsouzený seznámen se svými právy a povinnostmi, jakož i právy a povinnostmi PMS, zároveň je poučen o následcích neplnění stanovených podmínek. Probační úředník s odsouzeným vede rozhovor, na základě kterého identifikuje možné rizikové faktory a navrhne řešení, která musí být v intencích odsuzujícího rozhodnutí. Následně vyhotoví probační plán dohledu, jehož součástí je (i) časové rozpětí, na které se probační plán sjednává, (ii) vytyčení

---

¹⁸⁸ DOUBRAVOVÁ, Dagmar, ŠTERN, Pavel, URBAN, Lukáš, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: Institut pro probaci a mediaci, 2001. ISBN 80-902998-0-6, oddíl D3, s. 5.

¹⁸⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, s. 392.

¹⁹⁰ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. 8. 2001, sp. zn. 7 To 311/2001.

¹⁹¹ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediální služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-55-7, s. 62.

¹⁹² ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2, s. 76.

základních cílů dohledu (např. vedení k řádnému životu, kontrola chování, pozitivní motivace k odčinění následků), (iii) povinnosti vztahující se k uloženým přiměřeným omezením a přiměřeným povinnostem, popř. k náhradě škody, (iv) vytyčení konkrétních cílů s ohledem na riziko recidivy (povinnost předkládat rozvrh směn v zaměstnání, povinnost předkládat vyžádané listiny, hradit výživné, hradit sociální pojištění a zdravotní pojištění), (v) určení způsobu realizace dohledu a kontroly (osobní konzultace v daném intervalu, lustrace v rámci evidence stíhaných osob, rejstříku trestů a evidence přestupků), (vi) kontaktní údaje na odsouzeného i probačního úředníka, (vii) informace o četnosti podávání zprávy soudu ze strany PMS a (viii) informace k postupu při porušení probačního plánu.

V průběhu výkonu dohledu může probační úředník zpracovávat průběžné zprávy o plnění dohledu, které obsahují (i) informace o odsouzeném stran osobního a sociálního života, (ii) plnění nastaveného probačního plánu a podmínek stanovených soudem včetně uloženého ochranného léčení, (iii) počet proběhlých konzultací a dalších činností probačního úředníka, (iv) sdělení obsahu konzultací, (v) plnění podmínek dohledu včetně výsledků lustrace v evidencích, (vi) zhodnocení spolupráce a zaměření konzultací v dalším období, příp. i návrh k nařízení výkonu trestu nebo nařízení veřejného zasedání za účelem důrazného poučení odsouzeného, pokud řádně neplní uložené podmínky. Standardně jsou tyto zprávy soudu zasílány na vědomí dle soudem stanovených termínů. Nicméně probační úředník vyrozumí soud i mimo danou lhůtu, pokud došlo k závažnému porušení podmínek, v důsledku kterých navrhuje nařízení výkonu trestu. S obsahem průběžných zpráv je odsouzený seznámen.

Po skončení zkušební doby probační úředník vypracuje závěrečnou zprávu o průběhu dohledu, jejíž součástí je (i) shrnutí průběhu dohledu (počet konzultací a dalších provedených činností probačního úředníka, zmínění hlavních témat konzultací), (ii) zhodnocení plnění podmínek odsouzeným (dostavování se k PMS, plnění uložených přiměřených povinností a přiměřených omezení, uhrazení nákladů trestního řízení, uhrazení škody poškozenému, informace získané lustrací evidencí), (iii) zhodnocení informací o odsouzeném stran osobního a sociálního života (bydliště, rodina, zaměstnání, zdroj obživy), (iv) závěrečné zhodnocení včetně návrhu na rozhodnutí o podmíněném odsouzení s dohledem. Návrh probačního úředníka k rozhodnutí o podmíněném odsouzení s dohledem sice není pro soud závazný, nicméně měl by být konkrétní a odůvodněný. Často se ale v praxi lze setkat s vágním vyjádřením „ponechám na úvaze soudu“, to ale naprosto nereflektuje předchozí hodnocení odsouzeného a absentuje prvek zodpovědnosti PMS. Byť některé případy jsou velmi hraniční a probační úředník není soudce, nelze takový postup tolerovat. Probační úředník je v kontaktu s odsouzeným, pracoval s ním a získal tak bezprostřední náhled na chování odsouzeného a jeho postoj k trestu

i spáchanému skutku. Z těchto důvodů má být schopen přiměřeně posoudit nápravu odsouzeného ve zkušební době, ale i míru rizikovosti v budoucnu, a tedy i z nabytých dojmů posoudit, zda vyhověl podmínkám podmíněného odsouzení s dohledem.

Nad rámec výše uvedeného je probační úředník rovněž v kontaktu s poškozeným, kterému pomáhá s postupným odstraňováním následků trestného činu (ustanovení § 4 odst. 3 ZPMS) a zároveň jej informuje o podstatě uloženého trestu.

4.5 Spolupráce s cizinou při přenesení dohledu

Znakem pružnosti trestního práva není pouze schopnost adekvátně reagovat na spáchaný trestný čin, porušení podmínek výkonu trestu, nebo naopak velmi dobré chování v průběhu jeho výkonu, ale také přijmout změny v životě člověka, které objektivně neumožňují vykonávat trest tak, jak byl původně nastaven. Proto mezinárodní spolupráce připouští, aby došlo k přenesení výkonu trestu do jiného státu. V kontextu podmíněného odsouzení a českého prostředí jsou nastaveny dva režimy pro spolupráci s členskými státy Evropské unie a se státy třetími.

4.5.1 Spolupráce v rámci Evropské unie

K usnadnění spolupráce napříč státy EU bylo dne 27. 11. 2008 přijato Rámcové rozhodnutí Rady 2008/947/SVV, o uplatňování zásady vzájemného uznávání na rozsudky a rozhodnutí o probaci za účelem dohledu nad probačními opatřeními a alternativními tresty (dále též jako „Rámcové rozhodnutí“), které implementovaly všechny členské státy. ČR implementovala Rámcové rozhodnutí do z. č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních (dále též jako „ZMJST“), konkrétně se touto problematikou zabývá Část pátá, Hlava IX.

Ustanovení §§ 323 až 335 ZMJST se věnují **uznání a výkonu rozhodnutí jiného členského státu (vydávajícího státu), kterým byl uložen trest nespojený se zbavením osobní svobody, dohled nebo přiměřená omezení anebo povinnosti.**

Žádost o uznání a výkon rozhodnutí se podává na zvláštním formuláři označeném jako „osvědčení“¹⁹³, které musí být přeloženo do českého jazyka. Přeloženy by měly být i přílohy, avšak tato povinnost není Rámcovým rozhodnutím založena, soud si pak musí překlad zajistit sám na své náklady. To autorka vnímá negativně. Je v zájmu cizího státu a na jeho odpovědnosti, aby český soud měl k dispozici všechny relevantní podklady, aniž by musel činit kroky navíc. Z osvědčení jsou sice patrné náležitosti a obsah meritorního rozhodnutí, ale pokud již předpis stanoví, že rozhodnutí je nedílnou součástí osvědčení, pak by i v zájmu rychlosti řízení měly být tyto přílohy překládány vydávajícího státem.

---

¹⁹³ Příloha Rámcového rozhodnutí.

Zprvu soud žádost přezkoumá stran příslušnosti. Věcně příslušným je okresní soud, místně příslušným je ten okresní soud, který je příslušný podle místa bydliště odsouzeného. Podpůrně je dána příslušnost Obvodního soudu pro Prahu 6. Zjistí-li soud svou nepřislušnost, postoupí žádost příslušnému soudu.

Přílohu k osvědčení tvoří rozhodnutí o odsouzení k podmíněnému trestu odnětí svobody s dohledem nebo o uložení přiměřených omezení nebo přiměřených povinností (a) informovat příslušný orgán o změně místa pobytu nebo výkonu práce, (b) zdržet se návštěv určitých míst, (c) zákaz vycestovat, (d) zákaz činnosti, (e) omezení a povinnosti týkající se chování, bydliště, vzdělávání, volnočasových aktivit nebo výkonu určitého zaměstnání, povolání nebo funkce, (f) hlásit se ve stanovené době příslušnému orgánu, (g) zdržet se styku s určitými osobami, (h) zdržet se styku s určitými předměty, které byly nebo by mohly být užity ke spáchání trestného činu, (i) nahradit poškozenému škodu způsobenou trestným činem, (j) vykonat trest obecně prospěšných prací, (k) spolupracovat s probačním úředníkem nebo s pracovníkem sociální služby činným v oblasti práce s odsouzenými osobami a (l) podrobit se léčení závislosti na návykových látkách (ustanovení § 324 odst. 1 ZMJST).

Pokud je dána místní i věcná příslušnost soudu a jsou k dispozici překlady všech potřebných listin, nastupuje kontrola podmínek pro převzetí rozhodnutí.

Z osvědčení a rozhodnutí musí být zřejmé, které z omezení nebo povinností podle ustanovení § 324 odst. 1 ZMJST je uloženo. Toto ustanovení sice výslovně nezmiňuje omezení či povinnost dohledu, avšak písm. k), které zní: „povinnost spolupracovat s probačním úředníkem nebo s pracovníkem sociální služby činným v oblasti práce s odsouzenými osobami“, je vykládáno extenzivně, a tudíž jej lze na tyto případy aplikovat.

Soud dále znovu, nyní podrobněji, zkoumá bydliště odsouzeného v ČR¹⁹⁴ a popř., zda (i) se zde zdržuje nebo (ii) lze důvodně předpokládat, že se do ČR vrátí. Aniž by byly splněny podmínky dle věty předchozí, lze rozhodnutí převzít, pokud odsouzený (a) požádá o předání rozhodnutí k výkonu do ČR, (b) zdržuje se na území ČR nebo lze předpokládat, že se zde zdržovat zamýšlí a (c) soud souhlasí s převzetím rozhodnutí, přičemž souhlas je vydán na základě předchozího stanoviska Ministerstva spravedlnosti ČR a měl by předcházet samotnému zaslání osvědčení s rozhodnutím. Absenci předchozího souhlasu soudu lze následnou komunikací s vydávajícím státem zhojit. Zároveň platí, že stanovisko Ministerstva spravedlnosti ČR není pro soud závazné.¹⁹⁵ V této souvislosti tedy soud zjišťuje a posuzuje okolnosti o bydlišti odsouzeného uvedené vydávajícím státem, které mohou mít též formu

¹⁹⁴ K pojmu bydliště viz též usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 14 To 35/2015.

¹⁹⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 11. 2018, sp. zn. 14 To 148/2018.

samostatného prohlášení odsouzeného. Soudy nejsou povinny při zjišťování faktického bydliště provádět vlastní šetření a primárně vychází z informací podaných vydávajícím státem.¹⁹⁶ Avšak provedením místního šetření či dotazem na vlastníka nemovitosti lze předejít opakované žádosti odsouzeného o postoupení výkonu dohledu či dalších omezení a povinností a zmaření účelu trestu. Lze proto doporučit, aby soudy nepostupovaly striktně formalisticky, nýbrž prokázaly minimální míru aktivity a bydliště odsouzeného ověřily. Autorka se již v praxi setkala se žádostí slovenského soudu o uznání a výkon rozhodnutí, ve které byla uvedena adresa odsouzeného v okrese daného soudu, ale místním šetřením policie zjistila, že se zde odsouzený nezdržuje, výtěženi byli i sousedé, kteří o pobytu odsouzeného neměli žádné informace. Odsouzený neprocházel ani soudu dostupnými databázemi, proto bylo řízení pro nesplnění obligatorních podmínek ukončeno.

Vyjde-li najevo, že osvědčení není kompletní nebo je potřeba doplnit jiné relevantní informace, požádá soud vydávající stát o doplnění. Poté mohou nastat dvě varianty. První varianta se uskuteční, pokud osvědčení spolu s doplněnými listinami nesplňuje podmínky pro převzetí rozhodnutí. Soud řízení neformálně ukončí tak, že učiní záznam do spisu a vydávající stát o ukončení vyrozumí. Pro zjednodušení spolupráce se užije předepsaný formulář, který obsahuje překlad do anglického jazyka. Brání-li řízení jiná překážka (např. smrt, amnestie, milost), soud opět řízení neformálně ukončí, avšak předtím učiní na vydávající stát dotaz, zda trvá na uznání a výkonu rozhodnutí. Druhá varianta reprezentuje obecné vydání rozhodnutí, které má být vyhlášeno do 60 dnů ode dne doručení osvědčení s přílohami. Před samotným rozhodnutím se k věci vyjádří státní zástupce a vydá své stanovisko, kterým však soud není vázán. Zpravidla je rozhodnutí o uznání a výkonu cizozemského rozhodnutí přijato mimo veřejné zasedání, avšak uzná-li soud za vhodné, nařídí veřejné zasedání, ve kterém vyslechne odsouzeného a další osoby (druh, manžel, děti atd.) k otázce života odsouzeného v ČR.

Ke kladnému rozhodnutí soud dospěje, pokud není shledán důvod pro ukončení řízení nebo některý z taxativních důvodů pro neuznání rozhodnutí (ustanovení § 328 odst. 1 ZMJST), mezi kterými je např. skutek nenaplňující znaky trestného činu v ČR; délka, po kterou má být vykonáván dohled či další povinnosti a omezení, činila v době doručení osvědčení méně než šest měsíců; řízení bylo ve vydávajícím státě vedeno v nepřítomnosti odsouzeného a další. Soud rozhoduje usnesením, proti kterému je přípustná stížnost.

---

¹⁹⁶ POLÁK, Přemysl. § 324 [Podmínky pro převzetí rozhodnutí]. In: POLÁK, Přemysl. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2000. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN: 978-80-7598-838-6, s. 1012.

Výrok o uznání a výkonu ale nemusí být totožný jako v uznávaném rozhodnutí. Je totiž možné, že druh trestu či omezení nebo povinnosti neodpovídají právnímu řádu ČR nebo je překročena výměra trestu či zkušební doby, a proto soud moderuje výši stanoveného trestu, omezení nebo povinnosti tak, aby byly v souladu s českou právní úpravou. Při tomto postupu musí samozřejmě mít na zřeteli postavení odsouzeného, aby nedošlo k jeho zhoršení.

Výkon uznaného rozhodnutí se následně řídí ustanoveními trestního řádu, přičemž je možné, aby od výkonu bylo upuštěno, např. pokud je odsouzený ve vydávajícím státě účasten amnestie, milosti nebo rozhodnutí s podobným účinkem. V takovém případě je odsuzující rozhodnutí absolutně nevykonatelné. Naopak pokud odsouzený změnil své bydliště do jiného státu, je trest uložený uznaným rozhodnutím na území vykonávajícího státu nevykonatelný a pravomoc vykonat uznané rozhodnutí se postupuje zpět vydávajícímu státu. Rámcové rozhodnutí upravuje i informační povinnost vůči vydávajícímu státu, proto je soud povinen vyrozumět vydávající stát např. o výkonu převzatých sankcí.

V souvislosti s podmíněným odsouzením s dohledem ještě nutno zmínit čl. 14 odst. 3 Rámcového rozhodnutí, podle kterého mají členské státy právo odmítnout přijetí dalších rozhodnutí týkajících se podmíněného odsouzení, tj. uložení trestu odnětí svobody. Česká republika u podmíněného odsouzení (s dohledem) k tomuto kroku nepřistoupila a v průběhu výkonu uznaného rozhodnutí se plně řídí trestním řádem včetně ustanovení týkajících se rozhodnutí o podmíněném odsouzení (s dohledem). Např. při uznání rozsudku Slovenska, kterým byl odsouzenému uložen podmíněný trest s dohledem a omezení spočívající v zákazu požívání alkoholických nápojů a jiných návykových látek, rozhodoval soud na základě standardních listin, tj. opisu z rejstříku trestů, výpisu z centrální evidence stíhaných osob a zprávy PMS, která zároveň prováděla kontrolu nad dodržováním uloženého omezení. Jelikož odsouzený podmínkám vyhověl, rozhodl český soud se souhlasem státního zástupce o osvědčení ve zkušební době podmíněného odsouzení a slovenský soud byl vyrozuměn.

Ustanovení §§ 336 až 339 ZMJST obsahují úpravu postupu při **zajištění výkonu rozhodnutí českého soudu ukládajícího trest nespojený se zbavením osobní svobody, dohled nebo přiměřená omezení anebo povinnosti v jiném členském státu (vykonávajícím státu).**

Podmínkou pro zaslání rozhodnutí do jiného členského státu je uložení některé z povinností či omezení vymezených v ustanovení § 324 odst. 1 ZMJST a splnění podmínky bydliště odsouzeného a faktického zdržování se v daném místě nebo výslovná žádost odsouzeného o postoupení rozhodnutí a předchozí souhlas vykonávajícího státu.

Soud vyhotoví osvědčení, které opatří překladem do úředního jazyka vykonávajícího státu, a poté jej spolu s rozhodnutím zašle příslušnému orgánu vykonávajícího státu k rozhodnutí. I zde je zakotvena informační povinnost a soud je povinen informovat vykonávající stát o skutečnostech, jež by mohly vést k nařízení výkonu trestu, popř. zda odsouzenému byla udělena amnestie nebo milost či rozhodnutí se stalo nevykonatelným.

Podání žádosti o uznání a výkon rozhodnutí nemusí být posledním krokem soudu ve věci. Soud je totiž oprávněn učinit dotaz na orgán vykonávajícího státu (před zahájením výkonu rozhodnutí), jaká je nejvyšší přípustná výměra nepodmíněného trestu při nesplnění uložených podmínek, a bude-li mít za to, že taková výměra povede k výraznému zhoršení postavení odsouzeného nebo výměra není dostatečná, může svou žádost vzít zpět. Tento postup je vhodné provést ještě než dojde k překladu osvědčení a příloh, aby byly sníženy náklady spojené s procesem. Nicméně i po rozhodnutí o uznání a výkonu rozhodnutí, kterým byl vykonávajícím státem uložený trest moderován, může soud z důvodů výše vzít své osvědčení zpět.

Pokud dojde k uznání a následnému výkonu rozhodnutí ve vykonávajícím státě, nečiní soud již další kroky – vyjma pravidelné kontroly stran lustrace rejstříků – a vyčká rozhodnutí orgánu vykonávajícího státu. Ovšem pokud vykonávající stát využil práva podle čl. 14 odst. 3 Rámcového rozhodnutí viz výše, tak následné rozhodnutí musí učinit vydávající stát. Např. v rozhodnutí o převzetí výkonu dohledu Německem si německý orgán výslovně vyhradil, že následně nebude o podmíněném odsouzení rozhodovat. Postup okresního soudu je pak takový, že již v průběhu zkušební doby si žádá listiny od německého orgánu a kontroluje plnění podmínek podmíněného odsouzení s dohledem sám, přičemž následně i rozhoduje.

4.5.2 Spolupráce v rámci třetích států

Spolupráce se státy mimo Evropskou unii má mezinárodní základ v Evropské úmluvě o dohledu nad podmíněně odsouzenými a podmíněně propuštěnými pachateli ze dne 30. 11. 1964 přijaté ve Štrasburku. Celá spolupráce je postavena na principu vzájemnosti (ustanovení § 4 ZMJST), proto není potřeba přenesení výkonu dohledu podmiňovat další mezinárodní smlouvou.

Česká právní úprava je obsažena v ustanoveních §§ 118 až 140 ZMJST, která se primárně týkají výkonu nepodmíněného trestu, nicméně obecné podmínky lze vztáhnout i na podmíněné odsouzení s dohledem. Zákonný předpis je doplněn o Instrukci Ministerstva spravedlnosti ze dne 9. 4. 2014, č. j. 37/2013-MOT-J/65, o postupu soudů ve styku s cizinou ve věcech trestních (dále též jako „Instrukce MS“).

Při **uznání a výkonu rozhodnutí cizozemského orgánu** spolupráce neprobíhá přímo mezi orgány států, ale prostřednictvím ústředního orgánu – Ministerstva spravedlnosti.

Návrh na uznání a výkon cizozemského rozhodnutí je prvotně adresován Ministerstvu spravedlnosti, které zkoumá, zda je podání kompletní, popř. požádá o doplnění. Následně Ministerstvo spravedlnosti předloží návrh krajskému soudu příslušnému dle místa posledního bydliště odsouzeného. Obecná příslušnost je dána Krajskému soudu v Praze.

Obecné podmínky pro uznání jsou stanoveny v ustanovení § 120 odst. 1 ZMJST. Jako příklad lze uvést, že rozhodnutí bylo vydáno pro skutek, který by naplňoval znaky trestného činu i v ČR, výkon trestu není promlčen, odsouzený je občanem ČR a další. Výčet není taxativní, nýbrž může být upozaděn zněním konkrétní mezinárodní smlouvy, na kterou návrh cizozemského orgánu odkáže. Tyto podmínky pak zkoumá již před předložením návrhu samo Ministerstvo spravedlnosti,¹⁹⁷ přičemž v případě postoupení dohledu platí, že již není podmíněno existencí mezinárodní smlouvy.¹⁹⁸

Je-li návrh na uznání a výkon rozhodnutí kompletní, nařídí soud veřejné zasedání a nevyžaduje předchozí stanovisko státního zástupce. Na rozdíl od úpravy mezi státy EU soud o uznání a výkonu rozhodnutí rozhoduje rozsudkem. Pokud ale shledá existenci důvodu pro zamítnutí – nejsou splněny podmínky pro uznání, odsouzený zemřel, výkon by nebylo možné zajistit z důvodů nedosažitelnosti odsouzeného –, rozhoduje usnesením. V rozsudku je možné moderovat výši či druh trestu za podmínky, že nedojde ke zhoršení postavení odsouzeného, pokud se druh trestu neslučuje s českou úpravou nebo jeho výměra překračuje horní hranici trestní sazby. Proti rozhodnutí pozitivnímu i negativnímu jsou přípustné opravné prostředky a právo podat opravný prostředek svědčí i Ministerstvu spravedlnosti.

Po nabytí právní moci rozsudku Ministerstvo spravedlnosti znovu posoudí, zda nevyvstaly nové skutečnosti, pro které není výkon trestu na území ČR vhodný (např. změna rodinných vztahů odsouzeného či změna vztahů s druhým státem), a následně vydá souhlas s převzetím výkonu. Souhlas lze ve většině případů předjímat.

Poté postoupí krajský soud spis soudu okresnímu dle místa bydliště odsouzeného k nařízení výkonu dohledu a kontrole nad odsouzeným. Okresní soud v průběhu zkušební doby informuje cizozemský orgán o průběhu výkonu dohledu. Rozhodnutí o podmíněném odsouzení je

---

¹⁹⁷ KUBÍČEK, Miroslav. § 120 [Podmínky uznání]. In: POLÁK, Přemysl. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2000. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN: 978-80-7598-838-6, s. 419.

¹⁹⁸ KUBÍČEK, Miroslav. § 134 [Dohled a kontrola nad odsouzeným]. In: POLÁK, Přemysl. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2000. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN: 978-80-7598-838-6, s. 464.

v závislosti na obsahu návrhu na uznání a výkon cizozemského rozhodnutí o převzetí ponecháno buď na cizozemském orgánu, nebo jej vydá český soud. Podle § 85 odst. 3 Instrukce MS rozhoduje o podmíněném odsouzení při přenesení výkonu dohledu do ČR cizozemský orgán. Instrukci MS ale nutno vytknout její chaotičnost a nepřehlednost v části o přenesení dohledu. Zmíněné ustanovení je totiž systematicky zařazeno v oddílu pátém v části o předávání dohledu a kontroly do ciziny, ve které by rozhodně neměl být upraven postup při převzetí dohledu z ciziny. Autorka proto navrhuje, aby celá Instrukce MS prošla důslednou revizí.

Při zpracování této části práce se autorka obrátila i na Ministerstvo spravedlnosti s dotazem, kolik návrhů na uznání a výkon cizozemského rozhodnutí, jež ukládá dohled, bylo do České republiky ze zemí mimo Evropskou unii zasláno v letech 2017 až 2021. Ministerstvo spravedlnosti ale neviduje žádný takový návrh. Úmyslem autorky bylo ilustrovat tuto problematiku na praktických případech, avšak s ohledem na zjištěné poznatky setrvala v rovině teoretické.

Při zajištění výkonu rozhodnutí v cizím státu představuje hlavní úlohu opět Ministerstvo spravedlnosti, které na podnět odsouzeného, soudu či ze své činnosti požádá orgán cizího státu o výkon trestu na jeho území. Celý proces je navíc podmíněn souhlasem soudu a předběžným souhlasem ministerstva, který může být odvolán, jakmile ministerstvo získá informaci o způsobu moderace trestu cizím orgánem.

ČR má právně upraveny dvě varianty předání výkonu dohledu a kontroly. V prvním případě jde o prosté sledování chování odsouzeného a ve druhém případě o sledování chování odsouzeného včetně eventuálního výkonu nepodmíněného trestu. Zvolený typ závisí na znění mezinárodní smlouvy nebo zákonech cizího státu. Rozsah výkonu rozhodnutí tedy koresponduje s mezinárodními smlouvami sjednanými s dožádaným státem a jeho právní úpravou. Rozhodné je, zda vůbec připouští kromě dohledu nad odsouzeným i nařízení výkonu trestu.

Při předání pouhého výkonu dohledu a kontroly je ponecháno v pravomoci českého soudu právo rozhodnout o podmíněném odsouzení s dohledem. Pokud dojde k neosvědčení odsouzeného ve zkušební době a nařízení výkonu trestu, následuje nová žádost o převzetí výkonu nepodmíněného trestu.

5 PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ PODLE ZSVM

Úprava ZSVM dopadá na osoby mladistvé, tedy na osoby, které v době spáchání provinění dovršily 15. rok věku a zároveň nepřekročily 18. rok věku, přičemž proviněním označuje ZSVM trestný čin, který je mladistvým spáchán. ZSVM neobsahuje žádnou zvláštní část, proto je proviněním každý trestný čin vymezený v trestním zákoníku. Namísto trestů jsou mladistvým ukládána výchovná, ochranná a trestní opatření.

ZSVM v duchu zásady ekonomie trestní represe primárně nepředpokládá ukládání trestních opatření, která již mají represivní funkci. Naopak dává přednost výchovným a ochranným opatřením, která podtrhují výchovný účel ZSVM, a trestní opatření mají být užitá jako *ultima ratio*. ZSVM upravuje vlastní taxativní výčet trestních opatření, která lze mladistvému za provinění uložit. Trestním opatřením přílehlavým k tématu této práce je trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu a trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem (dále též jako „podmíněné odsouzení“ a „podmíněné odsouzení s dohledem“).

ZSVM zakotvuje subsidiaritu trestního zákoníku (ustanovení § 1 odst. 3 ZSVM), proto lze při teoretickém vymezení podmíněného odsouzení vycházet z obecné právní úpravy obsažené v trestním zákoníku a trestním řádu. Hmotněprávní úprava odráží základní principy trestání mladistvých a do popředí se dostává rozvoj jedince. Ukládaná opatření mají mladistvého navést k takovému rozumovému a mravnímu vývoji, který mu nadále poskytne základ pro řádný život v dané době a společnosti. Trestání mladistvých vychází z poznání, že osobnost mladistvého není vyzrálá a je snadněji tvárná, proto je kladen důraz na primární využívání výchovných a ochranných opatření. Naproti tomu trestní opatření již s sebou nesou negativní dopady na mladistvého a zahrnují i složku represivní. Trestní opatření lze doplnit vhodně zvoleným výchovným opatřením, autorka dokonce považuje za žádoucí ukládat je současně, aby byla podpořena výchovná funkce trestního opatření.

Důležitost výchovného účelu lze zdárně ilustrovat na případě násilného provinění, o kterém informovala média.¹⁹⁹ Mladistvý, který v 16 letech v opilosti bezdůvodně málem ubil muže k smrti a čtyři měsíce poté spáchal další násilný čin vůči oběti, která k tomu nezavdala žádný důvod, byl uznán vinným proviněním vraždy ve stadiu pokusu, proviněním výtržnictví a proviněním vydírání, za které byl odsouzen k úhrnnému trestnímu opatření odnětí svobody ve výměře tří let podmíněně odloženému na zkušební dobu tří let. Současně byly odsouzenému

---

¹⁹⁹ PÁNEK, Jiří. *Nebyla to klukovina, kárala soudkyně mladíka, který málem ubil bezdomovce*. Idnes.cz. [online]. [citováno 20. 8. 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/mladistvy-utok-pokus-vrazda-bezdomovec-soud-trest-podminka.A220811_172649_praha-zpravy_iri

uloženy výchovné povinnosti a výchovná omezení, a to uhradit 20 000 Kč na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, vykonat bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost v rozsahu 60 hodin, podrobit se ve svém volném čase vhodnému terapeutickému programu ke zvládnutí rizikového chování, nahradit poškozenému škodu a neuzívat návykové látky. Soud druhého stupně zohlednil čas strávený ve vazbě, která na mladistvého měla významný výchovný vliv, dále se odsouzený pokusil omluvit poškozenému, našetřil peníze na složení částky určené na pomoc obětem trestných činů, podrobil se probačnímu programu zaměřenému na zvládnutí agresivity a přestěhoval se. Navíc ze všech relevantních zpráv PMS a orgánu sociálně-právní ochrany dětí vyplynula vhodnost uložení výchovného trestního opatření. Byť autorka nezná spisový materiál, lze takové rozhodnutí vnímat jako krajně hraniční. Odsouzený měl zjevně problémy s agresivitou, kterou nedokázal ovládat, rodiče selhali, pokud ho nechali pít alkohol, který navíc přispěl k závadovému jednání. Odsouzený měl před odvolacím senátem svůj skutek nazvat „klukovinou“, a to rozhodně nesvědčí o sebereflexi a lítosti. I přes množství doprovodných výchovných povinností a omezení nevnímá autorka uložené trestní opatření jako přiléhavé, spíše naopak. Ve veřejnosti může rozhodnutí odvolacího soudu vyvolat pozdvižení a dojem tolerance k násilným trestným činům, resp. proviněním. Na druhou stranu nutno vzít v potaz, že informace jsou získány z novinového článku, tudíž nemusí být kompletní, a proto jsou brány s rezervou.

5.1 Ukládání podmíněného odsouzení a podmíněného odsouzení s dohledem podle ZSVM a zkušební doba

Při ukládání trestního opatření je třeba postupovat s náležitou péčí tak, aby byly dodrženy speciální zásady podle ustanovení § 3 ZSVM, které zdůrazňují individuální prevenci. Nelze však vyvodit absenci generální prevence, neboť i ta zde hraje svou nezastupitelnou roli. „*Zákon o soudnictví ve věcech mládeže zdůrazňuje, že trestní opatření mohou být ukládána pouze v jeho mezích [...], jejich druh a výměra musí korespondovat okolnostem případu i osobním poměrům mladistvého [...] a jejich výkonem nesmí být ponížena lidská důstojnost [...]*.“²⁰⁰

Podmínky pro uložení podmíněného odsouzení jsou v ZSVM upraveny pouze stručně v jednom paragrafu. Ve zbytku se uplatní úprava dle trestního zákoníku, na kterou lze veskrze odkázat s níže uvedenými odchylkami.

Nezbytné je vnímat speciální úpravu o výměře trestů v ustanovení § 31 odst. 1 ZSVM. Trestní sazby stanovené ve zvláštní části trestního zákoníku jsou sníženy na polovinu své výměry a zároveň platí, že horní hranice trestní sazby nebude vyšší než pět let a dolní hranice

---

²⁰⁰ SOTOLÁŘ, Alexander, VÁLKOVÁ, Helena. *Trestní opatření v trestních věcech mladistvých*. Trestněprávní revue, 2005, č. 2, s. 29-34.

vyšší než jeden rok. Byť zmíněné hranice trestních sazeb trestního opatření odnětí svobody jsou dále korigovány ustanovením § 31 odst. 3 ZSVM²⁰¹, je i tak dán prostor pro uložení podmíněného odsouzení za většinu provinění bez splnění dalších podmínek (např. pro mimořádné snížení).

K podmíněnému odkladu trestního opatření lze přistoupit, pokud bylo mladistvému uloženo trestní opatření odnětí svobody ve výměře do tří let. Současně se mladistvému určí délka zkušební doby, která se na rozdíl od obecné úpravy pohybuje pouze v rozpětí jednoho roku až tří let. Zároveň platí – shodně jako pro dospělé odsouzené –, že délka zkušební doby nesmí být kratší než vyměřené trestní opatření. Otázkou je, zda zkrácená výměra zkušební doby je skutečně účelná a může pomoci naplnit cíle trestního opatření. Je zřejmé, že zákonodárce tuto konstrukci zvolil s ohledem na osobu mladistvou i snížené trestní sazby u provinění, byť to z důvodové zprávy k ZSVM explicitně neplyne.²⁰² Ovšem odborná literatura tento přístup kritizuje. Mladistvého zkušební doba nikterak nezatěžuje, není proto důvod její maximální přípustnou délku zkracovat. To je podpořeno i zjištěními výzkumu o efektivitě sankcionování mladistvých, podle kterých je poměr neosvědčených mladistvých ve zkušební době podmíněného odsouzení nižší než poměr těch, kteří se sice osvědčili, ale následně spáchali další protiprávní jednání.²⁰³ Je tak zřejmé, že zkušební doba má na mladistvé pozitivní dopad. Autorka je tudíž toho názoru, že délka zkušební doby při podmíněném odsouzení by neměla být nikterak zkracována, zkrácena totiž není ani přípustná výměra trestního opatření odnětí svobody, které lze podmíněně odložit. Nebylo by to ani proti dikci ZSVM, neboť zkušební doba je základním prvkem podmíněného odsouzení a v její délce má být mladistvý vychováván a odborně veden k nápravě, což stále plně koresponduje se zásadami ZSVM, byť nikoli ve zkráceném období. A pokud má takové řešení přispět k zamezení recidivy mladistvých, což výsledky výzkumu naznačují, pak je rozhodnutí o nezkrácování zkušební doby i v zájmu společnosti.

Soud může rovněž přistoupit k uložení povinnosti zdržovat se ve stanovené části zkušební doby ve stanoveném čase v určeném obydlí nebo jeho části, a to maximálně na šest měsíců. V případě mladistvých lze předjímat vyšší efektivitu než u dospělých. Zde totiž figuruje

---

²⁰¹ Podle ustanovení § 31 odst. 3 ZSVM v případě, že mladistvý spáchal provinění, za které trestní zákoník dovoluje uložení výjimečného trestu, a že povaha a závažnost provinění je vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku mimořádně vysoká, může soud pro mládež uložit mladistvému odnětí svobody na pět až deset let, má-li za to, že by odnětí svobody v rozmezí uvedeném v odstavci 1 k dosažení účelu trestního opatření nepostačovalo.

²⁰² Důvodová zpráva k z. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

²⁰³ ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-131-1, s. 159.

kontrolní element nejen v PMS, ale též v zákonných zástupcích. Tento nový institut zavedený do českého práva Novelou 2021 lze přiblížit k trestu domácího vězení s tím, že se ale dle názoru autorky týká zejména víkendů. Hlavním účelem této povinnosti je eliminace styku s rizikovými osobami a trávení času pochybnými aktivitami. Na druhé straně si lze nyní těžko představit, jak účinná a častá bude kontrola ze strany PMS (viz oddíl 3.3).

Výše představené odlišnosti od obecné úpravy v trestním zákoníku jsou pak doplněny o možnost soudu uložit i některá z výchovných opatření, která jsou blízka přiměřeným povinnostem a přiměřeným omezením ukládaným dospělým.

5.2 Výchovná opatření

Doprovodnými instrumenty k trestnímu opatření jsou výchovná opatření, která jsou zásadně ukládána na dobu trvání zkušební doby podmíněného odsouzení s výjimkou napomenutí s výstrahou, které je jednorázového charakteru. Nicméně ZSVM nebrání jejich uložení i na dobu kratší, pokud je dán předpoklad naplnění účelu. „*Základním účelem výchovných opatření je přitom vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého, jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páchání provinění.*“²⁰⁴ Kdykoli v průběhu působení výchovného opatření mohou nastat skutečnosti, které odůvodňují změnu či zrušení uloženého výchovného opatření, pokud je mladistvý nemůže úplně a včas plnit, popř. není spravedlivé to po něm požadovat. Půjde zejména o náhlou změnu zdravotního stavu nebo změnu v zázemí.

ZSVM uvádí taxativní výčet výchovných opatření, nicméně některá jsou obsahově vágní. U výchovných opatření probačního programu, výchovných povinností a výchovných omezení zákonodárce zvolil demonstrativní výčet toho, co se daným opatřením rozumí. Tento způsob hodnotí autorka jako velmi nešťastný, byť neodporuje zásadě *nulla poena sine lege*. Výchovná opatření sice nejsou tresty v pravém slova smyslu, ale zároveň představují formu sankce za provinění mladistvého. Proto by dle názoru autorky měl být jejich výčet taxativní, aby byla zaručena zásada legitimního očekávání. Výchovná opatření totiž nepředstavují pouze doprovodný institut při podmíněném odsouzení, ale mohou být ukládána i samostatně, a právě proto je důležité, aby mladistvý mohl získat ucelené povědomí o rozsahu a povaze přípustných opatření. Vliv na autorčin názor nemá ani fakt, že otevřený seznam u probačního programu, výchovných povinností a výchovných omezení přispívá k individualizaci trestního opatření a pružné reakci na různorodou povahu provinění.

---

²⁰⁴ SOTOLÁŘ, Alexander. § 15 [Ukládání a druhy výchovných opatření]. In: ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9, s. 156.

Nejmírnějším výchovným opatřením, kterým lze zesílit účinky podmíněného odsouzení, je **napomenutí s výstrahou** (ustanovení § 20 ZSVM). Mladistvému je důrazně vytknuto závadné chování a nastíněny možné následky, které by jeho jednání mělo, byl-li by zletilý. Toto opatření je činěno za přítomnosti mladistvého, jinak by nemohlo splnit účel, kterým je odradit jej od dalších protiprávních jednání a zamyšlení se nad negativními faktory vlastního chování. Soud může postižení mladistvého přenechat zákonnému zástupci, škole nebo jinému zařízení, v němž se zdržuje. Takový postup může být účinný zejména u mladistvého, který má kvalitní sociální zázemí a své rodiče a učitele respektuje, vzhlíží k nim a bere jejich slova vážně. Mladistvému pak mohou být právě ze strany zákonných zástupců uloženy další povinnosti a omezení. Pokud soud rozhodne o přenechání postižení škole či jinému zařízení, je k tomu oprávněn toliko na základě předchozího stanoviska dotčeného zařízení. Záporné stanovisko by ale mělo vést k neuložení tohoto postihu, neboť by jeho dopad na chování mladistvého mohl být mizivý.²⁰⁵

Podle názoru autorky není vhodné doplňovat podmíněné odsouzení o napomenutí s výstrahou ihned v meritorním rozhodnutí, neboť pohrůžka následného nařízení výkonu trestního opatření a výstraha mladistvému je již sama o sobě vtělena do podstaty podmíněného odsouzení. Nicméně může být účelnou reakcí na drobnější porušení podmínek, pokud by jiné zpřísnění bylo nepřiměřené. Užití ve vykonávacím řízení za případné přítomnosti zákonných zástupců může mít na mladistvého významný výchovný dopad. Je předpoklad, že zákonní zástupci mladistvého budou při soudním jednání opět vystaveni nepříjemné konfrontaci s vlastní výchovou a v dalším období pak zcela jistě – jsou-li zodpovědní – budou na mladistvého působit výraznějšími prostředky, čímž dojde i k potrestání v domácích podmínkách, např. omezením kapesného, počítače atp. Nicméně je neopominutelné, že ve specifických případech je u mladistvého na vině duševní porucha, deviace či jednorázové selhání, které zapříčiní protiprávní jednání. Napomenutí s výstrahou v sobě na rozdíl od ostatních výchovných opatření nese prvek sankce, neboť součástí jeho výkonu je odsouzení spáchaného jednání.²⁰⁶ V jiných případech se však autorka domnívá, že není účelné napomenutí s výstrahou ukládat při současném trestním opatření.

Problematický je ale samotný výkon výchovného opatření napomenutí s výstrahou, ke kterému s ohledem na jeho jednorázovou povahu dochází současně s vyhlášením rozsudku

---

²⁰⁵ SOTOLÁŘ, Alexander. § 20 [Napomenutí s výstrahou]. In: ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9, s. 204.

²⁰⁶ SOTOLÁŘ, Alexander. *Napomenutí mladistvého jako specifické opatření v systému soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue, 2007, č. 9, s. 249 až 253.

a následným stručným odůvodněním²⁰⁷, tj. ještě před samotným nabytím právní moci. To koliduje se zásadou presumpce nevinny. Ovšem v případě užití napomenutí s výstrahou ve vykonávacím řízení, jak autorka navrhuje výše, není nastíněný problém tak markantní, neboť výchovné opatření je reakcí na již meritorní rozhodnutí o vině jiným proviněním nebo přestupkem, popř. na jiné negativní poznatky. Objektivně tak zde existují důkazy, které svědčí o porušení podmínek podmíněného odsouzení, které soud ve vykonávacím řízení vyhodnocuje. A vzhledem k tomu, že již samotné trestní řízení (nalézací i vykonávací) je neodmyslitelně spjata s důrazným apelem na mladistvého a napomenutí s výstrahou je nejmírnějším výchovným opatřením, které do života mladistvého výrazně nezasahuje, lze si jen těžko představit, že by mu bylo na újmu v případě zrušení soudem druhého stupně.

Jako další výchovné opatření mohou být mladistvému uložena **výchovná omezení** (ustanovení § 19 ZSVM), mezi která patří (i) nenavštěvovat určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvého nevhodné prostředí, (ii) nestýkat se s určitými osobami, (iii) nezdržovat se na určitém místě, (iv) nepřechovávat předměty, které by mohly sloužit k páčání dalších provinění, (v) neužívat návykové látky, (vi) neúčastnit se hazardních her, sázek a hraní na výherních hracích přístrojích, (vii) neměnit bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu a (viii) neměnit bez předchozího oznámení probačnímu úředníkovi bezdůvodně svoje zaměstnání. Výčet zde uvedený je demonstrativní. Společným znakem těchto omezení je zákaz nějaké aktivity a svým dlouhodobým působením mají přispět k výchově mladistvého a jeho nápravě, aby se vyvaroval kriminogenních faktorů ve svém životě. Jsou tedy reakcí na okolnosti protiprávního jednání. Shodně jako v řízení proti dospělým lze i mladistvým uložit jiná výchovná omezení, která však svou povahou budou korespondovat se závadným jednáním či příčinami, které k němu vedly.²⁰⁸ Dalším korektivem ukládání výchovných omezení je zřetel k přípravě na budoucí povolání či k již vlastnímu výkonu povolání. Ovšem zákonodárce měl potřebu tak učinit explicitně jen u některých výchovných omezení, což v kontextu demonstrativního výčtu může působit problémy při ukládání jiných zde nevypočtených omezení.²⁰⁹ Ustanovení § 19 odst. 2 ZSVM autorka navrhuje upravit tak, aby zde bylo zakotveno obecné pravidlo ve vztahu k jakémukoli výchovnému omezení.

---

²⁰⁷ SOTOLÁŘ, Alexander. § 20 [Napomenutí s výstrahou]. In: ŠÁMAL, Pavel, HELENA VÁLKOVÁ, Alexander SOTOLÁŘ, MILANA HRUŠÁKOVÁ a MILADA ŠÁMALOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9, s. 206-207

²⁰⁸ SOTOLÁŘ, Alexander. § 19 [Výchovná omezení]. In: ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9, s. 199.

²⁰⁹ Podle § 19 odst. 2 ZSVM výchovné omezení podle odstavce 1 písm. a), b), c), d) a g) smí být mladistvému uloženo jen tak, aby nenarušilo jeho přípravu na budoucí povolání, především plnění povinností souvisejících se vzdělávacím programem školy, nebo výkon povolání či zaměstnání.

Problém, který u výchovných omezení může vzniknout, je obsahové překrývání výchovného omezení a trestního opatření. V praxi půjde zejména o trestní opatření zákazu činnosti či trestní opatření zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Ščerba pak nastiňuje problematiku výchovného omezení spočívajícího v nezdržování se na určitém území. Uvádí, že toto omezení může svým extenzivním výkladem nahradit trest zákazu pobytu, který však není možné mladistvému uložit, a ZSVM zároveň neupravuje žádné limity pro jeho uložení.^{210,211} Naproti tomu Žatecká a Hrušáková vykládají úmysl zákonodárce tak, že „[t]ermín zdržovat se v tomto významu nelze zaměňovat za pobyt na určitém místě. Může se tak jednat o místo (veřejné prostranství) v místě bydliště mladistvého [...]“.²¹² Autorka vnímá rozdíl tak, že obecně je trest zákazu pobytu dle trestního zákoníku ukládán na celý obvod působnosti soudu, popř. na území konkrétního města, zatímco u výchovného omezení je předpokládána aplikace pouze na místo v konkrétním městě (např. hřiště, park, ulice). Nicméně musí souhlasit s názorem Ščerby, podle kterého výklad zmíněného ustanovení není nikterak blíže upraven, proto *de lege ferenda* by jistě bylo namístě přijmout novelu, aby byl vyloučen výklad extenzivnějšího rázu.

Vedle výchovných omezení mají prohlubující dopad uloženého trestního opatření i **výchovné povinnosti** (ustanovení § 18 ZSVM), jejichž charakteristickým znakem na rozdíl od prvně zmíněných je příkaz k nějaké aktivitě. Mezi výchovné povinnosti patří (i) bydlet s rodičem nebo jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu, (ii) jednorázově nebo ve splátkách zaplatit přiměřenou peněžitou částku na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti poskytovanou podle zvláštního zákona, (iii) vykonat bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu, (iv) usilovat o vyrovnání s poškozeným, (v) nahradit podle svých sil škodu způsobenou proviněním anebo jinak přispět k odstranění následku provinění, (vi) podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením nebo zabezpečovací detencí podle trestního zákoníku a (vii) podrobit se ve svém volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, psychologickému poradenství, terapeutickému programu, vzdělávacímu, doškolovacímu, rekvalifikačnímu nebo jinému vhodnému programu k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, který není probačním programem.

---

²¹⁰ ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-131-1, s. 102.

²¹¹ Viz usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 9. 1997, sp. zn. 4 To 770/97.

²¹² ŽATECKÁ, Eva, HRUŠÁKOVÁ, Milana. § 19 [Výchovná omezení]. In: BRUCKNEROVÁ, Eva. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-848-2, s. 61.

Shodně je v ZSVM uveden demonstrativní výčet vhodných příkazů, které mladistvého prostřednictvím aktivního působení nasměrují k řádnému životu, odčinění následků provinění a řešení problémů. Důležitým předpokladem pro splnění motivačního účelu a řádného výkonu výchovné povinnosti je především její přesné vymezení v meritorním rozhodnutí tak, aby mladistvý měl jasně vytyčené mantinely. Níže jsou pak rozvedeny některé z demonstrativně uvedených výchovných povinností, u kterých autorka seznala potřebu je blíže vyložit.

K výchovné povinnosti příkazu bydlení s rodiči nebo jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu, je možné přistoupit až po pečlivém zhodnocení osoby mladistvého a jeho zázemí. Důležité jsou osobnostní kvality zákonných zástupců i věk pachatele. Těžko si lze představit uložení této výchovné povinnosti osobě, jejíž zákonní zástupci jsou sami aktivní kriminálníci či bezdomovci, zároveň dle názoru autorky není vhodné ani proveditelné uložení již zletilé osobě souzené podle ZSVM.

U výchovných povinností se také objevuje obsahový střet s trestními opatřeními. Konkrétně jde o výchovnou povinnost ve volném čase bezplatně vykonat společensky prospěšnou činnost, u které ZSVM nikterak nedefinuje, co se pod pojmem společensky prospěšnou činností rozumí. Komentářová literatura pak dovozuje aplikovatelnost ustanovení § 62 odst. 3 tr. zákoníku.²¹³ Relevantním vodítkem je přitom obecný zájem spatřovaný např. v úklidu veřejného prostranství. ZSVM stanoví maximální výměru, která se ale částečně kryje s trestním opatřením obecně prospěšných prací. Autorka si je vědoma, že výchovná povinnost a trestní opatření jsou svým způsobem institutem odlišným s rozdílnými účely, avšak není pochyb, že pro mladistvého je lhostejné, zda vykonává společensky prospěšnou činnost či obecně prospěšné práce, což je zesíleno i jejich shodným obsahem. Proto by bylo vhodné *de lege ferenda* buď definovat termíny odlišně, což povede k důslednější diferenciaci, nebo k ponížení maximální výměry výchovné povinnosti na 49 hodin tak, aby na tuto horní hranici bezprostředně navazovala spodní hranice sazby trestního opatření obecně prospěšných prací. Druhé navrhované řešení je dle autorky průchodnější ve vztahu k povaze obou institutů.

Ščerba v souvislosti s výchovnými povinnostmi dále kritizuje absenci maximální výměry při povinnosti zaplatit přiměřenou peněžitou částku na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.²¹⁴ Autorka zde ale nespátřuje takové úskalí, protože ZSVM koriguje alespoň minimálně výši této výchovné povinnosti tak, že mladistvý musí být schopen zaplatit

---

²¹³ SOTOLÁŘ, Alexander. § 18 [Výchovné povinnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9, s. 186.

²¹⁴ ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-131-1, s. 98-99.

vyměřenou částku z vlastních peněžních prostředků, se kterými může samostatně disponovat (ustanovení § 18 odst. 2 ZSVM). To reflektuje omezenou svéprávnost mladistvého, který je způsobilý k právním jednáním jen v rozsahu své rozumové a volní vyspělosti (ustanovení § 31 OZ). Ve zbylých záležitostech je zastoupen zákonnými zástupci, kteří však k úkonům povahy nikoli běžné potřebují přivolení soudu (ustanovení § 898 odst. 1 OZ). Občanskoprávní korektiv zajišťuje, že trestním soudem uložená peněžitá částka v rámci rozebírané výchovné povinnosti bude zasahovat do práv mladistvého jen v přijatelné a nezbytně nutné míře.

Podmínky uvedené v předchozím odstavci lze vztáhnout i na výchovnou povinnost nahradit podle svých sil škodu způsobenou proviněním anebo jinak přispět k odstranění následku provinění. Mladistvý této povinnosti dostojí, pokud nahradí škodu ve výši, která odpovídá jeho majetkovým a příjmovým poměrům. Jelikož zákonodárce zvolil demonstrativní výčet výchovných povinností, lze mladistvému po vzoru trestního zákoníku uložit i výchovnou povinnost nahradit nemajetkovou újmu nebo aby vydal bezdůvodné obohacení proviněním získané.²¹⁵

Jednou z výchovných povinností je dále podrobení se sociálnímu výcviku, psychologickému poradenství, terapeutickému programu, vzdělávacímu, doškolovacímu či rekvalifikačnímu programu. Ta je pak svým obsahem nápadně blízká výchovnému opatření **probačního programu** (ustanovení § 17 ZSVM). Rozdíl je v intenzitě působení na mladistvého. Probační programy představují citelný zásah do svobod mladistvého, protože ve své nejpřísnější formě mohou být vykonávány ústavně. „*Součástí těchto programů je zpravidla také vytvoření vhodného sociálního zázemí mladistvého a urovnání vzájemných vztahů mezi ním a osobou poškozenou, včetně náhrady způsobené škody.*“²¹⁶ Probační programy jsou tedy strukturovanější, komplexnější a současně se soustředí na více oblastí, zatímco obdobná výchovná povinnost je spíše neformální a řeší pouze dílčí aspekty života. Sotolář má za to, že probační programy jsou „*[...] typově určeny pro hlouběji narušené mladistvé se značnými problémy v různých oblastech života zpravidla páchající závažnější trestnou činností.*“²¹⁷ Další rozdíl lze spatřit v administrativních podmínkách. Probační programy jsou na základě povolení

---

²¹⁵ SOTOLÁŘ, Alexander. § 18 [Výchovné povinnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9, s. 194.

²¹⁶ TEJNSKÁ, Katarína. *Ukládání opatření za provinění mladistvých a za činy jinak trestné dětí mladších 15 let (sankcionování mladistvých)*. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0, s. 508-509.

²¹⁷ SOTOLÁŘ, Alexander. *K probačním programům v systému soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue, 2006, č. 12, s. 376

ministrem spravedlnosti evidovány ve speciálním seznamu. Evidence v seznamu je pro soudce nápomocná při zjišťování vhodnosti zvoleného programu ve vztahu k mladistvému a lokalitě.

Účast mladistvého na probačním programu je podmíněna jeho souhlasem. Než se mladistvý v této otázce vysloví, je důležité, aby byl podrobně seznámen s obsahem a cíli probačního programu. Smyslem těchto zpřísněných podmínek je větší zásah do života mladistvého. Souhlas mladistvého vyjadřuje pozitivní motivaci, která je k úspěšnému absolvování probačních programů nezbytná.²¹⁸ Byť ZSVM přísně odlišuje probační programy od programů v rámci výchovné povinnosti, nelze zcela pominout, že vyjádřený nesouhlas může vést k uložení právě výchovné povinnosti. Takový postup sice dikce ustanovení § 18 odst. 1 písm. g) ZSVM vylučuje, avšak zcela tomu zabránit nelze. Mladistvý následně může být demotivován a frustrován z celého systému, a to naopak může vést k páchání dalších provinění. Z tohoto důvodu lze jen doporučit, aby ke zjištění stanoviska mladistvého docházelo vždy, a pokud souhlas neudělí, neměly by být probační program ani výchovná povinnost ukládány.

*„Probační programy realizované v České republice jsou zaměřovány konkrétně např. na posilování právního vědomí mladistvých, uvědomění si dopadu provinění na život oběti, na zvládání agrese a násilí, na zvládání závislostí, na rozvoj finanční gramotnosti a řešení předlužení, na rozvoj pracovních dovedností a vzdělávání.“*²¹⁹ Součástí probačního programu může být uložení povinnosti nahradit škodu, odčinění nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, je-li dána spojitost se spáchaným proviněním. Tím je umocněn dopad probačního programu na mladistvého a splnění povinnosti nahradit škodu se promítá do hodnocení jeho plnění. Na dodržování probačního programu dohlíží probační úředník, který postupuje shodně jako při výkonu dohledu.

Posledním výchovným opatřením je **dohled probačního úředníka** (ustanovení § 16 ZSVM), při kterém je význam opět kladen nejen na kontrolu, ale též na pomoc a vedení mladistvého, který je s ohledem na svůj věk stále velice tvárnou osobností, u které lze vhodnými postupy napravit závadové sklony. Oproti dohledu dle trestního zákoníku je PMS povinna sledovat též výchovné metody a postupy rodičů a jejich dopad na mladistvého. Při uložení dohledu probačního úředníka je mladistvý povinen jej respektovat a zároveň mu plynou povinnosti, které svou povahou představují intenzivní zásah do jeho života. Mladistvý je povinen s PMS spolupracovat na základě probačního plánu, dostavovat se na sjednané schůzky, informovat o důležitých okolnostech, které jsou pro výkon dohledu nezbytné (bydliště,

---

²¹⁸ Tamtéž.

²¹⁹ ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-131-1, s. 91-92.

zaměstnání, dodržování uložených výchovných opatření atp.), a nebránit PMS ve vstupu do obydli. Lze usoudit, že povinnosti vyplývající z uloženého výchovného opatření dohledu kopírují povinnosti dle trestního zákoníku, nicméně právní úprava v ZSVM je úpravou speciální, a proto se zde trestní zákoník neuplatní. Svým obsahem je toto výchovné opatření shodné s podmíněným odsouzením s dohledem, což deklaruje i odkaz v ustanovení § 33 odst. 3 ZSVM, proto – byť není stanoveno explicitní vyloučení – není vhodné ani účelné ukládat výchovné opatření dohledu probačního úředníka při podmíněném odsouzení s dohledem, neboť jejich podstaty se překrývají.

Slabinou celého systému výchovných opatření zůstává i po Novele 2021 absence postihu při nedodržení jejich podmínek. Při podmíněném odsouzení sice může být postihem zpřísnění podmínek samotného podmíněného odsouzení, ale již nikoli zpřísnění výchovného opatření ukládaného samostatně. Úprava změny výchovného opatření totiž zůstala podle ustanovení § 15 odst. 5 ZSVM vázána toliko na důvody nemožného plnění a plnění, které nelze po mladistvém spravedlivě požadovat. Nově ke zrušení dojde podle důvodové zprávy k Novele 2021²²⁰ i důsledkem projevu pozitivní motivace. Cílí se na zrušení z důvodu příkladného přístupu, čímž již další výkon opatření není potřebný, nikoli na nespolupráci odsouzeného, který odmítá plnit opatření nebo je opakovaně porušuje. Byť ustanovení § 81 odst. 3 ZSVM pojednává i o změně výchovného opatření, reálně lze změny dosáhnout pouze z důvodů podle ustanovení § 15 odst. 5 ZSVM. Je tak otázkou do budoucna, jak soudy (zřejmě) opomenutí vyloží a budou jej aplikovat. Pro jasný výklad je *de lege ferenda* doporučeno, aby ustanovení § 15 odst. 5 ZSVM bylo doplněno o možnost změnit výchovné opatření též z důvodu jeho neplnění, neboť praxe ukázala, že zpřísnění podmíněného odsouzení by bylo nepřiměřené a k nápravě mladistvého by postačila pouhá změna výchovného opatření.

5.3 Trestní opatření podmíněného odsouzení (s dohledem) ve vykonávacím řízení

Ve vykonávacím řízení probíhá kontrola plnění podmínek podmíněného odsouzení shodně jako v případě dospělého odsouzeného. Soud vyžádá standardní zprávy o chování mladistvého (rejstřík trestů, evidence přestupků, evidence stíhaných osob) a navíc může vyžádat i zprávu z mladistvým navštěvované školy. Pokud byla uložena výchovná povinnost podle ustanovení § 18 odst. 1 písm. c), g) ZSVM nebo výchovné omezení podle ustanovení § 19 odst. 1 písm. e), g), h) ZSVM, provádí kontrolu PMS. Striktní rozlišení výchovných

---

²²⁰ Důvodová zpráva k z. č. 220/2021Sb., kterým se mění z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně z. č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a z. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 68.

omezení a výchovných povinností, jejichž kontrolu lze předat PMS (není-li zároveň uložen dohled), je významným zásahem do vykonávacího řízení, neboť v ostatních případech je kontrola zcela na soudu. Nicméně jde o logický krok, PMS totiž nemá vůči mladistvému žádoucí pravomoci, není-li pověřena též dohledem (viz shora). Vybraná výchovná omezení a výchovné povinnosti (výkon společensky prospěšné činnosti, podrobení se vhodnému programu, neuzívání návykových látek, neměnění bydliště a zaměstnání bez předchozího oznámení) reflektují kompetence PMS, protože k zajištění kontroly nad nimi je nadána vhodnými nástroji, zná prostředí okresu, ve kterém svou činnost provádí, a je schopna mladistvého kontrolovat i namátkově. V ostatních případech by její přínos a vliv na mladistvého byl minimální.

Je-li však mladistvému uložen dohled, je kontrola plnění podmínek podmíněného odsouzení jako celku vložena do rukou PMS. Soud nicméně i tak opatřuje základní zprávy k chování mladistvého, které lze získat dálkovým přístupem do databází a rejstříků. PMS ve stanovených periodách podává soudu zprávy o plnění dohledu a dalších opatřeních. Ve světle Novely 2021 je jednou z pravomocí PMS návštěva mladistvého pouze doma. Povinnost navštěvovat jej též na pracovišti či ve škole byla nahrazena pouze doporučením. Tímto ústupkem zákonodárce omezil stigmatizaci mladistvého v pracovním a školním prostředí, neboť je limitován okruh osob, které se o odsouzení mohou dozvědět, a mladistvý není vystavován negativním reakcím okolí.

Pokud dojde k porušení podmínek dohledu, postupuje PMS veskrze shodně jako u dospělých pachatelů s tím rozdílem, že za porušení menšího rozsahu může mladistvému uložit nejdříve výstrahu. Ty však mohou být nejvýše dvě v průběhu jednoho roku. Je zřejmé, že drobnější zaváhání lze tolerovat, byť výstrahy nelze brát na lehkou váhu a při rozhodování o podmíněném odsouzení je k nim přihlíženo.

Při rozhodování o podmíněném odsouzení je postup soudu shodný jako u dospělých odsouzených, proto lze odkázat na znění trestního zákoníku (viz podkapitoly 3.6 a 4.3). Jedinou speciální úpravu obsahuje ZSVM pro rozhodnutí o podmíněném odsouzení u mladistvého, který zavdal příčinu pro nařízení výkonu trestního opatření, a přesto soud rozhodl o ponechání podmíněného odsouzení v platnosti. Nicméně i zde je zřetelná inspirace v trestním zákoníku, protože ponechat podmíněné odsouzení v platnosti lze pouze za současného uložení některé ze zpřísnujících variant (ustanovení § 33 odst. 2 ZSVM).

První zpřísnující podmínkou je uložení dohledu probačního úředníka ve smyslu ustanovení § 16 ZSVM. Druhou je prodloužení délky zkušební doby, čímž lze přesáhnout její shora uvedenou maximální výměru. Při tomto postupu může nově horní hranice zkušební doby

činit až pět let, prodloužit ji lze však nejvýše o dva roky. Třetí modifikací trestního opatření je uložení dalších výchovných opatření, čímž je částečně kopírována podmínka prvního zpřísnění. Byť není explicitně z této části ustanovení vyjmuta ustanovení § 16 ZSVM, lze logickým výkladem v kontextu celého ZSVM předpokládat, že první zpřísnující podmínka se vztahuje právě na dohled podle ustanovení § 16 ZSVM, zatímco třetí modifikace cílí na výchovná opatření dle ustanovení §§ 15 a 17 až 20 ZSVM. Jiný dohled probačního úředníka totiž není v ZSVM upraven a nelze ani polemizovat nad tím, že by zákonodárce zamýšlel dohled jiného charakteru, neboť to by bylo jednak neúčelné a jednak administrativně zatěžující.²²¹ Autorka dále konstatuje, že zpřísnění ve formě napomenutí s výstrahou podle ustanovení § 20 ZSVM lze v mnohých případech považovat za účelné, byť jde o jednorázový úkon. Ovšem vlivem taláru a atmosféry soudní síně může mít na mladistvého větší dopad než jakékoli jiné výchovné opatření. Mladistvý je znovu upozorněn na své závadné jednání a je zvýšena hrozba nařízení výkonu trestního opatření. Čtvrtá zpřísnující alternativa je odrazem Novely 2021 a připouští dodatečné uložení povinnosti zdržovat se ve stanoveném čase v určeném obydlí nebo jeho části. Tato povinnost může být uložena na dobu maximálně šesti měsíců.

Zpřísnující varianty jsou navzájem kombinovatelné a stačí uložení pouze jedné z nich.

Za speciální modifikaci podmíněného odsouzení lze považovat i možnost zrušení dohledu (ustanovení § 80 odst. 6, 7 ZSVM) nebo výchovných opatření (ustanovení § 81 odst. 3 až 6 ZSVM). Byť příslušná ustanovení ZSVM výslovně nepodmiňují tento postup vedením řádného života nebo plněním povinností, má autorka za to, že vzhledem k obecné části důvodové zprávy k Novele 2021 je i zde myšlen projev pozitivní motivace odsouzeného. Jiný výklad by byl ve vztahu k Novele 2021 a obdobné úpravě v trestním zákoníku nelogický. Zrušení a změna výchovných opatření je navíc možná i z důvodů uvedených v ustanovení § 15 odst. 5 ZSVM.

O zrušení dohledu rozhoduje soud ve veřejném zasedání na základě návrhu státního zástupce, PMS, mladistvého s připojeným kladným stanoviskem PMS, ale i bez návrhu. Mimo veřejné zasedání lze návrhu vyhovět jen po předchozím souhlasu státního zástupce. Zamítavé rozhodnutí tzv. „od stolu“ lze vydat též, pokud byl návrh podán předčasně. Dohled lze totiž zrušit pouze, pokud byl vykonáván alespoň jednu třetinu doby, na kterou byl uložen, nejdříve ale po šesti měsících (ustanovení § 15 odst. 5 ZSVM). Stížnost je v tomto případě přípustná jen proti rozhodnutí učiněnému ve veřejném zasedání, popř. proti rozhodnutí, kterým byl návrh pro předčasnost zamítnut. Zde je vidět analogie k rozhodnutí o osvědčení ve zkušební době mimo

---

²²¹ SOTOLÁŘ, Alexander. § 33 [Podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem]. In: ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9, s. 334.

veřejné zasedání, neboť u rozhodnutí ve prospěch mladistvého se nepředpokládá, že by si mladistvý stížnost podával. Pokud soud návrh zamítne z jiných důvodů než časových, může být nový návrh podán až po uplynutí šesti měsíců od nabytí právní moci zamítavého usnesení, čímž je odsouzenému dána další šance k prokázání, že dalšího působení dohledu není na jeho osobu třeba. Současně tím zákonodárce chrání soudy před opakovanými návrhy.

Pro zrušení či změnu výchovných opatření je úprava prakticky totožná, navíc je jen stanovena pořádková lhůta 30 dní, ve které má být o návrhu rozhodnuto. Uvedená pořádková lhůta se ale vymyká, nelze nalézt oporu ani v úpravě o zrušení dohledu, přiměřených omezení, přiměřených povinností a výchovných opatření dle trestního zákoníku, ani v ZSVM v ustanovení o zrušení dohledu. Zde stanovená pořádková lhůta je nekoncepční, byť jejím úkolem je zřejmě zamezit průtahům ve věci a přimět soud pružně reagovat na nové skutečnosti. Podle názoru autorky je pochopitelné, aby byla v ZSVM stanovena pořádková lhůta pro soudní rozhodnutí. Mladistvý má být uchráněn negativních dopadů trestního práva, k čemuž přispívá promptní reakce na pozitivní informace o jeho chování. Nicméně přijatá úprava není kvalitní, pouze přispívá k roztržitosti trestních předpisů. Naopak zcela smysluplný a samozřejmý je rozdíl v absenci kladného stanoviska PMS, pokud nebyla k výkonu kontroly přibrána, a soud rozhoduje na základě vlastních poznatků o způsobu výkonu výchovných opatření.

Na řízení ve věcech mladistvých se užijí ustanovení o fikci osvědčení a fikci neodsouzení dle trestního zákoníku.

6 KOMPARACE SE ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU

Obsahem této kapitoly je exkurz do právní úpravy trestu podmíněného odsouzení na Slovensku a v Německu. Zvolené země jsou vybrány s ohledem na společnou historii a blízkou kulturu, která se promítá i do trestání pachatelů trestných činů. Německo i Slovensko autorka vybrala i s ohledem na časté srovnávání Čechů právě s Němci a Slováky. Byť se může zdát, že povědomí o trestních předpisech těchto zemí je v České republice vyšší, nelze jim upřít značnou míru zajímavosti. Navíc zpracování v dřívějších publikacích a pracích jsou již staršího data, což jim ubírá na aktuálnosti.

Trestní předpisy Slovenska prošly v posledních letech řadou novelizací a jak bude níže nastíněno, může být slovenská úprava v mnohém inspirací. Německé trestní právo naopak zná pouze dva hlavní tresty, což německému soudci nedává příliš prostor pro realizaci alternativních přístupů k trestání, resp. restorativní justici. Nicméně jak je níže uvedeno, i s takto omezenou škálou trestů lze efektivně pracovat a v moderním státě obstojně působit. Cílem této kapitoly je zejména poukázat na některá ustanovení, která by řešila úskalí trestního zákoníku, nicméně autorka se neomezuje pouze na jednosměrnou inspiraci, ale poukazuje i na nedostatky v rozebíraných úpravách.

6.1 Podmíněné odsouzení na Slovensku

Úprava podmíněného odsouzení na Slovensku je velmi podobná té české. Je tomu tak zejména z historických důvodů. Oba právní řády mají základ v Rakousku-Uhersku a následný právní vývoj předurčil blízkost právních systémů.

Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon (dále též jako „slovenský trestní zákon“) doznal v posledních šesti letech řady novelizací, které se promítly i do nynější úpravy podmíněného odsouzení. Autorka se níže věnuje pouze účinné právní úpravě.

Podmíněné odsouzení je ve slovenském trestním zákoně upraveno v ustanoveních §§ 49 a 50 a podmíněné odsouzení s dohledem v ustanoveních §§ 51 a 52. Soud může podmíněné odsouzení (s dohledem) podle ustanovení § 49 odst. 1, resp. § 51 odst. 1 slovenského trestního zákonu uložit, pokud (i) osoba obviněného, jeho dosavadní život a prostředí, ve kterém se zdržuje, a okolnosti případu, jakož i bezpečnost společnosti a možnosti nápravy obviněného nasvědčují, že přímý výkon trestu není třeba nebo (ii) přijme záruku za nápravu obviněného od osoby, která na něho má objektivně výchovný vliv. Soud je v případě splnění druhé z podmínek povinen již při nabídnutí záruky zkoumat, zda osoba poskytující

záruku je skutečně důvěryhodná a navrhované výchovné postupy mohou splnit účel.²²² Slovenský trestní zákon na rozdíl od trestního zákoníku explicitně zdůrazňuje nejen výchovný vliv na obviněného, nýbrž i ochranu společnosti. Nicméně absence výslovné podmínky ochrany společnosti neznamena, že by český soud neměl vážit i toto kritérium. Princip záruky české trestní právo ve vztahu k podmíněnému odsouzení již nezná, blízký byl institut záruky dané zájmovým sdružením občanů, ale s tím nynější trestní zákoník nepracuje. Slovenská verze záruky podle názoru autorky nebude příliš efektivní, pakliže nepůjde o mladšího obviněného, který např. žije u rodičů.

Odlišností je výměra uloženého trestu odnětí svobody, který lze podmíněně odložit, protože podle slovenského trestního zákona lze podmíněně odložit pouze trest nepřevyšující dva roky. Na druhé straně při současně stanoveném dohledu lze podmíněně odložit trest nepřevyšující tři roky. Tato dvojkolejnost dříve platila i v ČR (viz oddíl 3.1.2), nicméně autorka souhlasí s tím, že důsledkem může být nadměrné zatěžování probačních úředníků, a navíc zastává názor o kompetentnosti soudu k určení relevantní trestní sankce. V tomto směru tak může ČR být pro Slovensko inspirací, nikoli obráceně. Opačný postoj ale platí u ustanovení § 49 odst. 2 slovenského trestního zákona, které autorka vnímá velmi kladně a přínosně. Zmíněné ustanovení totiž nepřipouští podmíněně odložit trest obviněnému, který se dopustil úmyslného trestného činu ve zkušební době jiného podmíněného odsouzení nebo podmíněného propuštění z výkonu trestu. To vede k limitování nežádoucího řetězení podmíněných odsouzení, u kterých hrozí následné nařízení jejich výkonu. Je reflektována podstata podmíněného odsouzení a shovívavost soudu, která však nemůže být bezbřehá a rozhodně by neměla být uplatňována u obviněných, kteří v nedávné době prokázali, že si dobrodiní soudu neváží. Takto stanovený zákaz ale není až tak přísný, jak se může na první pohled zdát. Není totiž vyloučeno uložení jiného alternativního trestu.²²³ Zde autorka vidí prostor pro českého zákonodárce, aby nyní účinné ustanovení § 39 odst. 4 tr. zákoníku bylo více konkretizováno a zpřísněno ve vztahu k podmíněnému odsouzení tak, aby se zamezilo nežádoucímu řetězení podmíněných trestů.

Zkušební doba je u podmíněného odsouzení upravena ve shodném rozpětí jednoho až pěti let, ovšem úprava běhu zkušební doby je smysluplnější. Slovenský zákonodárce na rozdíl od českého zohlednil souběh zkušební doby a uvěznění obviněného a v ustanovení § 50 odst. 1, resp. § 51 odst. 2 slovenského trestního zákona omezil běh zkušební doby během

---

²²² NOVOCKÝ, Juraj. § 49 [Podmienečný odklad výkonu trestu odňatia slobody]. In: ČENTÉŠ, Jozef. *Trestný zákon – Veľký komentár*. Žilina: Eurokódex, 2020. 5. aktualizované vydání. ISBN 978-80-8155-096-6, s. 108.

²²³ Usnesení Nejvyššího soudu Slovenskej republiky ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 2Tdo/11/2015.

výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby. Reagoval tak na střet smyslu podmíněného odsouzení a výkonu nepodmíněného trestu. Během podmíněného odsouzení má odsouzený prokázat nápravu na svobodě, přičemž je-li uvězněn, není způsobilý soudu prokázat, že je schopen žít řádným životem. I autorka v oddíle 3.8.5 uvedla názorný příklad z praxe, který by dle jejího názoru neměl splňovat podmínky pro osvědčení ve zkušební době podmíněného odsouzení, neboť vězeňské prostředí je *a priori* místem, kde odsouzený žije řádně. Na druhé straně šlo samozřejmě o rozhodnutí v souladu se zákonem.

V souvislosti se zkušební dobou nelze nezmínit ani úpravu jejího zápočtu, kterou autorka vnímá rovněž jako logickou, administrativně nezátěžující, a přitom odpovídající podstatě podmíněného odsouzení a chápání zkušební doby jako celku. Slovenský trestní zákon dle ustanovení § 50 odst. 3, resp. § 51 odst. 7 totiž při zápočtu zkušební doby nedbá na podmínku vedení řádného života a uplynulou část zkušební doby započítává bez dalšího. Takové pojetí je přesnější, odráží skutečnost, že soud by musel hodnotit vedení řádného života předčasně. Druhý soud ukládající pozdější trest totiž neví a ani nemůže vědět, zda odsouzený skutečně v původní zkušební době vedl řádný život, neboť první soud ještě nestihl rozhodnout.²²⁴

Zajímavá je absence doprovodných povinností a omezení uložených při podmíněném odsouzení prostém. Slovenský trestní zákon totiž výslovně upravuje pouze možnost uložit odsouzenému povinnost, aby podle svých sil nahradil škodu trestným činem způsobenou nebo uhradil dlužné výživné. Jiné přiměřené povinnosti nebo přiměřená omezení ale uložit nemůže (ustanovení § 50 odst. 2 slovenského trestního zákona). Je tomu tak proto, že konstrukce povinností a omezení je ve slovenském trestním zákonu postavena tak, že tyto doprovodné mechanismy jsou součástí probačního dohledu, a proto jejich výkon kontroluje probační úředník. V jiném případě probační úředník nedisponuje mandátem ke kontrole povinností a omezení, a proto nemohou být uloženy.²²⁵

Naproti tomu u podmíněného odsouzení s dohledem má soud dokonce povinnost některé z omezení či povinností, jejichž výčet je uveden v ustanovení § 51 odst. 3, 4 slovenského trestního zákona, uložit. Byť je tento výčet demonstrativní, nelze mu upřít značnou detailnost. Vyzdvihnout lze zejména povinnost nechat se zaměstnat ve zkušební době nebo se prokazatelně ucházet o zaměstnání. I zde autorka vidí prostor pro inspiraci, neboť inklinuje k potřebě úzké spolupráce PMS a úřadu práce. Je-li pak výslovně tato povinnost v zákoně stanovena, znamená

---

²²⁴ Dôvodová správa k z. č. 321/2018 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa z. č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, s. 5.

²²⁵ Tamtéž.

to významný posun ve vnímání pojmu řádného života, jehož součástí je i legální zdroj obživy. Právě k tomu by práce PMS měla směřovat. Explicitní zdůraznění přímo v zákoně odbourává požadavek improvizace při formulaci přiměřené povinnosti, čímž usnadňuje její aplikaci.

Úprava postupu ve vykonávacím řízení a rozhodnutí o podmíněném odsouzení (s dohledem) je prakticky shodná s úpravou v trestním zákoníku. Soud, resp. probační úředník kontroluje chování odsouzeného a plnění uložených povinností a omezení ve zkušební době. Před rozhodnutím o podmíněném odsouzení si soud vyžádá relevantní podklady ověřující vedení řádného života, přičemž za účelem rozhodnutí nařídí veřejné zasedání, ve kterém rozhoduje usnesením, proti kterému je přípustná stížnost. Rozhodnout o osvědčení může také se souhlasem prokurátora rozhodnutím vydaným „od stolu“ (ustanovení §§ 418 až 420 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok). Soud tedy může rozhodnout tak, že odsouzeného osvědčí ve zkušební době, nařídí výkon trestu nebo výjimečně ponechá podmíněné odsouzení v platnosti, byť odsouzený zavinil příčinu pro nařízení výkonu trestu (ustanovení § 50 odst. 4, § 52 odst. 1 slovenského trestního zákona). Zpřísnující modifikace podmíněného odsouzení (s dohledem) jsou relativně ve shodě s českou úpravou s tím, že při ponechání podmíněného odsouzení prostého v platnosti nelze dodatečně uložit přiměřené povinnosti a přiměřená omezení bez současně stanoveného dohledu a u podmíněného odsouzení s dohledem může soud nařídít kontrolu uložených omezení a povinností technickými prostředky.

Rozdílně je pojata konstrukce fikce osvědčení, neboť slovenský trestní zákon upravuje dvě lhůty, ve kterých musí soud o podmíněném odsouzení rozhodnout, jinak dojde k osvědčení ze zákona. První lhůta uvedená v ustanovení § 50 odst. 5, resp. § 52 odst. 2 slovenského trestního zákona je jednoletá a plyne od skončení zkušební doby. K fikci osvědčení dojde, pokud soud v této lhůtě o podmíněném odsouzení (s dohledem) nerozhodne, aniž by na tom odsouzený nesl vinu. Slovenské právo ale v tomto případě nespojuje žádné důsledky se zjištěním o dalším probíhajícím trestním řízení proti odsouzenému. K tomu se vztahuje až druhá lhůta uvedená v ustanovení § 50 odst. 6, resp. § 52 odst. 3 slovenského trestního zákona, podle které má soud rozhodnout o podmíněném odsouzení (s dohledem) do dvou let od skončení zkušební doby, pokud se proti odsouzenému vede trestní řízení pro trestný čin spáchaný ve zkušební době. *„Samotná skutočnosť, že je odsúdený stíhaný pre iný TČ, neznamená, že sa v skúšobnej dobe neosvedčil a súd preto spravidla musí vyčkať s vydaním rozhodnutia až do právoplatného skončenia konania o takomto čine. Ak konanie nebolo ukončené v lehote dvoch rokov od skončenia skúšobnej doby z dôvodov, ktoré odsúdený*

nezavinil, platí zákonná fikcia, že sa osvedčil.“²²⁶ Nerozhodne-li a odsouzený na tomto nenese vinu, má se za to, že se osvědčil. Vinu odsouzeného nelze spatřovat v samotném vedení dalšího trestního řízení, pokud v něm odsouzený uplatňuje své právo na obhajobu v přípustných mezích a nezneužívá jej (např. četnými nepodloženým omluvami). Uvedenou úpravu fikce osvědčení lze vnímat spíše negativně. V praxi jsou – nikoli zřídka – řešeny případy, kterými se, bez zavinění odsouzeného, orgány činné v trestním řízení z objektivních důvodů zabývají i déle než dva roky. Takový pachatel pak unikne postihu za porušení podmínek podmíněného odsouzení, neboť zásada presumpce nevinu nedovoluje soudu při rozhodování o podmíněném odsouzení přihlížet k nepravomocnému odsouzení, byť skutek byl spáchán ve zkušební době. Úprava není dle názoru autorky spravedlivá vůči těm odsouzeným, jejichž případy byly vyřešeny rychleji.

S fikcí osvědčení i se soudním rozhodnutím o osvědčení je spjata též fikce neodsouzení (ustanovení § 50 odst. 7, § 52 odst. 4 slovenského trestního zákona).

Celkově lze slovenskou úpravu podmíněného odsouzení vnímat jako moderní a flexibilní, která zároveň eliminuje řadu problémů vyskytujících se v českém prostředí, nicméně i zde autorka odhalila úskalí, pro jejichž řešení by naopak české trestní právo mohlo být inspirací.

6.2 Podmíněné odsouzení v Německu

Německé trestní právo rozlišuje tresty na hlavní a vedlejší a pracuje s institutem vedlejších následků. Hlavními tresty jsou pouze trest odnětí svobody a peněžitý trest, zatímco vedlejším trestem je podle ustanovení § 44 zákona Strafgesetzbuch z roku 1998, ve sbírce zákonů I S. 1082, ve znění účinném ke dni ukončení rukopisu této práce (dále též jako „StGB“) trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení. Vedlejší následek trestné činnosti je dle ustanovení § 45 StGB ztráta způsobilosti k výkonu funkce, volební způsobilosti a volebního práva. Podle příslušných ustanovení zároveň platí, že tresty vedlejší a vedlejší následky lze ukládat pouze při hlavních trestech. Jsou tedy doprovodnou sankcí za protiprávní jednání a jejich použití směřuje k naplnění principu individualizace trestu. I přes tuto zásadní odlišnost lze vyzorovat značnou podobnost s českým právem.

Byť tedy německé právo pracuje toliko se dvěma hlavními tresty, zná i institut odkladu výkonu trestu. Vzhledem k tomu, že odklad výkonu trestu dle StGB je pojmově i obsahově blízký českému podmíněnému odsouzení, lze jej pro účely komparace použít. Dále je proto v této práci německý odklad výkonu trestu označován jako podmíněné odsouzení.

---

²²⁶ NOVOCKÝ, Juraj. § 50 [Podmienečný odklad výkonu trestu odňatia slobody]. In: ČENTÉŠ, Jozef. *Trestný zákon – Veľký komentár*. Žilina: Eurokódex, 2020. 5. aktualizované vydání. ISBN 978-80-8155-096-6, s. 112.

Podmíněné odsouzení je v Německu pojato jako forma trestu odnětí svobody a je upraveno v ustanoveních §§ 56 a násl. StGB.

Podmínky podmíněného odsouzení jsou stanoveny v ustanovení § 56 StGB a německé právo rozlišuje tři kategorie podmíněného odsouzení podle uložené výměry trestu, což představuje významnou odchylku oproti české úpravě. Nicméně v této diferenciaci autorka nespátřila prostor pro inspiraci. Německý zákonodárce totiž z důvodu pouhých dvou hlavních trestů musel zcela logicky přikročit i k postupnému zpřísnování podmínek, za kterých lze výkon trestu odnětí svobody podmíněně odložit v závislosti na uložené výměře, a tedy i závažnosti protiprávního jednání a osobě pachatele (viz níže).

Vůle německého zákonodárce je bezesporu taková, aby výkon kratšího trestu odnětí svobody byl spíše odkládán a tím se redukoval negativní dopad krátkodobého uvěznění. Proto pro podmíněné odsouzení u trestů odnětí svobody do výměry šesti měsíců (nikoli včetně) stačí, aby byla splněna premisa pozitivního působení trestu na odsouzeného. Je-li tedy dán předpoklad, že podmíněné odsouzení bude odsouzenému dostatečnou výstrahou, aby se napříště vyvaroval další trestné činnosti, soud výkon trestu odnětí svobody podmíněně odloží. V tomto případě jde o povinné odložení, přičemž preventivní hledisko se soustředí toliko na budoucí trestněprávní rovinu života odsouzeného, kterou soud identifikuje zejména na základě posouzení osobnosti odsouzeného a okolností skutku (ustanovení § 56 odst. 1, 3 StGB).

Při úvaze o podmíněném odsouzení u trestu odnětí svobody ve výměře nepřevyšující jeden rok soud váží hlediska dle předchozího odstavce a zároveň váží kritérium absence potřeby chránit právní stát tím, že pachatele uvězní (ustanovení § 56 odst. 1, 3 StGB). U již nikoli bagatelních trestných činů či problémových osob zvažuje soud i hledisko ochrany společnosti před kriminalitou. Jsou-li splněny všechny zde vypočtené podmínky, soud obligatorně výkon trestu podmíněně odloží.

Poslední rozlišení je zakotveno pro trest odnětí svobody ve výměře do dvou let. Jeho výkon lze podmíněně odložit pouze, pokud jsou splněny podmínky dle předchozích variant a zároveň jsou v případě nebo u odsouzeného shledány nějaké zvláštní okolnosti (ustanovení § 56 odst. 2 StGB). Takovou okolností je např. bezúhonnost v kombinaci s vysokým věkem odsouzeného²²⁷ nebo příkladná pomoc při objasňování trestného činu.²²⁸ Kladně je hodnocena

---

²²⁷ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 9. 7. 2003, sp. zn. 3 StR 225/03.

²²⁸ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 2 StR 4/14.

i snaha odsouzeného nahradit způsobenou škodu. U této varianty není uložení automatické, ale je ponecháno na úvaze soudu.²²⁹

Současně s vyhlášením rozsudku o vině a trestu, vydá soud i usnesení o podmíněném odsouzení, ve kterém stanoví zkušební dobu a případně uloží doprovodné povinnosti a příkazy (ustanovení § 268a odst. 1 zákona Strafprozessordnung z roku 1987, ve sbírce zákonů I S. 1074, ber. S. 1319, ve znění účinném ke dni ukončení rukopisu této práce [dále též jako „StPO“]).

Při stanovení délky zkušební doby je soud vázán zákonným rozpětím dvou až pěti let (ustanovení § 56a StGB), což představuje přísnější formu podmíněného odsouzení oproti trestnímu zákoníku. StGB navíc připouští, aby délka zkušební doby byla v době běhu modifikována, a to nikoli pouze stran prodloužení, ale v úvahu přichází také její zkrácení až na minimum. Ale rozhodnutí dle tohoto ustanovení není ani odezvou na porušení podmínek podmíněného odsouzení, ani projevem pozitivní motivace (viz ustanovení § 56f StGB), nýbrž reakcí na měnící se životní situaci odsouzeného.²³⁰ Přípustné ale nejsou úvahy, že pro splnění pokynů určených ve splátkách není původně vyměřená zkušební doba dostatečná. Zvláštním důvodem pro zkrácení původně stanovené zkušební doby je dlouhé řízení před odvolacím soudem, tj. značná časová prodleva mezi rozhodnutím o délce zkušební doby a nabytím právní moci.²³¹ Podle názoru autorky by ke zkrácení zkušební doby mohlo vést také příkladné splnění všech doprovodných povinností s tím, že další působení na odsouzené by již bylo pouze formální a nemohlo by více splnit svůj účel. Tato alternativa přístupu k podmíněnému odsouzení reflektuje potřebu pružně reagovat na změnu v životě odsouzeného, na základě které lze usuzovat, že původně stanovená délka zkušební doby není přiměřená. Nicméně v českém prostředí značí délka zkušební doby mj. i závažnost trestného činu, proto její dodatečné zkrácení není logické. Pro české účely se jeví jako dostatečná úprava zrušení dohledu, přiměřených omezení a přiměřených povinností jako reakce na významně dobré chování odsouzeného.

Ke zpřísnění podmíněného odsouzení ukládá soud podmínky a pokyny, které je třeba od sebe důsledně rozlišovat. Mohou sice evokovat podobnost s přiměřenými povinnostmi a přiměřenými omezeními dle trestního zákoníku, avšak smysl je chápán odlišně.

Podmínky při podmíněném odsouzení dle ustanovení § 56b StGB mají za primární účel finančně odškodnit následky trestného činu, popř. odpracovat protiprávní jednání tím, že bude

---

²²⁹ KINDHÄUSER, Urs, NEUMANN, Ulfrid, PAEFFGEN, Hans Ulrich. *Strafgesetzbuch*. Část 1. 5 vydání. Baden-Baden: Nomos, 2017. ISBN 978-3-8487-3106-0, s. 2190.

²³⁰ MEIER, Bernd-Dieter. *Strafrechtliche Sanktionen*. Berlin: Springer 2001. ISBN 3-540-41268-9, s. 121.

²³¹ KINDHÄUSER, Urs, NEUMANN, Ulfrid, PAEFFGEN, Hans Ulrich. *Strafgesetzbuch*. Část 1. 5 vydání. Baden-Baden: Nomos, 2017. ISBN 978-3-8487-3106-0, s. 2195.

poskytnuta dobročinná služba. Příkladem lze uvést nahrazení škody, zaplacení určité částky do státní pokladny anebo zaplacení určité částky dobročinné organizaci. Vyčíslená částka určená k zaplacení do státní kasy nebo dobročinné organizaci musí být přiměřená, pro určení její výše lze vycházet z podmínek stanovených pro uložení peněžitého trestu.²³² Soud zároveň musí při uložení podmínek respektovat prioritu odškodnění oběti. Uložené podmínky pak mohou vzbuzovat dojem, že se lze ze spáchaného trestného činu „vykoupit“. Tento názor se objevuje i v českém prostředí u peněžitého trestu. Avšak dle názoru autorky je tato doprovodná sankce více než účelná, neboť finanční dopad do sféry odsouzeného je mnohdy subjektivně citelnější a významnější než samotná pohružka výkonem trestu. Zde je proto dán prostor pro inspiraci, aby byla v trestním zákoníku výslovně uvedena přiměřená povinnost v zájmu finančního odčinění protiprávního jednání uhradit na dobročinné účely či do státní kasy drobnější finanční částku.

Naproti tomu pokyny jsou již obsahově obdobné českým přiměřeným povinnostem a přiměřeným omezením a v StGB jsou též uvedeny v demonstrativním výčtu. Uložit lze např. povinnost hlásit se v určitou dobu soudu nebo jinému orgánu, řídit se pokyny o pobytu, škole, práci nebo volném čase a omezení styku s poškozeným. Dalšími pokyny jsou povinnost podstoupit léčbu (fyzickým zákrokem nebo abstinenční léčbou) a povinnost přestěhovat se do vhodného prostředí. První zmíněný pokyn dle předchozí věty se týká zejména pachatelů odsouzených pro sexuální trestnou činnost. Oba posledně zmíněné pokyny ale nelze ukládat benevolentně, nýbrž pouze s výslovným souhlasem odsouzeného.

Zásadní rozdíl autorka spatřuje též ve složení slibu odsouzeným, který prohlásí, že některý z pokynů splní nebo nabídne sám přiměřenou náhradu v reakci na trestný čin. V takovém případě pak soud tyto dobrovolně přislíbené podmínky nebo pokyny již ve výroku o trestu explicitně neuvádí.

Obdobou českého podmíněného odsouzení s dohledem je uložení pokynu o dohledu probačního úředníka nad odsouzeným po celou zkušební dobu, nebo pouze po její část (ustanovení § 56d StGB). K tomuto kroku soud přistoupí zejména, pokud pachateli, kterému ještě nebylo 27 let, ukládá trest odnětí svobody ve výměře přesahující devět měsíců. Zde lze poukázat na důslednost německého zákonodárce ve výchově odsouzených, kteří jsou mladí a spáchali již závažnější trestný čin. StGB tak zjevně chápe pachatele ve věku blízkém věku mladistvého širěji než trestní zákoník. Zároveň jejich výchovu vnímá jako stěžejní účel trestu, a proto klade důraz na povinné uložení probačního dohledu. Probační úředník má mít na

---

²³² Tamtéž, s. 2199.

odsouzeného takový vliv, aby nedošlo k negativním dopadům odsouzení. Myšlenku apelu stran téměř jistého uložení dohledu vnímá autorka velmi kladně a považuje za vhodné zavést na toto téma odbornou diskusi i v českých kruzích. Nicméně věk 27 let je dle názoru autorky příliš vysoký. Na osoby tohoto stáří již lze objektivně nahlížet jako na zralé, vyspělé, soběstačné a vědomé si případných následků svého jednání. Lépe by proto v českých podmínkách odpovídala věková hranice 21 let, která je českým trestním právem vnímána jako horní hranice pro pachatele ve věku blízkém věku mladistvého.

Úkolem probačního úředníka je shodně jako v ČR poskytnout odsouzenému pomoc a provádět kontrolu nad výkonem uloženého trestu. Probační úředník rovněž soudu podává zprávy o chování odsouzeného a o průběhu spolupráce, má též informační povinnost k soudu, pokud zjistí, že odsouzený hrubým nebo trvalým způsobem porušuje stanovené podmínky, pokyny nebo sliby. Právní úprava dohledu je tedy velmi podobná.

Pokud odsouzený (i) spáchá trestný čin ve zkušební době, čímž prokáže, že očekávání, které odůvodnilo uložení podmíněného odsouzení, se nenaplnilo, nebo (ii) hrubě nebo vytrvale porušuje stanovené podmínky a pokyny nebo se vyhýbá dohledu probačního úředníka, může soud rozhodnout o nařízení výkonu trestu, resp. odvolání podmíněného odsouzení (ustanovení § 56f odst. 1 StGB). Německé trestní právo chápe porušení podmínek podmíněného odsouzení v důsledku spáchání dalšího trestného činu mnohem širěji než trestní zákoník. Odsouzený totiž poruší podmíněné odsouzení i tehdy, když spáchá trestný čin v době mezi rozhodnutím o podmíněném odsouzení a jeho právní mocí nebo v době mezi rozhodnutím o podmíněném odsouzení v rozsudku o úhrnném nebo souhrnném trestu a jeho právní mocí. Důležité je ale zmínit, že StGB na rozdíl od trestního zákoníku explicitně zmiňuje, že spáchání dalšího trestného činu ve zkušební době nemusí automaticky znamenat nařízení výkonu trestu. Nařízení výkonu trestu by měl zapříčinit pouze takový trestný čin, na který měl soud při meritorním rozhodnutí myslet.²³³

Obdobně jako v ČR může soudce ponechat podmíněné odsouzení v platnosti, byť odsouzený zavedl příčinu pro nařízení výkonu trestu, a přistoupit ke zpřísnujícím modifikacím, a to i po skončení zkušební doby. Těmi jsou (i) vydání dalšího pokynu nebo podmínky, popř. stanovení dohledu probačního úředníka a (ii) prodloužení doby dohledu nebo zkušební doby maximálně o polovinu původně stanovené délky zkušební doby (ustanovení § 56f odst. 2 StGB). Prodloužená zkušební doba navazuje na základní zkušební dobu a celkově může být dlouhá až sedm a půl roku, protože při rozhodování o podmíněném odsouzení již soud není

---

²³³ MEIER, Bernd-Dieter. *Strafrechtliche Sanktionen*. Berlin: Springer 2001. ISBN 3-540-41268-9, s. 120.

vázán maximální výměrou v ustanovení § 56a odst. 1 StGB (absentuje limitující parametr o nepřekročení maximální výměry zkušební doby dle ustanovení § 56a StGB). V průběhu zkušební doby může navíc stejně jako v ČR dojít k dodatečnému zrušení či změně uložených pokynů, povinností a dohledu (ustanovení § 56e StGB).

Soud při odvolání podmíněného odsouzení nebo rozhodnutí o ponechání podmíněného odsouzení v platnosti rozhoduje usnesením, proti kterému je přípustná stížnost (ustanovení § 453 odst. 2 StPO).

Specifikem německé úpravy je postup po skončení zkušební doby. Pokud totiž nejsou shledány podmínky pro odvolání podmíněného odsouzení, je výkon trestu prominut (ustanovení § 56g odst. 1 StGB). Ovšem odsouzený je i poté vystaven nejistotě. StGB prolamuje zásadu jistoty odsouzeného, neboť v ustanovení § 56g odst. 2 připouští, aby soud zrušil prominutí výkonu trestu, pokud byl odsouzený uznán vinným trestným činem spáchaným ve zkušební době podmíněného odsouzení a odsouzen k trestu odnětí svobody ve výměře nejméně šesti měsíců. Pro takové rozhodnutí jsou ale stanoveny striktní lhůty tak, aby nejistota odsouzeného nebyla dlouhotrvající. Soud může zrušit rozhodnutí o prominutí výkonu trestu odnětí svobody jen do jednoho roku od konce zkušební doby a zároveň do šesti měsíců poté, co nové relevantní odsouzení nabylo právní moci. Ovšem absentuje lhůta pro samotné rozhodnutí o podmíněném odsouzení, se kterou trestní zákoník spojuje fikci osvědčení. Judikatura dovozuje pravidlo, že k rozhodnutí má dojít v přiměřené lhůtě.²³⁴ Nicméně exaktní zákonné ustanovení chybí, což dle názoru autorky popírá ochranu legitimního očekávání odsouzeného a dostává se do střetu s principem požadavku na rychlost řízení. V tomto ohledu je pro odsouzeného výhodnější česká úprava, která koresponduje s účelem a podstatou alternativních trestů.

StGB neřeší fikci neodsouzení spjatou s osvědčením ve zkušební době. Odsouzení je evidováno v tzv. spolkové centrální evidenci dle zákona Bundeszentralregistergesetz z roku 1984, ve sbírce zákonů I S. 1229, 1985 S. 195, ve znění účinném ke dni ukončení rukopisu této práce (dále též jako „BZR“), ze které lze pořídit opis i výpis z rejstříku trestů. Výpis z rejstříku trestů je trojím, přičemž každý má přesně stanovený účel a adresáta. K zahlázení odsouzení dochází skoro vždy ze zákona uplynutím určité doby, která je odlišná i ve vztahu k druhu výpisu z rejstříku trestů (ustanovení § 33 odst. 1 BZR). Navíc je možné zahladit odsouzení v rámci opisu i výpisu. Rozlišují se proto dvě skupiny zákonných lhůt, přičemž pro výmaz z opisu ze spolkové evidence jsou lhůty logicky delší. To znamená, že na rozdíl od českého rejstříku trestů

---

²³⁴ Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 20. 3. 2013, sp. zn. 2 BvR 2595/12.

jsou vymazávána odsouzení i z opisu z rejstříku trestů, nikoli pouze z výpisu. Stanovené doby se odvíjí od výše uloženého trestu odnětí svobody a od spáchaného trestného činu. Pro výmaz z výpisu z rejstříku trestů pro obecné účely platí doby 3, 5 a 10 (ustanovení § 34 BZR) a pro výmaz z opisu z rejstříku trestů zase doby 5, 10, 15 a 20 let (ustanovení § 46 BZR), přičemž v obou případech platí, že lhůty neběží v době výkonu trestu (podmíněného i nepodmíněného).

Úprava zahlazení odsouzení je dle názoru autorky smysluplná a promyšlená. Odsouzení je vyškrtáno z evidence bez přičinění odsouzeného, čímž je ušetřen stigmatizace např. při ucházení se o nové zaměstnání. Nadto autorka kvituje, že BZR pro trestné činy v sexuální oblasti stanovuje pro zahlazení odsouzení dobu delší. Jako vhodný příklad lze uvést odsouzení pro trestný čin pohlavního zneužívání dětí podle ustanovení § 176 StGB, za který hrozí pachateli trest odnětí svobody na dobu nejméně jednoho roku. Podle ustanovení § 30a odst. 1 BZR je rozšířené osvědčení o bezúhonnosti (rozšířený výpis z rejstříku trestů) určeno pro aparát odborného nebo dobrovolného dohledu, péče, výchovy nebo vzdělávání nezletilých. A konečně podle ustanovení § 34 odst. 1 bod 2 BZR je odsouzení pro uvedený trestný čin zahlazeno až uplynutím 10, resp. 20 let. Naproti tomu v České republice je obdobné odsouzení zahlazeno ihned s osvědčením ve zkušební době, což následně odsouzenému usnadňuje návrat do kolektivu nezletilých, přičemž nadřízení se o odsouzení nemusí vůbec dozvědět, protože ve výpisu z rejstříku trestů již není evidováno. Tato mezera v českém trestním právu může svádět k recidivě odsouzeného, ale zejména k množení obětí sexuálních trestných činů. V německé úpravě lze vysledovat významný příklad, jak na tento problém nahlížet a eliminovat přístup těchto odsouzených k nezletilým. V tomto směru by se zde měla rozvinout odborná debata, která by vyústila v konkrétní návrh na novelu ustanovení § 83 odst. 4, resp. § 86 odst. 3 tr. zákoníku, jejichž druhá věta by striktně vymezila trestné činy, u kterých se fikce neodsouzení neuplatní. V této souvislosti by pak bylo nutné novelizovat i ustanovení § 105 odst. 1 tr. zákoníku, které by pro vyjmenované trestné činy upravovalo zvláštní dobu nezbytnou pro zahlazení, jejíž délkou se lze v Německu inspirovat. Tato debata je dle názoru autorky čistě politická, v právní rovině nastolení výjimky nic nebrání. Navrhovaná úprava by chránila potenciální oběti a pachatel těchto trestných činů by vedle podmíněného odsouzení byl postižen i záznamem ve výpisu z rejstříku trestů, který nebude jen tak zahlazen.

Závěrem lze zhodnotit, že německá alternativa podmíněného odsouzení je přizpůsobena podmínkám státu, ve kterém lze uložit pouze dva druhy samostatných trestů. Je proto logické, že zákonodárce měl potřebu podmínky pro uložení podmíněného odsouzení ještě dále diferencovat. To ovšem není inspirací pro stát nabízející širokou paletu samostatných trestů. Na druhé straně StGB nelze upřít flexibilitu při reakci na chování odsouzeného ve zkušební době,

když lze změnit, zrušit a dodatečně uložit dohled, pokyny a povinnosti, ale také měnit délku zkušební doby v reakci na životní situaci odsouzeného. Záporně autorka hodnotí problematiku doby, do které musí soud po skončení zkušební doby o podmíněném odsouzení rozhodnout. Byť jistě judikatura tuto dobu koriguje, absence výslovného zákonného ustanovení zavrhuje k pochybám o zákonnosti takového rozhodnutí. Dle názoru autorky je významnou inspirací omezení automatického zahlazení odsouzení při osvědčení ve zkušební době podmíněného odsouzení u vybraných trestných činů. A okrajově se lze v českých poměrech zabývat i otázkou rozšíření ustanovení § 48 odst. 4 tr. zákoníku o výslovné zařazení přiměřené povinnosti věnovat na dobročinné účely přiměřenou finanční částku. Konkrétní zákonná úprava totiž dle názoru autorky usnadňuje následnou aplikaci. Obdobné kritérium je explicitně připouštěno trestním řádem u podmíněného zastavení trestního stíhání. V jiném ohledu nemůže německé podmíněné odsouzení českou úpravu výrazně obohatit.

7 ZHODNOCENÍ SOUČASNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY, BUDOUCNOST TRESTÁNÍ A NÁVRHY DE LEGE FERENDA

7.1 Statistické údaje

Podmíněné odsouzení je v České republice hojně užívané. Na základě analýzy statistických listů za posledních deset let lze konstatovat, že je trestem nejužívanějším, byť počet uložených podmíněných trestů (s dohledem) v průběhu těchto let vykazuje klesající tendenci. Aby byla zachována objektivnost dat, zaměřila autorka pozornost na poměr celkového počtu uložených trestů a konkrétního trestu, lhostejno přitom, zda byl uložen jako sankce hlavní, či vedlejší. Níže uvedená data se vztahují k dospělým odsouzeným.

V posledních deseti letech lze vyzorovat klesající kriminalitu i klesající podíl ukládaných podmíněných trestů. V roce 2010 bylo odsouzených pachatelů 68 262 a soudy uložily podmíněný trest (s dohledem) v 46 737 případech z celkových 98 653 uložených trestů, vyjádřeno procenty jde o 47,4 %. Naproti tomu v roce 2020 bylo odsouzeno 47 448 osob, kterým soudy uložily celkem 77 337 trestů, přičemž podmíněný trest (s dohledem) s 35,3 % opět dominoval (viz graf „Vývoj ukládání trestů“ níže).

Výsledkem zkoumání statistických listů je klesající trend posledních let u poměru mezi celkovým počtem uložených trestů a počtem uložených podmíněných trestů (s dohledem). Naopak posiluje peněžitý trest, u kterého poměr v roce 2010 činil pouhých 5,3 % a v roce 2020 již 13,6 %; u trestu obecně prospěšných prací nedošlo k výraznějšímu posunu, poměr se pohybuje konzistentně mezi 7–8 % (viz graf „Vývoj ukládání alternativních trestů v procentech“ níže).

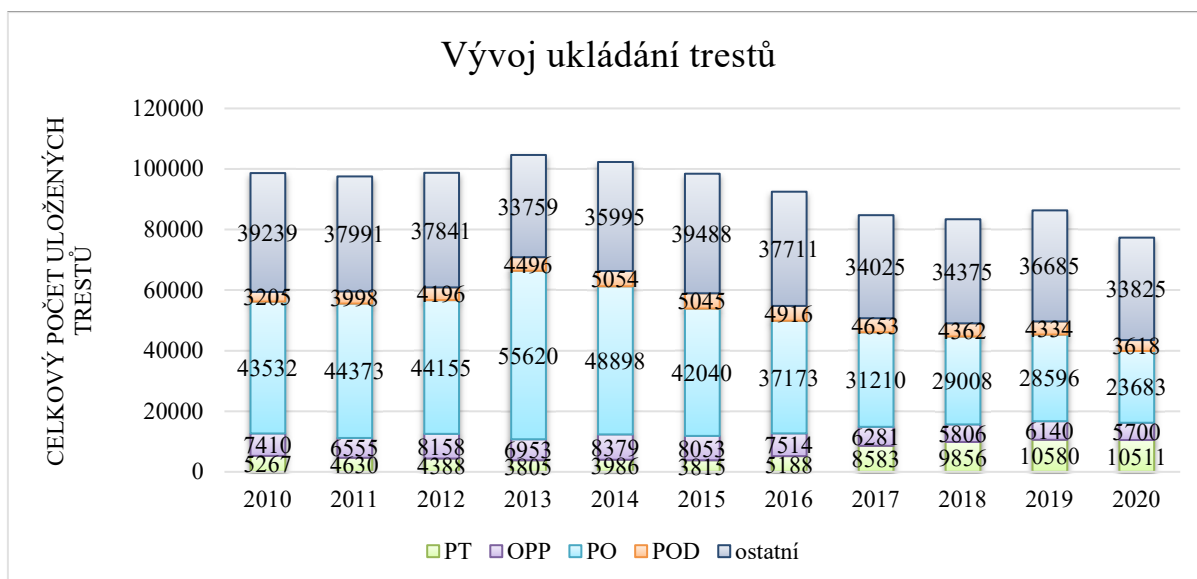
Nastíněný statistický exkurz vzbuzuje debaty, zda podmíněné odsouzení je skutečně efektivním potrestáním pachatele, neboť vyvstává myšlenka, zda není ukládáno příliš často. V tomto směru lze zmínit i pohled Šámala, podle kterého je podmíněný trest v praxi skutečně nadužíván, přičemž dále říká, že „*[j]e to vlastně pro soud nejjednodušší, neboť na něj neklade příliš velké nároky z hlediska sledování jeho výkonu. Na trest odnětí svobody se zpravidla přeměňuje jen tehdy, když odsouzený spáchá ve zkušební době další trestný čin, případně více přestupků, [...]*“.²³⁵ To pak koreluje i s nároky kladenými na soudce. Obecně je kladen důraz na rychlost vyřízení věci, což může soudce demotivovat v úvahách nad jinými alternativními tresty, které by vyžadovaly větší míru angažovanosti. I Sokol následně spekuluje a přikládá tomuto jevu váhu stran stereotypu.²³⁶ Na tomto místě lze okrajově uvést problémy spojené s uložením trestu obecně prospěšných prací trestním příkazem. Aby soud mohl trest obecně

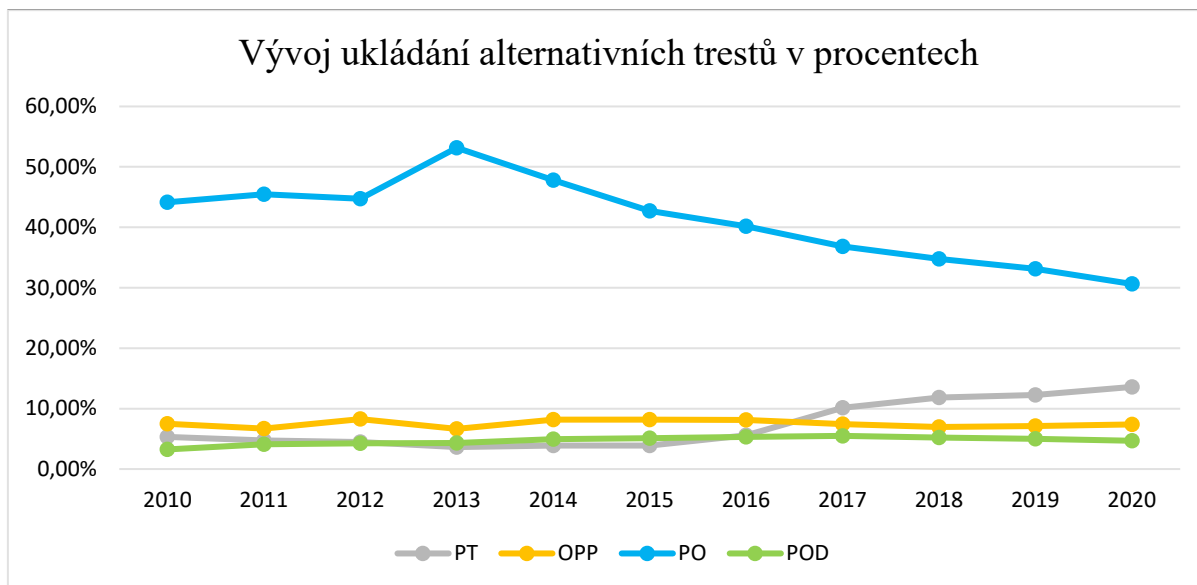
²³⁵ JANUŠ, Jan. *Tresty budoucnosti*. Praha: Info.cz, 2020. Právo (Info.cz). ISBN 9788090778009, s. 91.

²³⁶ Tamtéž, s. 100.

prospěšných prací trestním příkazem uložit, musí totiž nejdříve vyžádat zprávu PMS k vhodnosti uložení trestu obecně prospěšných prací vydanou na základě uskutečněné konzultace s obviněným (ustanovení § 314e odst. 3 tr. řádu). V praxi se pak tato administrativní překážka může projevit tak, že obviněnému je uložen jiný alternativní trest. Nabízí se trest podmíněný s dohledem namísto trestu obecně prospěšných prací, a to jen a pouze proto, aby byla věc vyřešena rychle. Z toho je patrné, že zákonodárce se pod záminkou ochrany práv obviněného snaží práci soudů komplikovat a nepřispívá k ukládání jiných alternativních trestů. Pro úplnost ještě zbývá dodat, že obsahem zprávy PMS má být informace o možnosti výkonu trestu obecně prospěšných prací na daném území, o zdravotním stavu obviněného a jeho stanovisko. Nicméně obviněný již mnohdy v přípravném řízení vyplňuje poučení, zda souhlasí s uložením trestu obecně prospěšných prací a je k jeho výkonu zdravotně způsobilý, proto další takové prohlášení před probačním úředníkem považuje autorka za nesystémové, nadbytečné a zatěžující. Naopak informace o kapacitním stavu PMS a poskytovatelů obecně prospěšných prací v zájmové lokalitě jsou relevantní, nicméně to lze zjistit bez součinnosti obviněného. Autorka proto navrhuje, aby obsah zprávy PMS dle ustanovení § 314e odst. 3 tr. řádu byl zúžen pouze na kapacitní možnosti PMS a poskytovatelů obecně prospěšných prací. Tím by odpadla administrativní překážka při ukládání trestu obecně prospěšných prací a jistě by došlo k navýšení poměru ukládaných trestů obecně prospěšných prací.

Nelze nezmínit úlohu státních zástupců, kteří by měli alternativní tresty odlišné od podmíněného odsouzení navrhnout v obžalobě častěji. To souvisí i s pečlivou přípravou vyšetřovacího spisu, který má obsahovat ucelené podklady pro případné uložení alternativních trestů. Soudy by poté měly pro navržené alternativní tresty dostatek relevantních poznatků již při samotném přidělení případu a eliminovala by se potřeba vyžádání dalších informací.

7.2 Zhodnocení právní úpravy včetně Novely 2021

Autorka považuje úpravu podmíněného odsouzení za odpovídající evropskému prostředí. České pojetí nevykazuje významné odchylky od úprav, pro které se rozhodly jiné sousední státy, což je logické vzhledem ke společnému historickému vývoji. Je pravdou, že v době samostatné České republiky prošla právní úprava řadou novelizací, avšak podstata podmíněného odsouzení zůstala zachována. Nicméně s Novelou 2021 vyvstává otázka její aplikace i na případy přede dnem nabytí její účinnosti, na které samozřejmě dopadá z důvodu přípustnosti retroaktivity ve prospěch odsouzeného.

Novele 2021 lze vytknout zúžení pravomocí PMS a praktická stránka tzv. kvazidomácího vězení. Užší pravomoc PMS stran kontroly pouze některých přiměřených omezení a přiměřených povinností se jeví jako krajně nežádoucí. Novela 2021 reflektovala postoj a argumenty PMS, které jsou sice relevantní, avšak v případě uložení i dohledu je zřejmé, že PMS má vykonávat kontrolu nad všemi aspekty řádného života odsouzeného, do kterých jistě spadají i ty přiměřené povinnosti a přiměřená omezení, jejichž kontrolu PMS vyloučila. Tyto doprovodné instituty jsou totiž součástí probačního plánu a jako takové by jejich plnění mělo být PMS dozorováno. Soudy očekávají, že právě PMS je orgán, který zajistí komplexní kontrolu nad odsouzeným tak, aby jeho pozornost netékala mezi různými autoritami. Již nyní lze vyzorovat názory některých soudců vyšších soudů o nevoli k této dvojkolejnosti a v budoucnu bude jistě zajímavé, zda se jejich současné postoje projeví také v rozhodování.

Mnohé výtky k tzv. kvazidomácímu vězení neboli povinnosti zdržovat se ve stanoveném čase v určeném obydlí či jeho části byly uvedeny již v podkapitole 3.3. Shrnout lze, že kontrola plnění této povinnosti by měla probíhat skrze EMS stejně jako u trestu domácího vězení, avšak

v současné chvíli je tento systém nepoužitelný. Zatím nebyl vybrán nový dodavatel a smlouva s původním již byla vypovězena. PMS proto provádí kontroly osobně a namátkově, což probační úředníky nepoměrně zatěžuje. Na druhé straně i na odsouzené může EMS mít nepříjemný dopad, protože obecná povědomost o monitorovacích náramcích je spojena s trestem domácího vězení. U otázky rozhodování o změně časového rozpětí lze vytknout dosud nevyřešený náhled na možné porušení podmínek této povinnosti odsouzeným, který např. změní práci a tím i pracovní dobu a zatím nebylo rozhodnuto o novém rozvrhu plnění soudem (pokud s úpravou navrženou probačním úředníkem odsouzený nebo soud nesouhlasil).

Na druhé straně autorka s velkým povděkem kvituje agilitu PMS při práci s odsouzenými. Přijetím Konceptce rozvoje do roku 2025 PMS detekovala jako ústřední problém nedostatek svých pracovníků a jejich nedostatečné platové ohodnocení, přičemž pro ukončení „kriminální kariéry“ odsouzených je důležitý především individuální přístup založený na čtenějším osobním kontaktu a angažovanosti při řešení jejich problémů. Tato činnost však vyžaduje značnou časovou dotaci, kterou pracovníci PMS zřídka mají v takovém rozsahu, aby mohli každému odsouzenému věnovat potřebné množství času a péče tak, aby výkon dohledu byl skutečně efektivní. PMS tímto vystihla problematiku individuálního přístupu, zároveň považuje za vhodné k úspěšné integraci odsouzeného do společnosti, aby s ním bylo pracováno i ve skupinách.²³⁷ Za tímto účelem vznikla v roce 2021 první programová centra, která mají v budoucnu působit při všech soudních krajích a zároveň mají vyjíždět i do okresních středisek PMS. Předmětem činnosti programových center jsou resocializační programy, ve kterých je s odsouzenými intenzivně skupinově pracováno v rámci zařazení do jednoho ze čtyř nabízených programů (pro mládež se zapojením rodiny, řidiče, mládež v oblasti závažné násilné trestné činnosti a pro dospělé ke zvýšení odpovědnosti vůči obětem). Zde probíhají týdenní sezení po dobu až čtyř měsíců, která si kladou za cíl „[...] odsouzeného motivovat a podpořit, pomoci mu začlenit se zpět do společnosti a snížit pravděpodobnost jeho recidivy.“²³⁸ Účast může uložit soud či státní zástupce nebo se dotyčná osoba účastní dobrovolně, nicméně povinné je absolvování všech sezení. V tomto směru by jistě bylo účelné, aby soudci častěji ukládali právě přiměřenou povinnost podrobit se resocializačnímu programu, který svou intenzitou nasměruje odsouzeného k řádnému životu skrze práci na sobě samém. Ale apelovat na soudce dnes, když zatím nejsou tyto státem zaštitěné programy dostupné ve

---

²³⁷ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025*. [online]. [citováno dne 4. 3. 2022]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/koncepce-rozvoje-probace-a-mediace>.

²³⁸ Česká justice. *Pachatelé mohou absolvovat skupinové terapie v nově zřízených centrech*. [online]. [citováno dne 17. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/10/pachatele-mohou-absolvovat-skupinove-terapie-v-nove-zrizenych-centrech/>.

všech krajích, nelze. Avšak do budoucna v tomto autorka spatřuje velký potenciál, který může vyřešit přeplněnost věznic, do kterých se odsouzení dostávají, nevyhoví-li podmínkám alternativních trestů.

7.3 Budoucnost podmíněného odsouzení

Není pochyb o tom, že podmíněné odsouzení je pilířem alternativních trestů a jako takové je užívané i tehdy, jeví-li se jako značně nežádoucí, aniž by byla uložena vhodná doprovodná opatření. Podmíněné odsouzení má své místo u prvotrestaných, kteří jinak žijí řádně, mají legální zdroj obživy, a u těch, kteří sice již v rejstříku trestů záznamy mají, ale ty jsou zahlazeny či řádně vykonány před značnou dobou. V ostatních případech je podmíněné odsouzení bez vhodně zvolených přiměřených povinností a přiměřených omezení často odkázáno k následnému nařízení výkonu trestu, nebo zpřísnění podmínek. Přesto jej soudci hojně užívají a důvod je prostý: s tímto trestem je totiž spjat nejmenší objem práce. I kontrola podmíněného odsouzení je značně zrychlená, což usnadňuje práci i dalším soudním osobám. Rovněž pro odsouzeného se odsouzením mnohé nemění, protože není ve svém životě takřka nijak omezen.

Naproti tomu stojí trest peněžitý a trest obecně prospěšných prací. Byť se zde zároveň vyskytuje otázka morálnosti peněžitého trestu, protože odsouzený se ze skutku vykoupí, ovšem reálně toto není na škodu. Je-li výše peněžitého trestu pro odsouzeného citelná – nikoli likvidační –, je takový trest naprosto přiléhavý, a i pro stát je výběr peněžitého trestu ekonomicky výhodnější. Výhody má i trest obecně prospěšných prací, jehož častým předmětem bývá úklid veřejného prostranství, což má pozitivní dopad jak na odsouzeného, tak i na společnost.

Autorka se přiklání k postupnému odklonu od prostého podmíněného odsouzení, a naopak k posilování pozice jiných alternativních trestů, při kterých je odsouzený povinen vyvinout alespoň částečnou aktivitu, díky níž pocítí dopad do svého života. Tím ostatně může být i podmíněné odsouzení s dohledem. Zde je však úskalí na straně státu, aby byl schopen zajistit dostatečný počet dobře kvalifikovaných pracovníků, kteří budou za svou práci i náležitě odměněni.

7.4 Návrhy *de lege ferenda*

Součástí rigorózní práce jsou nejrůznější návrhy na řešení problematických oblastí, které právní úprava obsahuje. Návrhy na změnu zákonů autorka blíže rozvádí v rámci konkrétních kapitol. Níže je pouze podán stručný souhrn těch nejzásadnějších. Návrhy lze rozdělit do tří kategorií v závislosti na zákonu, kterého se týkají.

Na prvním místě jsou postupně shrnuty návrhy k **trestnímu zákoníku**, kterému lze vytknout zejména absenci reálného řešení řetězení alternativních trestů. Byť totiž trestní zákoník obsahuje v ustanovení § 39 odst. 4 formulí o povinnosti přihlídnout k již dříve uloženým a nevykonaným trestům, není podle názoru autorky znění dostatečně přímé. I nyní se totiž objevují pachatelé, kterým jsou ukládány další alternativní tresty v době, kdy je patrné, že na ně nemají kýžený vliv, neboť zjevně neplní podmínky dříve uložených trestů. V praxi mají tito odsouzení uloženy více podmíněných trestů, jejichž zkušební doby běží v určitém úseku souběžně. Odsouzený je poté vystaven neúměrně dlouhé době uvěznění, pokud spáchá další trestný čin ve zkušební době a výkon původně podmíněně odložených trestů mu je nařízen. Výsledná doba strávená ve vězení však nereflektuje skutečnou závažnost protiprávních jednání. Autorka navrhuje, aby ustanovení § 39 odst. 4 tr. zákoníku bylo formulováno jako zákazové, které nepřipustí uložení dalšího podmíněného odsouzení, dopustil-li se pachatel ve zkušební době dřívějšího trestu nebo v době, kdy měl vykonávat trest obecně prospěšných prací, dalšího trestného činu. Lze připustit výjimku pro nedbalostní trestné činy, které jsou z povahy věci méně závažné. Tento návrh je inspirován úpravou na Slovensku a podle názoru autorky by efektivně zamezil řetězení alternativních trestů a snížil počet vězňů i negativní dopady dlouhodobých nepodmíněných trestů.

K novelizace je zároveň navrhováno absurdní ustanovení § 48 odst. 4 písm. e) tr. zákoníku, které by mělo nově znít: „e) zdržet se návštěv nevhodného prostředí a styku s určitými osobami“. Nyní je totiž svou částí o zdržení se návštěv sportovních, kulturních a jiných společenských akcí shodné s trestem zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Je nepřijatelné, aby přiměřená omezení a přiměřené povinnosti obsahově nahrazovaly trest, přičemž zákonodárce již léta tuto skutečnost ignoruje a dosud nezjednal nápravu.

Ustanovení § 48 odst. 4 tr. zákoníku navrhuje autorka rozšířit o další dvě přiměřené povinnosti, které plynou z rozboru zahraničních právních úprav. Jde o přiměřenou povinnost nechat se zaměstnat nebo se prokazatelně o zaměstnání ucházet po vzoru Slovenska a přiměřenou povinnost věnovat na dobročinné účely přiměřenou finanční částku po vzoru Německa. Explicitním vyjádřením těchto přiměřených povinností odpadne potřeba improvizace při jejich ukládání, navíc bude postaveno na jisto, že odsouzený může jejich uložení očekávat. Autorka je toho názoru, že výslovné zakotvení v zákoně povede k jednodušší a častější aplikaci.

V rámci úpravy dohledu probačního úředníka navrhuje autorka ustanovení § 50 písm. b) tr. zákoníku doplnit o časový úsek určující četnost osobních konzultací s odsouzeným

tak, že nově by toto ustanovení znělo: „dostavovat se k probačnímu úředníkovi ve lhůtách určených probačním úředníkem, ne však delších než jedenkrát za šest týdnů“. Zakotvením maximálního časového rozpětí by byl dán základ pro intenzivnější spolupráci s odsouzeným, která má potenciál dostat účelu trestní sankce. Osobní konzultace při delších intervalech nemohou svůj účel náležitě plnit, protože odsouzený nemá pocit, že by jej trest jakkoli omezoval a jeho motivace může slábnout. Samozřejmě četnost konzultací určuje probační úředník, který vychází ze získaných poznatků a zkušeností, a může dospět až k závěru o zrušení dohledu.

Zásadní jsou též autorčiny připomínky k běhu zkušební doby v čase výkonu nepodmíněného trestu. Je totiž zřejmé, že uvězněný odsouzený nemůže prokázat nápravu na svobodě. Nicméně smyslem podmíněného odsouzení je mj. ponechání odsouzeného na svobodě, který zde má prokázat, že přímého výkonu trestu není třeba. Tento předpoklad ale nemůže obstát, je-li odsouzený ve věznici. Plnění podmínek podmíněného odsouzení má odsouzený dostat na svobodě, kde není pod stálým dohledem. Shodnou myšlenku projevil i slovenský zákonodárce, který běh zkušební doby v době uvěznění odsouzeného pozastavil. Analogicky lze tuto situaci připodobnit též k rozhodování o zahlazení odsouzení podle ustanovení § 105 tr. zákoníku, při kterém soud zohledňuje právě hledisko řádného života po stanovenou dobu, do které se nezapočítává čas strávený ve věznici. Autorka má za to, že nyní je, byť v menších počtech, přístupováno k osvědčení odsouzeného ve zkušební době přinejmenším předčasně, pokud byl po její určité části ve výkonu trestu, kde nemohl naplnit očekávání soudu, která do něho byla rozhodnutím o uložení podmíněného odsouzení vložena. Autorka neshledala překážky bránící novelizaci trestního zákoníku dle slovenského trestního zákona. Úprava je logická, podtrhuje aspekty podmíněného odsouzení a posiluje jeho význam.

Úpravě zkušební doby podmíněného odsouzení lze ještě vytknout zápočet uplynulé zkušební doby podle ustanovení § 82 odst. 5 tr. zákoníku, který klade na soud zbytečně zatěžující nárok na zkoumání vedení řádného života během původní zkušební doby uložené zrušeným rozhodnutím. Tato úprava je nesystematická a odporuje myšlence o vnímání zkušební doby jako celku. I zde se autorka inspirovala ve slovenském trestním zákoně a navrhuje, aby z ustanovení § 82 odst. 5 tr. zákoníku byla vypuštěna podmínka vedení řádného života a uplynulá zkušební doba byla započítávána automaticky.

Inspiraci lze nalézt i v německém StGB, resp. BZR. Autorka v německé úpravě u trestných činů v sexuální oblasti kvituje časovou prodlevu mezi zahlazením odsouzení a osvědčením se ve zkušební době. Odsouzený je sice delší dobu vystaven stigmatizaci, ale na druhé straně zde převažuje zájem na ochraně obětí. Z těchto důvodů autorka považuje za

vhodné novelizovat ustanovení § 83 odst. 4, resp. § 86 odst. 3 a § 105 odst. 1 tr. zákoníku. Předmětem novelizace by bylo explicitní určení trestných činů, u kterých je fikce neodsouzení vyloučena, a zároveň stanovení zvláštní doby vedení řádného života v trvání např. 10 let, po jejímž uplynutí by odsouzení bylo možné zahladit na základě rozhodnutí soudu. Je samozřejmé, že navrhovaná úprava je vcelku zásadní a vymyká se obecnému pojetí zahladení v trestním zákoníku, nicméně by byla k prospěchu společnosti. Podle názoru autorky pozitivní převažují nad negativy a negativa by zároveň byla vyvážena přípustností požádat o zahladení odsouzení před uplynutím rozhodné doby (ustanovení § 105 odst. 3 tr. zákoníku).

V rámci **trestního řádu** je stěžejním problémem otázka předvolávání a vyrozumívání odsouzeného k veřejnému zasedání konanému ve vykonávacím řízení, protože znění ustanovení § 233 odst. 1 tr. řádu není dostatečně konkrétní. To celé za situace, kdy je vcelku běžnou záležitostí odsouzeného toliko vyrozumět, přičemž jeho výsledkem by soud mohl lépe porozumět okolnostem případu a jeho životu. Zde je proto namístě uvést explicitně předvolání odsouzeného k veřejnému zasedání, jehož předmětem je rozhodnutí o trestu.

Druhým procesním nešvarem je způsob doručování rozhodnutí z veřejného zasedání konaného v rámci vykonávacího řízení. Ve světle judikatury Ústavního soudu je odsouzenému doručováno do vlastních rukou bez možnosti fikce doručení toliko usnesení o nařízení výkonu trestu, ostatní usnesení se doručují s možnou fikcí doručení. Dle názoru autorky by k zajištění jednotného postupu bylo vhodné rozšířit ustanovení § 64 odst. 5 písm. a) tr. řádu, které by mezi zde vypočtené písemnosti řadilo i rozhodnutí o změně trestu, tj. vztahující se i např. na prodloužení zkušební doby a prodloužení doby k výkonu trestu obecně prospěšných prací. Tato úprava by reflektovala jak názor Ústavního soudu, tak zajistila, že se odsouzený s obsahem rozhodnutí skutečně seznámí.

S doručováním úzce souvisí i lhůta k podání stížnosti, když zde Ústavní soud nerozšířil výklad trestního řádu, ale naopak šel přímo proti jeho dikci. Judikoval počítání lhůty k podání stížnosti proti usnesení o nařízení výkonu trestu až ode dne doručení rozhodnutí a nikoli od doby skutečného okamžiku, kterým došlo k jeho oznámení, jak předpokládá ustanovení § 143 odst. 1 tr. řádu. I zde by bylo vhodné reflektovat výklad Ústavního soudu a právní úpravu uvedeného ustanovení rozšířit o taxativní výčet usnesení, proti kterým běží lhůta k podání stížnosti až ode dne doručení, lhostejno přitom, zda byl odsouzený při vyhlášení přítomen. V daném výčtu by pak měla být uvedena usnesení o změně jakéhokoli trestu. Z podstaty věci by zde ale již nemusela být obsažena rozhodnutí ve prospěch odsouzeného, tj. usnesení o osvědčení ve zkušební době.

Ani úprava soudnictví ve věcech mládeže není dle názoru autorky bezproblémová. Nejednoznačným se jeví znění ustanovení § 19 ZSVM o výchovných omezeních, podle kterého je možné mladistvému uložit, aby se nezdržoval na určitém místě, což může obsahově vyznít jako trest zákazu pobytu, který ale ZSVM nepřipouští. Zde autorka navrhuje zpřesnění této formulace tak, aby bylo výchovné omezení zcela jednoznačně odlišitelné od trestu zákazu pobytu. Nově by tato část ustanovení mohla znít: „c) nezdržoval se na určitém místě, kterým není územně souvislá oblast“.

Bez povšimnutí by nemělo zůstat ani ustanovení § 18 ZSVM, ve kterém autorka shledala problematickou výchovnou povinnost, aby odsouzený vykonal bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu. Takto definovaná výchovná povinnost se totiž obsahově nápadně kryje s trestním opatřením obecně prospěšných prací. Překrývají se ale i výměry, proto autorka navrhuje, aby maximální výměra výchovné povinnosti byla stanovena na 49 hodin. Poté by povaha této výchovné povinnosti nabyla smysluplnějšího významu.

A konečně závěrem lze doporučit Justiční akademii, aby organizovala více školení stran alternativních trestů. Zejména nyní s přihlédnutím k Novele 2021 je tato úvaha více než aktuální. Tato školení by měla být jak pro soudce, tak pro státní zástupce. Lze předpokládat, že státní zástupci by následně v obžalobách a návrzích na potrestání navrhovali jiné alternativní tresty častěji, ovšem za dodržení principu nezávislosti. Školení by pak z kapacitních důvodů měla probíhat i distančně, aby byla zajištěna informovanost všech osob podílejících se na trestním řízení v justici.

ZÁVĚR

Rigorózní práce je zaměřena na trest odnětí svobody, který byl podmíněně odložen, ať už v jeho prosté podobě, či s dohledem probačního úředníka. Autorka si vytyčila za cíl provést analytický rozbor účinné právní úpravy se zaměřením na úskalí, se kterými se v praxi setkala. Rozbor právní úpravy doznal v průběhu psaní této práce značných změn v důsledku nabytí účinnosti Novely 2021, která markantně zasáhla do znění některých ustanovení trestních předpisů a rozšířila úpravu podmíněného odsouzení o nové instituty.

Novela 2021 přinesla novou povinnost, kterou lze podmíněně odsouzenému uložit, a to povinnost zdržovat se ve stanovené době v určeném obydlí. Toto tzv. kvazidomácií vězení autorka blíže rozvedla, přičemž nutno přihlídnout k absenci jeho dosavadního užití v praxi. Poukázala ale na problematický způsob kontroly jeho výkonu, protože v současné době není EMS v provozu, což probačním úředníkům přiděluje práci s fyzickými kontrolami.

Důležitým prvkem této práce jsou konkrétní příklady z praxe okresního soudu i soudů vyšších stupňů, na kterých autorka podmíněné odsouzení ilustruje. Zmínit se snažila především některá úskalí podmíněného odsouzení, na která navázala návrhy *de lege ferenda*. Legislativní změny by odstranily některé problematické aspekty a zefektivnily dopad podmíněného odsouzení na pachatele.

První a druhá kapitola je věnována obecnému úvodu s historickými konotacemi. Autorka rozvedla vývoj podmíněného odsouzení na území České republiky v době od vzniku První republiky v roce 1918 a též poukázala na specifika podmíněného odsouzení, kterými je ponechání odsouzeného na svobodě. V kontextu aktuálního stavu vězeňství v České republice je rostoucí tendence ukládat alternativní tresty, protože představují značnou, nejen ekonomickou výhodu. Výhodou pro pachatele samotného je i zachování sociálního a pracovního prostředí, přičemž při ponechání na svobodě se především vyvaruje stigmatu kriminálního. Okrajem se autorka věnovala též podmíněnému odsouzení v kontextu restorativní justice, která v dnešní době získává značnou popularitu právě pro moderní přístup k trestání se zaměřením i na potřeby poškozeného, který byl a bohužel stále je v trestním právu opomíjen. V této souvislosti je zdůrazněna i práce PMS.

Největší pozornost je věnována kapitolám tři a čtyři, které se zabývají účinnou právní úpravou podmíněného odsouzení a podmíněného odsouzení s dohledem. Autorka se v těchto částech věnuje obecným podmínkám pro uložení podmíněného odsouzení. Rozvedena je i nová povinnost tzv. kvazidomácií vězení a právní úprava přiměřených povinností a přiměřených omezení. Nově se totiž u podmíněného odsouzení objevuje prvek pozitivní motivace, který spočívá v eventualitě zrušení přiměřených povinností, přiměřených omezení, výchovných

opatření i dohledu. Tím Novela 2021 ulehčila přetíženým probačním úředníkům tak, že nyní již nevykonávají svou činnost v případech, ve kterých šlo již jen o ryzí formalismus. Autorka kvituje úmysl zákonodárce, podle kterého je třeba nejen reagovat na negativní zjištění o životě odsouzeného ve zkušební době, ale také na ta pozitivní. Je nepochybné, že u odsouzených se vidina zrušení některé doprovodné sankce promění ve větší vůli k jejich řádnému plnění.

Autorka se věnovala i problematice doručování ve vykonávacím řízení. Upozornila na problematiku znění ustanovení § 64 odst. 5 tr. řádu a § 233 odst. 1 tr. řádu, protože není postaveno na jisto, zda odsouzeného k veřejnému zasedání předvolávat, či jej pouze o jeho konání vyrozumívát. S tím úzce souvisí i otázka, zda rozhodnutí vyhlášené v tomto veřejném zasedání odsouzenému doručovat s možnou fikcí doručení. K otázce předvolání a vyrozumívání se zcela jasně vyjádřil Krajský soud v Praze, podle kterého je nezbytné odsouzené předvolávat a ve věci vyslechnout, přičemž předvolání se doručuje do vlastních rukou bez možnosti fikce doručení. V nedávné době byl Ústavním soudem řešen problém doručování usnesení vyhlášených ve vykonávacím řízení a způsob počítání lhůty k podání stížnosti proti těmto usnesením. V tomto směru Ústavní soud modifikoval znění trestního řádu, protože se vyslovil tak, že usnesení o nařízení výkonu trestu se doručuje výhradně do vlastních rukou bez možnosti fikce doručení, přičemž lhůta k podání stížnosti běží striktně až ode dne doručení usnesení. Avšak autorka upozorňuje na dvojkolejnost řešení, které nepovažuje za šťastné, proto navrhuje sjednotit úpravu trestního řádu tak, aby se odsouzený s rozhodnutím o změně trestu mohl vždy skutečně seznámit a podat stížnost ve lhůtě počítané od doručení.

Součástí třetí kapitoly jsou rozhodnutí z vykonávacího řízení u okresního soudu, která autorka seznala za zajímavá a skrze která poukázala i na některé nedostatky při rozhodování, či naopak absurdní postupy.

Čtvrtá kapitola popisuje odlišnosti podmíněného odsouzení s dohledem. Tato kapitola zahrnuje také úpravu přenesení dohledu z a do jiného státu, protože v dnešním globalizovaném světě není výjimkou stěhování odsouzených za hranice České republiky, což jim nemůže být přikládáno k tíži. Naopak soudy i PMS mají vůli odsouzeným v takových případech vyhovět a umožnit jim výkon trestu i na území jiného státu. Tato problematika je rovněž demonstrována na konkrétních případech.

Autorka reaguje na speciální úpravu v ZSVM a věnovala jí kapitolu pátou, ve které opět rozvinula primárně odlišnosti od úpravy obecné a poukázala zejména na nelogičnost zkrácené délky zkušební doby, která z praktických zkušeností vyznívá nedůvodně. Jako problematiku byla shledána úprava trestního opatření obecně prospěšných prací a výchovné povinnosti vykonat bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu. Tato dvě

opatření se kryjí nejen svým obsahem, ale i přípustnou výměrou. Proto autorka navrhla úpravu stanovené výměry, aby bylo jejich odlišení jednoznačné.

Součástí této práce je i komparace se zahraniční právní úpravou. Autorka komparativní metodou v kapitole šesté porovnávala podmíněné odsouzení dle trestního zákoníku a podmíněné odsouzení upravené německým a slovenským trestním zákonem. Obě zvolené zahraniční úpravy vykazují podobnost s českým podmíněným odsouzením, přesto se v mnohém odlišují. Autorka jejich analýzou dospěla k možným návrhům, které by se daly promítnout do trestního zákoníku a tím by vyřešily některá aktuální úskalí. Inspirací je zejména slovenská úprava, která eliminuje četné autorčiny výtky k české úpravě podmíněného odsouzení. Příkladem lze uvést pozastavení běhu zkušební doby během výkonu nepodmíněného trestu, protože podmíněně odsouzený, který je zároveň ve věznici, nemůže objektivně dostat podmínkám podmíněného odsouzení. Německé pojetí samotného podmíněného odsouzení není v českém prostředí aplikovatelné, ale na druhé straně pojímá zahlazení odsouzení velmi rozdílně, a právě zde lze nalézt prostor pro inspiraci. Jde primárně o pachatele trestných činů v sexuální oblasti, kterým by se (při uložení podmíněného odsouzení) odsouzení nezahladilo ze zákona při osvědčení ve zkušební době, ale až po delší době, aby byl omezen jejich návrat do kolektivu potenciálních obětí.

V návaznosti na zahraniční úpravu rozvinula autorka úvahy nad rozšířením ustanovení § 48 odst. 4 tr. zákoníku, který by nově mohl zahrnovat i přiměřenou povinnost nechat se zaměstnat nebo se prokazatelně o zaměstnání ucházet a přiměřenou povinnost věnovat na dobročinné účely přiměřenou finanční částku. Autorka je toho názoru, že při podmíněném odsouzení s dohledem by práce PMS měla spočívat i v intenzivní spolupráci s úřadem práce, aby odsouzený získal pracovní návyk a uplatnil se na trhu práce. Zároveň vnímá pozitivně peněžité odčinění spáchaného skutku, které je pro odsouzeného mnohdy důraznější výstrahou než pouhá pohrůžka výkonem trestu. Výslovné uvedení dvou výše zmíněných přiměřených povinností v zákoně by reflektovalo výtky veřejnosti k podmíněnému odsouzení, které vzešly z výzkumu provedeného Institutem pro kriminologii a sociální prevenci, a vedlo k jejich jednoduššímu ukládání.

Kapitola sedmá je uvedena statistickými údaji, které sice názorně zobrazují klesající počet uložených podmíněných trestů v průběhu posledních deseti let, avšak stále jde o dominantní trest v České republice. Z toho je pak dovozeno nadužívání podmíněného odsouzení, k čemuž se vyjadřují i experti z praxe. Autorka se s jejich názory ztotožňuje, ve značném počtu případů neshledává tento trest účinným, naopak souhlasí s názory, že ve své podstatě jde o trest, který je pouze snadno kontrolovatelný a soud časově ani byrokraticky nezatěžuje. V budoucnu by se

počet prostého podmíněného odsouzení měl spíše snižovat, neboť české trestní právo zná účinnější a efektivnější alternativní tresty, které jednak prospějí společnosti, ale také primárně odsouzeného skutečně potrestají a mají značný výchovný potenciál. Jde o trest obecně prospěšných prací a peněžitý trest, jejichž přínos pro společnost spočívá ve výběru financí do státní kasy a např. uklizeném veřejném prostranství. Nicméně u trestu obecně prospěšných prací by muselo dojít k usnadnění jeho ukládání trestním příkazem, aby nebyla nejdříve vyžadována další součinnost PMS stran „ochoty“ odsouzeného tento trest vykonávat. U peněžitého trestu lze vytknout jeho mnohdy laxní vymáhání, které by mělo být prováděno důsledněji. Autorka dospěla k závěru, že bez komplexní změny přístupu k trestání pachatelů, zřejmě nelze v dohledné době očekávat, že by podmíněné odsouzení sestoupilo z první příčky ukládaných trestů.

Poslední kapitola je rovněž doplněna o soubor návrhů *de lege ferenda*, které jsou zmiňovány průřezově celou prací.

Autorka nepochybuje, že podmíněné odsouzení je stěžejním trestem v systému trestů, zároveň jde o trest alternativní, který svou povahou vyhovuje aktuálním tendencím snižovat počty vězňených osob. Česká republika dlouhodobě zaujímá v Evropě přední příčky v počtu vězňených osob na sto tisíc obyvatel, což odporuje modernímu pojetí trestání, podle kterého je přímý výkon trestu upozadován ve prospěch alternativních trestů, které odsouzeného ponechávají na svobodě a motivují jej k nápravě. Vyzdvihnout v tomto směru lze uvedení programových center při PMS, která s pachateli intenzivně pracují, mají nastavená přísná pravidla pro docházku a vedou odsouzené i jejich rodiny a poškozené ke vzájemnému pochopení, narovnání vztahů a nápravě. Tento krok lze jistě vnímat pozitivně a nezbyvá než si přát, aby se tato centra v budoucnu skutečně rozšířila po celé republice a soudy účast v nich ukládaly jako přiměřenou povinnost častěji. Dle názoru autorky je tento postup smysluplnější než prosté podmíněné odsouzení, které na odsouzeného působí toliko svou existencí a nikoli aktivním konáním. To ovšem neplatí u podmíněného odsouzení s dohledem, které naopak vede k aktivnímu přičinění o nápravu a náhradu škody. Tento účinný trest je ovšem brzděn velkými časovými prodlevami mezi konzultacemi probačního úředníka s odsouzeným, delší reakcí soudu na prohršky odsouzeného a konečně i malým počtem úředníků působících při PMS a jejich nízkou odměnou. Zde tedy autorka vidí značný prostor pro zlepšení.

Významným problémem podmíněného odsouzení je jeho skrytá podstata. Není tajemstvím, že někteří pachatelé nemají ani představu, co se pod tímto trestem skutečně skrývá, jak jsou nastavena kritéria pro jeho úspěšné vykonání a jaké možnosti má soud při porušení

podmínek. Odsouzení často nad tímto trestem „mávnou rukou“, což může vést k dalším trestněprávním prohřeškům, které skončí obdobně, tj. opět podmíněným trestem. V případě nařízení výkonu trestů pak může u odsouzeného nastat řetězení trestů a čeká jej poměrně dlouhá doba ve vězení, což je z hlediska negativních aspektů přímého výkonu trestu nežádoucí. Tyto úvahy by měly být přetaveny v novelizaci trestního zákoníku ve spojení s patřičným školením justičního personálu.

Lze shrnout, že současná právní úprava podmíněného odsouzení je logická a ucelená, byť se zde vyskytují problematické části, které by bylo záhodno upravit, avšak ve svém souhrnu nelze hovořit o nekvalitním pojetí. Přesto nutno zdůraznit, že jisté aplikační nesrovnalosti by bylo namístě odstranit. Justiční akademie by měla poskytovat příléhavá školení pro soudce zaměřená zejména na účelnost trestu, ale také na rozšiřování povědomí o dalších alternativních trestech, což by vedlo k jejich častější aplikaci jako tomu bylo u peněžitého trestu. Koneckonců to se týká i státních zástupců, kteří tresty v obžalobách a návrzích na potrestání navrhují.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

BZR	německý zákon o spolkové centrální evidenci
ČR	Česká republika
ČSR	Československá republika
ČSSR	Československá socialistická republika
EMS	elektronický monitorovací systém
EU	Evropská unie
Instrukce MS	Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 9. 4. 2014, č. j. 37/2013-MOT-J/65, o postupu soudů ve styku s cizinou ve věcech trestních
LZPS	ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
Novela 2021	zákon č. 220/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
PMS	Probační a mediační služba
podmíněné odsouzení, podmíněný trest (s dohledem)	Podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody (s dohledem), trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (s dohledem)
Rámcové rozhodnutí	Rámcové rozhodnutí Rady 2008/947/SVV, o uplatňování zásady vzájemného uznávání na rozsudky a rozhodnutí o probaci za účelem dohledu nad

	probačními opatřeními a alternativními tresty ze dne 27. 11. 2008
slovenský trestní zákon	slovenský zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon
SSR	Slovenská socialistická republika
StGB	německý trestní zákoník
StPO	německý trestní řád
trestní zákon z roku 1950	zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon
TrŘ, tr. ř., tr. řád, trestní řád	zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
tr. zákoník, trestní zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
TZ, trestní zákon	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
VKŘ	Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, uveřejněná pod č. 1/2002 Sbírky instrukcí a sdělení, ve znění pozdějších předpisů
ZMJST	zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních
ZPMS	zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ

Právní předpisy

- ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého
- zákon č. 562/19 Sb., o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění
- zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží
- zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon
- zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním
- zákon č. 63/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb.
- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
- zákon č. 56/1965 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 140/1961 Sb.
- zákon č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů
- zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů
- zákon č. 220/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění

pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

- zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech
- zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu, ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti
- zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů
- zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání
- zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
- zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů
- zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů
- zákon č. 204/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů
- zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních
- zákon č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majtkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů
- zákon č. 200/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
- Rozhodnutím prezidenta republiky č. 1/2013 Sb., o amnestii
- usnesení vlády č. 341 ze dne 15. 6. 1994
- Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, uveřejněná pod č. 1/2002 Sbírky instrukcí a sdělení, ve znění pozdějších předpisů

- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
- Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů
- Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 8. 4. 2014, č. j. 37/2013-MOT-J/65
- Rámcové rozhodnutí Rady 2008/947/SVV ze dne 27. 11. 2008
- Evropská úmluva o dohledu nad podmíněně odsouzenými a podmíněně propuštěnými pachateli ze dne 30. 11. 1964
- zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon
- zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok
- Strafgesetzbuch z roku 1998, ve sbírce zákonů I S. 1082
- Strafprozessordnung z roku 1987, ve sbírce zákonů I S. 1074, ber. S. 1319
- Bundeszentralregistergesetz z roku 1984, ve sbírce zákonů I S. 1229, 1985 S. 195

Odborná literatura

- BRUCKNEROVÁ, Eva. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-848-2
- ČENTĚŠ, Jozef. *Trestný zákon – Velký komentář*. Žilina: Eurokódex, 2020. 5. aktualizované vydání. ISBN 978-80-8155-096-6
- DOUBRAVOVÁ, Dagmar, ŠTERN, Pavel, URBAN, Lukáš, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka. *Průručka pro probaci a mediaci*. Praha: Institut pro probaci a mediaci, 2001. ISBN 80-902998-0-6
- DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-74-78790-4
- DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7
- HART, Herbert Lionel Adolphus. *Pojem práva*. Praha: Prostor, 2004. Obzor. ISBN 80-7260-103-2
- HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTURMA, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KARFÍKOVÁ, Marie. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009

- JANUŠ, Jan. *Tresty budoucnosti*. Praha: Info.cz, 2020. Právo (Info.cz). ISBN 9788090778009
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009. Glosátor. ISBN 978-80-7502-395-7
- JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2020. ISBN 978-80-7400-772-9
- JESCHECK, Hans-Heinrich. WEIGEND, Thomas. *Lehrbuch des Strafrechts*, 5. vydání, Berlín: Duncker&Humblot, 1996, ISBN 3-428-08348-2
- KINDHÄUSER, Urs, NEUMANN, Ulfrid, PAEFFGEN, Hans Ulrich. *Strafgesetzbuch*. Část 1. 5 vydání. Baden-Baden: Nomos, 2017. ISBN 978-3-8487-3106-0
- LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis CZ, 2007. Knihovnička LexisNexis. ISBN 978-80-86920-24-5
- MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra. *Restorativní přístupy při řešení trestné činnosti*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-756-9
- MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné: část obecná i zvláštní*. Praha: Nákladem Spolku československých právníků "Všehrd", 1934. Publikací Všehrdu
- MEIER, Bernd-Dieter. *Strafrechtliche Sanktionen*. Berlin: Springer 2001. ISBN 3-540-41268-9
- POLÁK, Přemysl. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2000. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN: 978-80-7598-838-6
- SOLNAŘ, Vladimír. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009. ISBN 978-80-254-4033-9
- SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2000. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 8071793507
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5

- ŠÁMAL, Pavel, NOVOTNÝ, Oto, GRIVNA, Tomáš, HERCZEG Jiří, VANDUCHOVÁ, Marie, VOKOUN, Rudolf. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7
- ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9
- ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9
- ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-131-1
- ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2
- VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4056-4
- ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. ISBN 80-902998-1-4
- ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-55-7

Odborné články

- GRIVNA, Tomáš. *Doprovodné konsekvence trestních sankcí: tresty, které nejsou vidět*. In: GRIVNA, Tomáš a Hana ŠIMÁNOVÁ, ed. *Ukládání trestů a jejich výkon: sborník příspěvků z konference pořádané PF UK a UOČR dne 4. června 2020*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-833-4
- KARABEC, Zdeněk. *Koncept restorativní justice*. In: *Restorativní justice*. Sborník příspěvků a dokumentů. Ed. Z. Karabec. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2003
- KARABEC, Zdeněk. *Zavedení institutu probace do právního řádu České republiky*. Bulletin advokacie, 1997, č. 4
- LUKÁŠOVÁ, Marcela. *Nepodmíněný trest odnětí svobody ve světle alternativních a krátkodobých trestů*. Trestněprávní revue. 2020, č. 1
- OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, VAN KALMTHOUT, Anton M. *Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí*. Právní rozhledy. 1997, č. 12

- PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Nad jedním rozhodnutím o probaci*. Právní rozhledy, 1997, č. 6
- SOTOLÁŘ, Alexander, SOVÁK, Zdeněk. *Ke koncepci probační a mediační služby v České republice*. Právní rozhledy, 1996, č. 6
- SOTOLÁŘ, Alexander, VÁLKOVÁ, Helena. *Trestní opatření v trestních věcech mladistvých*. Trestněprávní revue, 2005, č. 2
- SOTOLÁŘ, Alexander. *Napomenutí mladistvého jako specifické opatření v systému soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue, 2007, č. 9
- SOTOLÁŘ, Alexander. *K probačním programům v systému soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue, 2006, č. 12
- SUCHÝ, Oldřich. *Probace, postavení a úloha probačních úředníků v mezinárodním srovnání*. Právní rozhledy, 1995, č. 7
- TOMÁŠEK, Jan, HÁKOVÁ, Lucie. *Probace a veřejné mínění*. Trestněprávní revue, 2020, č. 3
- TOMÁŠEK, Jan, DIBLÍKOVÁ, Simona, SCHEINOST, Miroslav. *Účinnost probace z hlediska recidivy odsouzených*. Trestněprávní revue, 2017, č. 2
- ŽDÁRSKÝ, Zbyněk. *K doručování a k využití úřední desky v trestním řízení*. Trestněprávní revue, 2014, č. 3

Ostatní zdroje

- Důvodová zpráva k zákonu č. 220/2021Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- Důvodová zpráva k zákonu č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů
- Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Dôvodová správa k zákonu č. 321/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony
- Institute for Criminal Policy Research. WorldPrisonBrief: an online database comprising information on prisons and the use of imprisonment around the world [online]. Dostupné z: <https://www.prisonstudies.org/country/czech-republic>
- Nejvyšší státní zastupitelství ČR, Zvláštní zpráva „Věznice“ ze dne 21. 10. 2019, sp. zn. 4 NZN 602/2019 [online]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/ostatni-dokumenty/>
- Vězeňská služba České republiky. *Statistické ročenky Vězeňské služby. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2021* [online]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby>
- Info Data. Statistika a výkaznictví: Přehledy statistických listů. Tabulka: Přehled o pravomocně odsouzených fyzických osobách podle paragrafů - paragrafy dle trestního zákoníku [online]. Dostupné na: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu-html>
- Probační a mediační služba České republiky. *Probační a mediační služba ukončila spolupráci s firmou SuperCom.* [online]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probacni-a-mediacni-sluzba-ukoncila-spolupraci-s-firmou-supercom/>
- Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025.* [online]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/koncepce-rozvoje-probace-a-mediace>

- Česká justice. *Pachatelé mohou absolvovat skupinové terapie v nově zřízených centrech.* [online]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/10/pachatele-mohou-absolvovat-skupinove-terapie-v-nove-zrizenych-centrech/>
- Česká justice. Počet vězňů opět stoupá. Nárámky by se mohly znovu používat od roku 2024. [online]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2022/08/pocet-veznu-opet-stoupanaramky-by-se-mohly-opet-pouzivat-od-roku-2024/>
- PÁNEK, Jiří. *Nebyla to klukovina, kárala soudkyně mladíka, který málem ubil bezdomovce.* Idnes.cz. [online]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/mladistvy-utok-pokus-vrazda-bezdomovec-soud-trest-podminka.A220811_172649_praha-zpravy_iri
- County of San Mateo. *The History of Probation.* [online]. Dostupné z: <https://www.smcgov.org/probation/history-probation>
- Ct24zive. [Agresivita za volantem - vybrždování, riskantní předjíždění ...]. In: Instagram. [online]. 8. 1. 2022 [citováno 15. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.instagram.com/tv/CYeaK15I1B5/?igshid=YmMyMTA2M2Y%3D>

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 9. 3. 2021, sp. zn. III. ÚS 61/21
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2020, sp. zn. I. ÚS 445/20-2
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. II. ÚS 1376/18
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. I. ÚS 1688/19
- Nález Ústavního soudu ze dne 5. 2. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3780/18
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. I. ÚS 1202/2017
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 1760/16
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 3026/16
- Nález Ústavního soudu ze dne 2. 8. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2975/14
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2443/14
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2011, sp. zn. III. ÚS 1735/10
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. I. ÚS 2669/09-2
- Nález Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 1320/07
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 574/05
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2001, sp. zn. IV. ÚS 130/01
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2020, sp. zn. II. ÚS 2633/19
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. II. ÚS 1659/16

- Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. III ÚS 1745/10
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2008, sp. zn. III. ÚS 1381/08
- Stanovisko Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. Pl. ÚS-st. 49/18
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2007, sp. zn. 4 Tz 168/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. 4 Tz 106/2005
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2002, sp. zn. 4 Tz 318/2001
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2001, sp. zn. 7 Tz 264/2001
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2001, sp. zn. 7 Tz 39/2001
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2019, sp. zn. 6 Tdo 4/2019
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2018, sp. zn. 6 Tdo 1587/2017
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1094/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1032/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 8 Tdo 417/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2009, sp. zn. 8 Tdo 135/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2007, sp. zn. 11 Tdo 18/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 7 Tdo 1252/2006
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2001, sp. zn. 4 Tz 4/2001
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 8. 1996, sp. zn. 2 Tzn 139/96
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17. 2. 1986, sp. zn. 4 Tz 2/86
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21. 2. 1978, sp. zn. 7 Tz 2/78
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 6. 12. 1977, sp. zn. 2 Tz 23/77
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. 5. 1977, sp. zn. 3 Tz 11/77
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 10. 1. 1977, sp. zn. 7 Tz 44/76
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 6. 11. 1972, sp. zn. 4 Tz 62/72
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. 2. 1971, sp. zn. 7 Tz 53/70
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 23. 10. 1968, sp. zn. 7 Tz 50/68
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 13. 8. 1968, sp. zn. 1 Tz 34/68
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 8. 12. 1965, sp. zn. 1 Tz 89/65
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 3. 3. 1965, sp. zn. 10 Tz 15/65
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. 3. 1963, sp. zn. 7 Tz 20/64
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 24. 8. 1960, sp. zn. 6 Tz 19/60
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 12. 6. 1957, sp. zn. 1 Tz 103/57

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. 4. 1925, sp. zn. Zm II 84/25
- Rozsudek Nejvyššího soudu SSR z 14. 10. 1988, sp. zn. 8 Tz 79/88
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 20. 7. 1979, sp. zn. 6 Tz 31/79
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 9. 8. 1972, sp. zn. 2 Tz 69/72
- Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2004, sp. zn. Tpjn 300/2003
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 11. 2018, sp. zn. 14 To 148/2018
- Usnesení Vrchního soud v Praze ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 14 To 35/2015
- Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 2. 2018, sp. zn. 14 To 237/2017
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. 6. 2001, sp. zn. 7 To 218/2001
- Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. 10 To 63/2022
- Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 19. 10. 2021, sp. zn. 13 To 267/2021
- Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. 12 To 90/2021
- Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. 10 To 243/2020
- Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. 9 To 38/2019
- Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 19. 12. 2018, sp. zn. 12 To 366/2018
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 8. 2006, sp. zn. 3 To 668/2006
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. 8. 2001, sp. zn. 7 To 311/2001
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 7. 1998, sp. zn. 4 To 475/98
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 9. 1997, sp. zn. 4 To 770/97
- Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 4. 1965, sp. zn. 1 To 96/65
- Rozhodnutí Krajského soudu v Bratislavě ze dne 10. 9. 1951, sp. zn. 6 Tk 402/51
- Rozsudek Okresního soudu v Kolíně ze dne 2. 4. 2015, sp. zn. 2 T 24/2015
- Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 9. 2. 2022, sp. zn. 2 T 104/2019
- Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 19. 1. 2022, sp. zn. 4 T 77/2020
- Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 4 T 59/2019
- Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 20. 10. 2021, sp. zn. 4 T 5/2018
- Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 9. 6. 2021, sp. zn. 2 T 36/2020
- Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 17. 6. 2020, sp. zn. 4 T 19/2016
- Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 12. 6. 2020, sp. zn. 2 T 33/2017
- Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 21. 2. 2020, sp. zn. 8 T 17/2016
- Usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 12. 9. 2019, sp. zn. 3 T 162/2014

- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Hakansson a Sturesson proti Švédsku ze dne 21. 2. 1990, č. 11855/85
- Usnesení Nejvyššího soudu Slovenskej republiky ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 2Tdo/11/2015
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 2 StR 4/14
- Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 20. 3. 2013, sp. zn. 2 BvR 2595/12
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 9. 7. 2003, sp. zn. 3 StR 225/03

Podmíněné odsouzení

Abstrakt

Rigorózní práce je zaměřena na rozbor trestu podmíněného odsouzení, který ve své podstatě představuje pilíř trestání pachatelů. Podmíněné odsouzení je dlouhodobě nejužívanějším trestem. Jeho povaha předestírá aktuálnost i v budoucnu, je totiž nepochybné, že podmíněné odsouzení bude hojně ukládáno i nadále.

Cílem této rigorózní práce je podrobná analýza účinné právní úpravy, která i v průběhu samotného psaní práce doznala značné změny. Novelizace deklaruje nezastupitelnou roli tohoto trestu, byť v samotném základu je podmíněné odsouzení neměnné. Dalším cílem je propojení teoretického vymezení podmíněného odsouzení s praxí a odhalení úskalí právní úpravy.

Autorka se v úvodu věnuje vývoji podmíněného odsouzení, ovšem stěžejními částmi jsou kapitoly tři a čtyři, které pojednávají o podmíněném odsouzení a podmíněném odsouzení s dohledem. Do těchto kapitol autorka promítá i své zkušenosti z praxe, na kterých demonstruje nedokonalosti právní úpravy. Zmínit lze zejména otázku předvolání odsouzeného k veřejnému zasedání, způsob doručování usnesení z veřejného zasedání, vnímání pojmu řádného života, běh zkušební doby v průběhu výkonu nepodmíněného trestu a četnost konzultací s probačním úředníkem. Další kapitola doplňuje předchozí pojednání a týká se podmíněného odsouzení uloženého mladistvému. Nedílnou součástí této práce je i komparace s cizozemskými pojetími podmíněného odsouzení. Autorka porovnává českou úpravu se slovenskou a německou, přičemž poukazuje na jejich pozitivní i negativní aspekty. Pozornost je soustředěna na možnou inspiraci pro další novelizace trestních předpisů. V rámci celé rigorózní práce autorka zmiňuje některé nedostatky právní úpravy a s tím spojené komplikace v praxi. Z těchto důvodů je práce doplněna o četné návrhy *de lege ferenda*, které mají potenciál aplikaci právních předpisů usnadnit.

V závěru práce jsou rozvedeny i statistické údaje vypovídající o četnosti uložených podmíněných trestů, které autorku vedly k zamyšlení nad budoucností tohoto trestu. Autorka rovněž polemizuje nad některými novými aspekty podmíněného odsouzení, které byly do trestního zákoníku promítnuty novelou v roce 2021, konkrétně jde o zrušení dohledu, přiměřených povinností a přiměřených omezení nebo povinnost zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části. Tyto úvahy se ale pohybují toliko v teoretické rovině, protože na jejich podrobnější analýzu je v současné době ještě brzy.

Klíčová slova: trest, dohled Probační a mediační služby, podmíněný odklad výkonu trestu

Conditional sentence of imprisonment

Abstract

The rigorous thesis is focused on the analysis of the subject of conditional sentencing legislation, which represents the pillar of punishing offenders. Conditional sentencing is the most used punishment to date. It is indisputable that conditional sentencing will continue to be used in years to come.

The aim of this rigorous thesis is to evaluate effective legal regulation, which also significantly evolves in the time of writing of the thesis. The amendment declares the irreplaceable role of this punishment, although the basis of the conditional sentence is unchangeable. Another aim is connection of theory and practice and to detect difficulties of legal regulation.

In the introduction, the author deals with the evolution of conditional sentencing, but the main components are within chapters three and four which are dedicated to conditional sentencing and conditional sentencing with supervision. In these chapters, the author pulls examples from her experience from practice within the system, to demonstrate the faults within the legal regulation.

For example, the question of summoning the convicted person to a public hearing, the delivery of ruling, the perception of a proper life, the probation period, the running of a probationary period during the imprisonment and the frequency of consultations with a probation officer. The next chapter expands upon the previous parts and refers to the conditional sentence imposed on a juvenile offender. An integral part of this thesis is also a comparison with foreign legal regulations of conditional sentencing. The author compares the Czech legislation with the Slovak and German legislation, while collating their positive and negative aspects. Attention is focused on possible developments within those laws to apply amendments within czech criminal regulations. In the entire rigorous thesis the author mentions shortcomings of the legal regulation and related complications in practice. For these reasons, the thesis is complemented by numerous *de lege ferenda* proposals, which have the potential to facilitate the application of legal regulations.

At the end of the thesis, the statistical data indicating the frequency of suspended sentences are given, which led the author to think about the future effectiveness of this sentence. The author also contemplated new institutes related to conditional sentence, which were incorporated into the Criminal Code by an amendment in 2021 – such as cancellation of supervision and proportionate obligations and proportionate restrictions, the obligation to stay

for a specified period of time in a specified dwelling or part of it. However, these considerations are on the theoretical level, because currently it is still too early for their detailed analysis.

Key words: punishment, supervision of Probation and Mediation Service, conditional sentence of imprisonment